

לקוטי תורה • שמיני עצרת • מאמר 4

ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך...

”ביום השמיני שלח את העם”

הקשר של הנשמה עם ה' הוא ריקוד של רצוא ושוב: ריצה אליו וחזרה אל החיים.
חגי תשרי מתווים את הריקוד הזה, ושמיני עצרת הוא תכליתו: האהבה הלוהטת של
הימים הנוראים נמשכת אל ה"שוב" המיושב של התורה והמצוות, שבו מלכות ה'
מתגלה למטה.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

likkuteitorah.com/he/likkutei-torah/shemini-atzeres/4/

הנקודה

הקשר של הנשמה עם ה' הוא ריקוד של רצוא ושוב: ריצה אליו וחזרה אל החיים. חגי תשרי מתווים את הריקוד הזה, ושמיני עצרת הוא תכליתו: האהבה הלוהטת של הימים הנוראים נמשכת אל ה"שוב" המיושב של התורה והמצוות, שבו מלכות ה' מתגלה למטה.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

מדוע שמיני עצרת, שבו מקבלים את ברכת השנה, צריך לבוא אחרי ראש השנה, יום הכיפורים וסוכות? אדמו"ר הזקן משיב באמצעות דימוי של ריקוד במעגל, שבו ההתרחקות נועדה לקרב. לנשמה יש שני היבטים: "קדם", ששורשו במחשבתו של ה' שלמעלה מן העולמות, והוא מעניק לכל יהודי אהבה לוהטת ונסתרת בפנימיות הלב; ו"אחור", ירידתה עד למקום הנמוך ביותר. עבודת ה' היא להוציא את האהבה הנסתרת הזאת מן ההעלם אל הגילוי. ראש השנה הוא שלב הריחוק והחשבון הנפשי; יום הכיפורים מביא לקרבה פנים בפנים באמצעות שלוש עשרה מידות הרחמים; בסוכות אהבתו הגדולה של ה' מחבקת אותנו, אך "קופאת" והופכת לקרח של מצוות — שלב השוב, שיש בו חשש שהלב יתקרר. בשמיני עצרת האהבה הלוהטת מתעוררת מחדש וממיסה את הקרח למים זורמים: גשם הברכה, התורה שבעל פה וגילוי מלכות ה' בתוך עמו. "שלח את העם" פירושו שמלכות זו נמשכת אל חיי היום-יום ממדרגת "היום השמיני", שלמעלה מן השבעה.

מבנה

1	הריקוד של רצוא ושוב	¶1-3
שמחת כנסת ישראל דומה לריקוד במעגל. ההיבטים של "קדם" ו"אחור" שבנשמה מעניקים לכל יהודי אהבה לוהטת ונסתרת, המורגשת בתפילה, ובשאר הזמן מגינה עליו כמו צל; העבודה היא להביא אותה אל הגילוי, באמצעות רצוא שמגלה את האור ושוב שממשיך את האור בתורה ובמצוות.		
2	ראש השנה ויום הכיפורים	¶4-7
העבודה מתחילה בריחוק של ראש השנה — "השמאל דוחה" — באמצעות חשבון נפשי כן. הדבר מוביל לקרבה פנים בפנים של יום הכיפורים, שבו שלוש עשרה מידות הרחמים מלבינות את החטאים כשלג ומגלות את פנימיות הלב, שאינה זקוקה לאכילה.		
3	סוכות כקרח ושמיני עצרת כמים זורמים	¶8
בסוכות אהבתו הגדולה של ה' מחבקת אותנו ו"קופאת" והופכת לקרח: אהבה שמתלבשת במצוות, כמו רעיון שמתלבש במשל או כמחיצה בין עולמות. הקרח עלול להתקרר, ולכן צריך לעורר מחדש אהבה לוהטת שתמיס אותו; בשמיני עצרת היא זורמת כגשם וכמו תורה.		
4	"שלח את העם": המשכת המלכות	¶9-11
אין מלך בלא עם, ולכן מלכות ה' נמשכת אל העולם באמצעות השוב. כל מצווה גם מעלה ניצוצות וגם ממשיכה את כתר המלכות, ו"היום השמיני", שלמעלה משבע המדות, הוא המקור הנשגב שמאפשר להגיע עד למדרגה הנמוכה ביותר.		
5	ברכה, אוהלים ושמחה	¶12-13
תכלית הבריאה היא שוב — דירה למטה: "ויברכו את המלך" באמצעות התורה שבעל פה, "ויילכו לאהליהם" כביטוי לדירתו של ה', ו"שמחים וטובי לב" עם גילוי האהבה הנסתרת. אותו קצב של ריחוק וקרבה מופיע בנוסח של כל ברכה.		

תמצית קצרה של ארבעת החלקים, בתוספת ההדגשה שהשוב עולה למעלה מן הרצוא, ושהמילה "אז" – האל"ף והזי"ן – מציינת את שמיני עצרת כמדרגה שלמעלה מן השבעה, כפי שנראה ביציאת יעקב מבאר שבע ובשמונת ימי חנוכה.

מושגים

רצוא ושוב רצוא ושוב

הקצב של הנשמה: הדחף העולה בכמיהה אל ה', והחזרה אל החיים כדי לעבוד אותו בעולם באמצעות התורה והמצוות.

"אחור וקדם" אחור וקדם

שני ההיבטים של הנשמה: תחילה במחשבתו של ה', ששורשה למעלה מן העולמות, ולבסוף בסדר הבריאה, כשהיא מלוכשת בגשמיות.

תעלומות הלבבתעלומות לב

אהבה לזהות שלמעלה מן השכל, הנסתרת בנקודה הפנימית של לבו של כל יהודי; היא מתעוררת בתפילה, ובשאר הזמן מורגשת רק כצל מקיף.

קרחקרח

אהבה או חכמה אלוקית ש"קפאו" והתגבשו לצורה שאפשר לתפוס: המחיצה בין אצילות לבריאה, רעיון שמתלבש במשל, ואהבה שמתלבשת במצוות מעשיות. הסכנה שבה היא התקררות.

פנים בפניםפנים בפנים

מערכת יחסים שבה פנימיותו של האדם פונה אל רצונו הפנימי של ה', כפי שמתגלה ביום הכיפורים; ההפך מכך הוא הפניית "עורף", היקשרות פנימית לגשמיות.

אין מלך בלא עםאין מלך בלא עם

מלכות ה' זקוקה לנתינים שמקבלים אותה, ולכן היא נמשכת אל העולם באמצעות עבודת השוב המיושבת.

ביום השמיניביום השמיני

מדרגה שלמעלה משבע המדות, המקור שממנו הגילוי העליון ביותר מגיע אל המדרג הנמוכה ביותר; האל"ף של "אז" שנוספה לזי"ן של סוכות.

קטע 1 • 11-3

הריקוד של רצוא ושוב

1 ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב¹ וגוי (ועיין מזה בגמרא פ"ב דשבת ד"ל ע"א² פ"ק דמ"ק ד"ט ע"א במדרש רבה פי נח פל"ה³ במגילת אסתר בפסוק כטוב לב המלך)⁴

"ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב" וכו' (ראו על כך בגמרא, שבת, פרק ב, דף ל ע"א; מועד קטן, פרק א, דף ט ע"א; מדרש רבה, פרשת נח, פרק לה; ובמגילת אסתר, על הפסוק "כטוב לב המלך")

המאמר פותח בפסוק המתאר את סיום חנוכת בית המקדש בידי שלמה המלך: ביום "השמיני", הנקרא בחסידות שמיני עצרת, בירכו העם את המלך ושבּו לכיתם בשמחה. הסוגריים מפנים למקומות בתלמוד ובמדרש הדנים בפסוק ובכיוונו "טובי לב"

הנה בשמיני עצרת מקבלים כל ישראל שפע הנהגתם בתורתם ועבודתם על כל השנה והוא ענין מוריד הגשם שאומרים משמיני עצרת עד הפסח ומשם ואילך מוריד הטל.

והנה, בשמיני עצרת מקבלים כל ישראל את השפע להנהגתם בתורה ובעבודת ה' במשך כל השנה. זהו ענין "מוריד הגשם", שאומרים משמיני עצרת עד הפסח; ומשם ואילך אומרים "מוריד הטל"

שמיני עצרת הוא הזמן שבו מקבלים ישראל את השפע האלוף לכל השנה, לתורה ולעבודה. אדמו"ר הזקן קושר זאת לתפילה "מוריד הגשם", שמתחילים לומר בשמיני עצרת: הגשם, היורד בשפע מלמעלה, מסמל את השפע הרב הזה; ואילו הטל, העדין יותר, נאמר מפסח ואילך.

והנה בכל שנה ושנה צריך להיות תחלה ראש השנה ויום כפור וסוכות ואח"כ שמיני עצרת

והנה, בכל שנה ושנה צריכים תחילה להיות ראש השנה, יום כיפור וסוכות, ואחר כך שמיני עצרת

כאן מוצגת השאלה שעליה ישיב המאמר: מדוע קבלת השפע של שמיני עצרת צריכה להיות קודמת לה מדי שנה סדרת החגים של ראש השנה, יום כיפור וסוכות?

והענין כי הנה כתיב אז תשמח בתולה במחול וגוי. בתולה היא בחי' כנסת ישראל מקור כל נשמות ישראל

והענין הוא, שכתוב "אז תשמח בתולה במחול" וכו'. "בתולה" היא בחינת כנסת ישראל, מקור כל נשמות ישראל

התשובה נפתחת בפסוק מירמיהו על הבתולה השמחה במחול. "הבתולה" היא כנסת ישראל, המקור הכללי של כל נשמות ישראל; שמחתה היא שמחת הנשמה בקשר שלה עם ה'

(וע' בתדי"א ח"א פכ"ו ובהר פ' אמור דפ"ט ע"א⁵ וסע"ב בלא פגימו כו' ועי' ס"פ פנחס דרנ"ח ריש ע"ב ע"פ והקרבנות עולה⁶ ועשיתם עולה ועיין במאורי אור אות ב' סי' מ"ד)

ראו תנא דבי אליהו, חלק א, פרק כו; זוהר, פרשת אמור, דף פט ע"א וסוף ע"ב, בעניין "בלא פגימו" וכו'; ראו סוף פרשת (פנחס, דף רנח, תחילת ע"ב, על הפסוקים "והקרבנות עולה" ו"ועשיתם עולה"; וכן מאורי אור, אות ב, סימן מד

הערת סוגריים המפנה לדיונים נוספים בכנסת ישראל כ"בתולה" תמימה ובקרבנות החגים: חיבור מדרשי, שני מקומות בזוהר ומאורי אור, מילון מונחים קבלי.

ובמחול יש לו ב' פירושים הא' הוא לשון מחית עון. והב' הוא כפשוטו לשון ריקוד במחולות (ועיין ברכות בשה"ש ע"פ כמחולת המחנים) ורצה לומר ששמחת כנסת ישראל בה עושה הוא

ל"מחול" יש שני פירושים. הראשון הוא מלשון מחילת עון. השני הוא כפשוטו, ריקוד במחולות (ראו מדרש רבה על שיר השירים, על הפסוק "כמחולת המחנים"). כלומר, שמחת כנסת ישראל בעושה היא

את המילה "מחול" אפשר לקרוא בשתי דרכים: מלשון מחילה על עון, או במשמעות הפשוטה של ריקוד במעגל. אדמו"ר הזקן ישתמש במשמעות השנייה כדי לתאר את פעולת שמחת הנשמה בה'

כמו ע"ד משל שמרקדים במחול שמתרחק האחד מחבירו וחוזר ומתקרב והריחוק הוא סיבת הקירוב לפי שאינו ריחוק אמיתי שאין הריחוק פנימיות המכוון אלא שדרך ריקוד כך הוא

כמו, למשל, בריקוד במעגל: אדם מתרחק מחברו, ואחר כך חוזר ומתקרב אליו. ההתרחקות היא הסיבה להתקרבות, שהרי אין זו התרחקות אמיתית; אין ההתרחקות המטרה הפנימית, אלא שכך הוא דרך הריקוד

בריקוד במעגל הרוקדים מתרחקים זה מזה רק כדי לשוב ולהתחבר; ההתרחקות היא חלק מן הריקוד ומשרתת את ההתקרבות. כך גם מרחק שאינו המטרה הפנימית נעשה בעצמו אמצעי לקרבה

(ועמ"ש בד"ה ביום השמע"צ ע"פ בן חכם ישמח אב) וכך הוא ענין שמחת כנסת ישראל בבחינת ריחוק וקירוב ולא ריחוק ממש ח"ו אלא בבחי' רצוא ושוב לפי שא"א להיות תמיד בבחי' רצוא.

וכך היא שמחת כנסת ישראל: היא (ראו מה שנתבאר במאמר המתחיל "ביום השמיני עצרת", על הפסוק "בן חכם ישמח אב") בבחינת ריחוק וקירוב, אך לא ריחוק ממש, חס ושלום, אלא בבחינת רצוא ושוב, משום שאי אפשר להיות תמיד בבחינת רצוא

גם הקשר של הנשמה עם ה' נע בין ריחוק לקרבה. אין זה ריחוק ממש, אלא הקצב של רצוא ושוב: התפרצות כלפי ה' ולאחריה חזרה לחיי היוםיום, שכן אי אפשר להישאר בהתלהבות מתמדת

וכמאמר ואם רץ לבך לשוב לאחד שגם בבחי' שוב היא דבוקה בה' אחד כו'. ויובן זה בהקדים מה שכתוב ואהבת את⁷ הוי' לאהיך בכל לבבך בשני יצריך.

וכמאמר: "ואם רץ לבך — שוב לאחד", שגם בבחינת שוב היא דבוקה בה' אחד וכו'. והדבר יובן בהקדמת הכתוב "ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך" — בשני יצריך.

גם במצב של "שוב" הנשמה נשארת דבוקה בה'. כדי להסביר כיצד, מקדים אדמו"ר הזקן את הפסוק "ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך", שבו האות הכפולה במילה "לבבך" נדרשת כרומזת לשני היצרים, הטוב והרע

ולהבין איך תהיה אהבת ה' ביצר הרע שנקרא רע (ועמ"ש מז בד"ה המגביהי לשבת) אך הענין כי יש שני לבבות באדם דהיינו חלל הימני וחלל השמאלי.

ולהבין איך תהיה אהבת ה' ביצר הרע, שנקרא "רע" (ראו מה שנתבאר על כך במאמר המתחיל "המגביהי לשבת"): הענין הוא שיש באדם שני לבבות, כלומר החלל הימני והחלל השמאלי.

איך אפשר לאהוב את ה' באמצעות היצר הרע? התשובה נשענת על הרעיון שלאדם יש שני "לבבות": החלל הימני של הלב, מקום רגשותיה של נפש האלקית, והחלל השמאלי, מקום תשוקותיה של נפש הבהמית.

הימני פונה תמיד לאהבת ה' ולדבקה בו והשמאלי הוא להיפך לאהוב דברים זרים גשמיים והיינו לפי שהנפש במקור חוצבה יש לה ב' בחי'

החלל הימני פונה תמיד לאהבת ה' ולדבקות בו, ואילו השמאלי פונה להפך — לאהבת דברים זרים וגשמיים. הסיבה לכך היא שבמקור חוצבה של הנפש יש שתי בחינות

החלל הימני פונה מטבעו אל ה', והשמאלי אל תענוגים גשמיים וזרים. חלוקה זו מגיעה עד למקורה של הנפש, שיש בו שתי בחינות

כדכתיב אחור וקדם צרתני⁸ (ועיין מזה במדרש רבה ר"פ תזריע אם זכה⁹ כו' זח"ב בשלח דנ"ה ע"א¹⁰ ובמק"מ שם)

ככתוב "אחור וקדם צרתני" (ראו על כך מדרש רבה, תחילת פרשת תזריע, "אם זכה" וכו'; זוהר חלק ב, בשלח, דף נה ע"א; ומקדש מלך שם).

הפסוק "אחור וקדם צרתני" מציין את שתי הבחינות: אחור, אחרון, וקדם, ראשון. המדרש עליו מלמד שהאדם יכול להיות ראשון או אחרון בבריאה, לפי זכותו.

פ"י אחור למעשה בראשית שהאדם נברא סוף כל הנבראים וקדם כי ישראל עלו במחשבה¹¹ ובראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית^{12, 13} כו'

פירוש הדבר: "אחור" למעשה בראשית, שהרי האדם נברא בסוף כל הנבראים; ו"קדם", מפני שישראל עלו במחשבה, ו"בראשית" — בשביל ישראל שנקראו "ראשית" וכו'.

האדם הוא "אחור", משום שכפועל נברא אחרון, לאחר כל השאר. הוא "קדם", מפני שבתוכנית ה' קדמו ישראל: הבריה, "בראשית", נוצרה בשביל ישראל, שנקראו "ראשית".

וכמארז"ל במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים¹⁴ ולא צדיקים בלבד אלא כמ"ש ועמך כולם צדיקים¹⁵ כו' וכמאמר רבותינו ז"ל: "במי נמלך? בנשמותיהם של צדיקים" — ולא בצדיקים בלבד, אלא ככתוב "ועמך כולם צדיקים" וכו'.

חז"ל לימדו שה' נמלך בנשמות הצדיקים לפני שברא את העולם, ומכאן שהנשמות קדמו לבריה בתוכניתו. מאחר ש"ועמך כולם צדיקים", הדבר אמור בכל יהודי.

ונשתלשל וירד להיות בבחי' סוף כל הברואים במעשה וגם הוא למטה במדרגה מכל הברואים עד שהאדם מקבל חיותו מדומם צומח חי וסוף מעשה במחשבה תחלה

והנפש השתלשלה וירדה להיות בבחינת סוף כל הברואים במעשה. יתר על כן, האדם נמוך במדרגה מכל הברואים, עד שהוא מקבל את חיותו מן הדומם, הצומח והחי; ו"סוף מעשה במחשבה תחילה"

ובכל זאת ירדה הנפש להיות אחרונה ונמוכה ביותר בסדר הבריאה בפועל, עד שהיא תלויה לחיותה במיגרלים, בצמחים ובבעלי החיים שהוא אוכל. זהו הדפוס של "סוף מעשה במחשבה תחילה": מה שקודם בכוונה מושלם אחרון בפועל.

והיינו לפי שמקור חוצבה של הנפש הוא בבחינת נעוץ תחלתן בסופן¹⁶ שנמשך מבחי' סובב כל עלמין כו'

והיינו מפני שמקור חוצבה של הנפש הוא בבחינת "נעוץ תחלתן בסופן", הנמשכת מבחינת סובב כל עלמין וכו'

היפוך זה משקף את מקורה של הנפש ב"נעוץ תחלתן בסופן", ביטוי מספר יצירה המתאר מדרגה שבה העליון ביותר והתחתון ביותר מחוברים. מדרגה זו נמשכת מסובב כל עלמין, שלמעלה מן ההבחנה הרגילה בין גבוה לנמוך.

(ועמ"ש מזה בד"ה כי תצא בענין מאן דקטיל לחויא יהבין ליה ברתא דמלכא ומ"ש בד"ה אלה מסעי בענין ואלה מסעיהם למוצאיהם

ראו מה שנתבאר על כך במאמר המתחיל "כי תצא", בעניין "מאן דקטיל לחויא יהבין ליה ברתא דמלכא"; ומה שנתבאר במאמר (המתחיל "אלה מסעי", בעניין "ואלה מסעיהם למוצאיהם")

הערת סוגריים (הנמשכת עד חלק 19) המפנה לשני מאמרים בלקוטי תורה שבהם מתפתח נושא זה: מאמר הזוהר שמי שהורג את הנחש מקבל את בת המלך — ההתגברות על הרע מזכה בשכר העליון ביותר — ומסעות ישראל המובילים בחזרה למקורם.

והנה בחינה זו מתגלה בחלל הימני שכלב אשר הוא מלא רוח חיים משא"כ חלל השמאלי בו משכן הדם שהוא הנפש ורוח הוא למעלה מבחי' נפש וכתוב רוח האדם העולה היא למעלה¹⁷ והיינו מ"ש בד"ה האזינו גבי והרוח תשוב¹⁸ כו'.

והנה, בחינה זו מתגלה בחלל הימני שכלב, המלא רוח חיים; ואילו החלל השמאלי הוא מקום משכנו של הדם, שהוא הנפש, ורוח היא למעלה מבחינת נפש. וכתוב "רוח האדם העולה היא למעלה". וזהו מה שנתבאר במאמר המתחיל "האזינו", על "והרוח תשוב" וכו'.

הבחינה העליונה של "קדם" מתגלה בחלל הימני של הלב, המלא רוח חיים, ואילו בחלל השמאלי שוכן הדם, המזוהה עם הנפש, כוח החיים הנמוך יותר. רוח גבוהה מנפש, ועליה אומר הפסוק שהיא "העולה למעלה"

ופי העולה זהו כענין מ"ש והקרבתם עולה וע' כפי הר מ"ז בזהר ר"פ צו במ"ש ולדעתי ז"ס רוח האדם העולה למעלה וע' ברבות ר"פ תזריע שם כענין ורוח אלקים מרחפת¹⁹ כו')

ופירוש "העולה" הוא כענין הכתוב "והקרבתם עולה". ראו פירוש הרמ"ז לזוהר, תחילת פרשת צו, על דבריו: "ולדעתי זהו סוד (רוח האדם העולה למעלה"; וכן מדרש רבה, תחילת פרשת תזריע, שם, כענין "ורוח אלקים מרחפת" וכו'.

המילה "העולה" נקשרת לעולה, הקרבן שעולה כולו לה'. הרמ"ז, רבי משה זכות, בפירושו לזוהר קושר את אותו פסוק לעולה; והמדרש על תזריע נזכר שוב, כשהוא מקשר את "ורוח אלקים מרחפת" לנשמת האדם.

ומזה נמשך להיות בלב כל אדם כחי רצוא ושוב כחי פנימיות נקודת הלב שבחלל הימני להיות כלתה נפשו לה' ולהשתפך נפשו אל חיק אביה מעומקא דליבא

ומכאן נמשך שבכל אדם יש בלבו כחינת רצוא ושוב. כחינת הרצוא היא בפנימיות נקודת הלב שבחלל הימני: הנפש כלתה לה' ושופכת את עצמה אל חיק אביה, מעומק הלב.

מן המקור הכפול של הנשמה נובעת תנועת הרצוא ושוב בכל לב. הרצוא הוא נקודת הלב הפנימית, בחלל הימני, המתפרצת בכמיהה: הנשמה משתוקקת להתכלות בה', כילד הנשפך אל חיק אביו.

(וע' מענין והחיות רצוא ושוב²⁰ באדר"ז) (דף רפ"ח תחלת ע"ב ודף רצ"ג ע"ב) ובספ"ד בזהר ס"פ תרומה (דקע"ו ע"ב ודף קע"ז סע"א)

ראו על ענין "והחיות רצוא ושוב" באידרא זוטא, דף רפח תחילת ע"ב ודף רצג ע"ב; ובספרא דצניעותא שבזוהר, סוף פרשת (תרומה, דף קעו ע"ב ודף קעז סוף ע"א),

הסוגריים מציינים מקומות שבהם הזוהר דן ב"והחיות רצוא ושוב", תיאורו של יחזקאל את חיות המרכבה, שהחסידות משתמשת בו כדגם לרצוא ושוב.

ובפ' ויצא (דקע"ז ב') בס"ת וברע"מ פ' פנחס (דרנ"ה ע"ב) אשר מהמאמר שבאדר"ז מובן שבחי רצוא ושוב נמשך ממקום גבוה מאד נעלה

ובפרשת ויצא (דף קעז ע"ב), בסתרי תורה, וברע"א מהימנא, פרשת פנחס (דף רנה ע"ב). מן המאמר שבאידרא זוטא מובן שבחינת רצוא ושוב נמשכת ממקום גבוה ונעלה מאוד.

רשימת המקורות נמשכת. הקטע באידרא זוטא מראה שתנועת הרצוא ושוב נובעת ממקור נעלה מאוד, ומחזק את הטענה שכמיהת הנשמה באה למעלה מן הסדר הרגיל.

ועמ"ש בזה במ"א בד"ה וקבל היהודים ועד"ז נתבאר כאן שמצד מקור חוצבה של הנפש מבחי סוכ"ע מזה נמשך להיות בלב כל אדם כחינת רצוא כו'

ראו מה שנתבאר על כך במקום אחר, במאמר המתחיל "וקבל היהודים". ועל דרך זו נתבאר כאן, שמפני שמקור חוצבה של הנפש הוא מבחינת סוכ"ע כל עלמין, נמשכת מכך כחינת רצוא בלבו של כל אדם וכו'.

אדמו"ר הזקן חוזר ומסכם את דבריו: משום שהנשמה חצובה מסוכ"ע כל עלמין, שלמעלה מן העולמות, יכולת הרצוא — הדחף לרוץ אל ה' — מצויה בלבו של כל אדם.

בפנימית הלב וכנודע דפנימית הלב זהו נגד מזבח הפנימי שהוא מזבח הזהב אשר בחי' זהב הוא אהבה כרשפיאש שלהבת²¹ עזה העולה למעלה עד שבא לידי כלות הנפש

בפנימיות הלב. כידוע, פנימיות הלב היא כנגד המזבח הפנימי, מזבח הזהב; וכחינת הזהב היא אהבה כ"רשפי אש", שלהבת עזה העולה למעלה עד שבאה לידי כלות הנפש.

הרצוא הזה נמצא בעומק הלב, המקביל למזבח הפנימי של המקדש, מזבח הזהב. הזהב מסמל אהבה לוחטת, "רשפי אש", שלהבת העולה עד שהנפש משתוקקת להתכלות בה.

וזהו כי בכה ארוץ גדוד ובאלקי אדלג שור^{22,23} כוי וכמש"ל בענין צור לבבי וחלקי אלקים לעולם²⁴ ועמ"ש בד"ה שרביט הזהב ובד"ה שמאלו תחת לראשי

וזהו "כי בכה ארוץ גדוד ובאלקי אדלג שור" וכו'; וכפי שנתבאר לעיל בענין "צור לבבי וחלקי אלקים לעולם". ראו מה שנתבאר במאמר המתחיל "שרביט הזהב" ובמאמר המתחיל "שמאלו תחת לראשי"

הפסוק "בכה ארוץ גדוד" מבטא את ריצת הנשמה אל ה'. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרים נוספים על האהבה הנקראת "צור לבבי", על שרביט הזהב ועל "שמאלו תחת לראשי", העוסקים כולם בזהב כביטוי לאהבה הנעלית והלוחטת.

מענין כמעלת הזהב על הכסף ובד"ה נאוו לחייך בתורים²⁵ ונקרא תעלומות לב²⁶ לפי שהיא נעלמה ומסתתרת בתוך הלב שאינה באה לכלל גילוי השגת טעם ודעת

בענין "כמעלת הזהב על הכסף"; ובמאמר המתחיל "נאוו לחייך בתורים". אהבה זו נקראת "תעלומות לב", מפני שהיא נעלמת ומסתתרת בלב ואינה באה לידי גילוי בהבנה של טעם ודעת,

הזהב נעלה מן הכסף, כפי שאהבה נעלית מאהבה רגועה ו"קריירה". אהבה זו נקראת "תעלומות לב", מפני שהיא נשארת נסתרת ואינה מתגלה כהבנה שכלית.

אלא למעלה מן הדעת מפני ששרשה מאד נעלה ממקום גבוה ונעלה למעלה מן הטעם ודעת והשגת הנבראים והוא בחי' קדם שנלקח מבחי'

אלא שהיא למעלה מן הדעת, מפני ששרשה נעלה מאוד, ממקום גבוה ונעלה, למעלה מטעם ודעת ומהשגת הנבראים. זוהי בחינת "קדם", הנלקחת מבחינת

היא למעלה מן ההבנה, משום ששרשה למעלה מכל טעם ולמעלה מכל מה שהנבראים יכולים להשיג. זוהי בחינת "קדם" שבנשמה, ששרשה במדרגה הקודמת לבריאה.

כי לא מחשבותי מחשבותיכם²⁷ וגוי' ובחי' ישת חשך סתרו²⁸ ועי' נאמר יושב בסתר עליון בצל שדי יתלונן²⁹ וכתוב ה' צלך³⁰ שהוא בחי' צל ולא גילוי אור כוי

"כי לא מחשבותי מחשבותיכם" וגוי', ובחינת "ישת חשך סתרו". ועל כך נאמר "יושב בסתר עליון בצל שדי יתלונן", וכתוב "ה' צלך" — בחינת צל, ולא גילוי אור וכו'

זו מדרגת ה' שלמעלה ממחשבתנו — "כי לא מחשבותי מחשבותיכם" — וכשהוא מסתיר את עצמו, "ישת חשך סתרו". היא נקראת "צל": נוכחות מגוננת המורגשת בלי להיראות כאור גלוי.

כמ"ש במ"א [ועי' מ"ש בד"ה שחורה אני ונאווה³¹ אש שחורה ועי' ברע"מ פ' פנחס דרנ"ה ע"ב הני"ל] ובחינה זו קיימת לעד שישנה ודאי מסותרת בלב כל אחד מישראל שיכול לעורר את האהבה בשעת התפלה וכיוצא בה.

כפי שנתבאר במקום אחר. [ראו מה שנתבאר במאמר המתחיל "שחורה אני ונאווה", בעניין "אש שחורה"; וכן ברע"א מהימנא, פרשת פנחס, דף רנה ע"ב, הנזכר לעיל.] בחינה זו קיימת לעד. היא ודאי נמצאת בהסתר בלבו של כל אחד מישראל, כך שהוא יכול לעורר את האהבה בשעת התפלה וכיוצא בה.

האהבה הנסתרת הזאת אינה נעלמת לעולם. היא נמצאת בלבו של כל יהודי ומוכנה להתעורר בשעת התפילה ובזמנים דומים; ההערה בסוגריים מפנה למאמר על "שחורה אני ונאווה", שבו "אש שחורה" מתארת אור עז מכדי להיראות.

אך אח"כ יכולה להיות חולפת ועוברת כו' מפני שמלובשת ומסותרת בבחינת חיצונית הלב בבחי' אחר.³²

אך אחר כך היא יכולה לחלוף ולעבור וכו', מפני שהיא מלובשת ומסותרת בבחינת חיצונית הלב, בבחינת "אחור".

לאחר התפילה האהבה שהתעוררה עשויה לדעוך, משום שבחי' היוםיום היא מלובשת בשכבה החיצונית של הלב, בבחינת "אחור". הדבר מסביר את התנודות בנפש ומכין את הדיון הבא.

2 ומ"מ רשימו ניכר ונשאר קיים בהעלם בבחינת מקיף לכד להיות מחסה ומסתיר כדי שיוכל להיות סור מרע³³ ועשה טוב כל היום אף אם פנימיות נקודת לבבו כל עמו בהתגלות רשפי אש כמו בשעת התפלה אף על פי כן ניכר רושם ממנה והוא נשאר קיים בהסתר, בבחינת מקיף בלבד, להיות מחסה ומסתור, כדי שיוכל האדם לסור מרע ולעשות טוב כל היום, גם כאשר פנימיות נקודת לבבו אינה מתגלה בו כרשפי אש, כפי שהיא בשעת התפילה.

גם לאחר שהאהבה הלוהטת של התפילה שככה, נשאר ממנה רושם. הוא אינו בוער עוד בפנימיות, אלא מקיף את האדם כמקיף — השפעה המורגשת מבחוץ — ומגן עליו כדי שיוכל להתרחק מן הרע ולעשות טוב במשך היום.

ולכן נקרא בחי' צל כמו שה צל הוא מגין להיות מחסה ומסתיר מחום השמש ומזרם וממטר.

,ולכן היא נקראת בחינת "צל": כשם שהצל מגן ומשמש מחסה ומסתור מפני חום השמש, הסערה והגשם

לכן היא נקראת "צל". הצל אינו השמש עצמה, אך הוא מגן על האדם מפני חום, סערה וגשם.

כך הנה אהבה זו שמבחי' פנימיות נקודת הבל אף שהיא מסותרת ומתעלמת ואינה באה לכלל

כך גם אהבה זו, שמבחינת פנימיות נקודת הלב, אף שהיא מסותרת ונעלמת ואינה באה לידי

כך פועלת גם האהבה הנסתרת שמקורה בנקודה הפנימית של הלב: לאחר התפילה היא כבר אינה מורגשת בגלוי

גילוי בכל היום אחר התפלה וכיוצא בה מ"מ הוא בבחינת מקיף על בחינת חיצוניות הלב בחינת אחר שלא יפול אחר לגמרי באהבה רעה ח"ו

גילוי במשך כל היום שלאחר התפילה וכיוצא בה, בכל זאת היא בבחינת מקיף על חיצוניות הלב, בחינת "אחור", כדי שלא ייפול לגמרי לאחור, לאהבה רעה, חס ושלום.

אף על פי כן היא מקיפה את השכבה החיצונית של הלב, בחינת "אחור", ומונעת מן האדם ליפול לגמרי ל"אהבה רעה", כלומר לתשוקה לדברים המנוגדים לה.

והיינו מפני שבחי' אהבה זו היא ודאי מסותרת בבחינת פנימית נקודת הלב וקיימת לעד כל תמוט לעולם ועד³⁴ לפי שהוא בטבע הבריאה מששת ימי בראשית כנ"ל.

וזהו מפני שאהבה זו ודאי מוסתרת בפנימיות נקודת הלב וקיימת לעד, לא תמוט לעולם ועד, משום שהיא בטבע הבריאה מששת ימי בראשית, כפי שנתבאר לעיל.

ההגנה הזאת יציבה משום שהאהבה הנסתרת היא חלק מטבעה של הנשמה, הטבוע בריאה מראשיתה, כפי שהוסבר בפסקה הראשונה. אפשר לכסות אותה, אך אי אפשר לסלקה.

אך הנה עיקר עבודת האדם להיות נקרא בשם עבודת עבד ועיקר העבודה בלב כדכתיב ולעבדו בכל לבבכם והיינו האהבה להוציא מבחי' ההעלם אל בחי' הגילוי בלב ולהמשיך בחינת חשך.

אך הנה עיקר עבודת האדם, כדי שתיקרא בשם "עבודת עבד" — ועיקר העבודה היא בלב, ככתוב "ולעבדו בכל לבבכם" — הוא להוציא את האהבה מן ההעלם אל הגילוי בלב, ולהמשיך את בחינת החושך

עצם קיומה של אהבה נסתרת עדיין אינו עבודה. "עבודת עבד" אמיתית, שהתורה מכנה "עבודת הלב", היא להוציא את האהבה הנסתרת מן ההעלם ולהביאה לידי הרגשה גלויה בלב.

דהיינו בחי' ישת חשך סתרו הנ"ל להיות בבחי' אור וגילוי כדכתיב כי אשב בחשך³⁵ הוי' אור לי.^{36, 37}

כלומר, את בחינת "ישת חשך סתרו" הנזכרת לעיל, להביאה למצב של אור וגילוי, ככתוב "כי אשב בחשך ה' אור לי"

כך מביאים את מדרגת האלוקות הנסתרת, "ישת חשך סתרו", לידי אור וגילוי. הפסוק ממייכה מבטא זאת: מתוך החושך ה' נעשה לי אור

3 והנה ענין מאמר ויאמר אלהים יהי אור שהארץ היתה חשך כו'. ולזה צריך להיות עבודה תמה ואין כל

חדש תחת השמש³⁸

והנה זהו ענין המאמר "ויאמר אלקים יהי אור", כאשר "הארץ היתה חשך" וכו'. ולשם כך דרושה עבודה תמימה, שהרי "אין כל חדש תחת השמש",

מעשה הבריאה הראשון, "יהי אור" על פני ארץ של חושך, הוא הדגם לעבודה הזאת: להוציא אור מן החושך. "אין כל חדש תחת השמש" במובן זה שאין יוצרים דבר חדש יש מאין.

רק להוציא מההעלם אל הגלוי ולזה נתנה קצבה לימי האדם ימי שנותיו בהם שבעים שנה כדי לעמול בעבודה זו וענין שבעים שנה ביאר הכתוב ימי שנותינו בהם³⁹ בהם דייקא

אלא להוציא מן ההעלם אל הגלוי. ולשם כך נקצבו ימי האדם — ימי שנותינו בהם שבעים שנה — כדי לעמול בעבודה זו. והכתוב מבאר את ענין שבעים השנים: "ימי שנותינו בהם" — "בהם" דווקא

כל עבודתנו היא לגלות את מה שכבר קיים אך נסתר. לכן ניתנה לאדם תקופת חיים של כשבעים שנה, והפסוק מדגיש "בהם" כדי להבהיר שהשנים עצמן הן הזמן שבו מתרחשת העמלנות הזאת.

שהם בחיי רשות הרבים וכדי שיוכל להיות בחינת רשות היחיד ליחודו ית' צריך עבודה ויגיעה רבה כמה בחינות ומדרגות עד מלאת בחינת שבעים שנה כו'

שהם בחינת רשות הרבים. וכדי שתהיה בחינת רשות היחיד לייחודו יתברך, נדרשת עבודה ויגיעה רבה, בכמה בחינות ומדרגות, עד שתושלם בחינת שבעים שנה וכו'

שבעים השנים מקבילות ל"רשות הרבים", מונח הלכתי המציין כאן עולם של ריבוי. הפיכתו ל"רשות היחיד" של ייחוד ה', למקום שבו מורגש רק האחד, דורשת מאמץ רב ומתמשך, במדרגות שונות, לאורך כל החיים.

וכמ"ש במ"א (וע' מ"ש מזה בד"ה אם בחקתי תלכו והנה כדי להמשיך גילוי מבחי' ישת חשך סתרו לבא בבחי' אור וגילוי זהו ע"י אתעדל"ת ממה שמהפך חשוכא לנהורא וכמ"ש סד"ה וידעת היום והיינו מ"ש בזח"ב בשלח)

כפי שנתבאר במקום אחר. (ראו מה שנתבאר על כך במאמר המתחיל "אם בחוקתי תלכו". והנה, כדי להמשיך גילוי מבחינת "ישת חשך סתרו" ולהביאה לידי אור וגילוי, הדבר נעשה על ידי אתערותא דלתתא, מכך שהאדם הופך חושך לאור, כפי שנתבאר בסוף המאמר המתחיל "וידעת היום". וזהו שנאמר בזוהר חלק ב, בשלח)

הסוגריים מסבירים כיצד מביאים את המדרגה הנסתרית לידי גילוי: באמצעות אתערותא דלתתא, מאמץ האדם להפוך חושך לאור. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרים נוספים המפתחים את הרעיון ולמקום בזוהר.

(דנ"ז ע"א) שע"י שמבקעין כל אינון כותלי חשוכא דהיינו החשך דנה"ב והגוף ע"י ממשיכים הגילוי מבחינת ישת חשך סתרו וזהו ענין לראות פני.⁴⁰

על ידי שבוקעים את כל אותן חומות החושך — כלומר, את חושך הנפש הבהמית והגוף — ממשיכים בכך את: (דף נו ע"א) הגילוי מבחינת "ישת חשך סתרו". וזהו ענין "לראות פני"

הזוהר מלמד שפריצת "חומות החושך", גסות הנפש הבהמית והגוף, ממשיכה גילוי ממדרגת האלוקות הנסתרית ביותר. זהו פירוש "לראות פני": מפגש בלתי אמצעי עם ה'

ועד"ז נתבאר במ"א ע"פ מאמר הזח"ג בפ' פנחס (דרמ"ט תחלת ע"ב) בענין ועאלת לגו טורא דחשוכא כו'

ועל דרך זו נתבאר במקום אחר על מאמר הזוהר חלק ג, בפרשת פנחס (דף רמט תחילת ע"ב), בענין "ועאלת לגו טורא דחשוכא" וכו'

מקום אחר בזוהר מדבר על כניסה "לתוך הר החושך". אדמו"ר הזקן מפרש אותו באותה דרך

שעל ידי העלאת מ"ן מבירור ק"נ שנקרא טורא דחשוכא ממשיכים מבחי"י ישת חשך סתרו שנקרא ג"כ טורא דחשוכא מה שלמעלה מעלה מטורי דנהורא כמ"ש מזה בביאור ע"פ מנורת זהב כולה.

שעל ידי העלאת מ"ן מבירור קליפת נוגה, הנקראת "הר החושך", ממשיכים מבחינת "ישת חשך סתרו", הנקראת גם היא "הר החושך" — מדרגה הגבוהה בהרבה מטורי דנהורא, כפי שנתבאר בביאור על "מנורת זהב כולה".

בירור קליפת נוגה, התחום המעורב של דברים גשמיים מותרים שאפשר להעלותם לקדושה, מעלה "מ"ן נוקבין" — מונח קבלי לעלייה המתעוררת מלמטה. החושך התחתון הזה ממשיך את החושך העליון, עצמותו הנסתרת של ה', הגבוהה אפילו מ"הרי האור" הגלויים.

ומכ"י יובן מ"ש בספ"ד (דקע"ו סע"ב) והחיות רצוא ושוב^{41, 42, 43} דכתיב וירא אלקים את האור כי טוב⁴⁴

פי' כי על ידי הרצוא ממשיכים מבחי"י ישת חשך סתרו⁴⁵ להיות בבחי"י אור וגילוי כנ"ל

ומכל זה יובן מה שנאמר בספרא דצניעותא (דף קעו סוף ע"ב): "והחיות רצוא ושוב", על יסוד הכתוב "וירא אלקים את האור כי טוב". פירוש הדבר: על ידי הרצוא ממשיכים מבחינת "ישת חשך סתרו", כדי שתבוא לידי אור וגילוי, כפי שנתבאר לעיל.

כעת אפשר להבין את הקשר שהזוהר קושר בין "והחיות רצוא ושוב" לבין "וירא אלקים את האור כי טוב". הרצוא, ריצת הנשמה כלפי חוץ, כעת אפשר להבין את הקשר שהזוהר קושר בין "והחיות רצוא ושוב" לבין "וירא אלקים את האור כי טוב". הרצוא, ריצת הנשמה כלפי חוץ, הוא שמביא את המדרגה הנסתרת לידי אור.

אך כי טוב היינו כי טוב לגנוז וזהו בחי' השוב שהוא לגנוז האור בכלים מכלים שונים דתומ"צ שע"י דייקא מתקיים האור משא"כ אור בלי כלי

אך "כי טוב" פירושו "כי טוב לגנוז", וזוהי בחינת השוב: לגנוז את האור בכלים שונים, שהם התורה והמצוות, ועל ידי כך דווקא האור מתקיים; ואילו אור בלי כלי אינו מתקיים.

"כי טוב" נדרש כ"כי טוב לגנוז", וזוהי בחינת השוב: להכניס את האור לכלים, התורה והמצוות. אור ללא כלי אינו נשאר; הכלי הוא שמקיים אותו.

וזהו שאמרו רז"ל שמור זו משנה⁴⁶ וע' בזהר ח"ג פ' בלק (דף ר"ד ע"ס) ע"פ בקר אערך לך ואצפה⁴⁷ כד"א

ויצפהו כו' ע"ש והיינו בחינת האור כי טוב

לגנוז: 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76.

וזהו שאמרו רבותינו ז"ל: "שמור — זו משנה". ראו גם זוהר חלק ג, פרשת בלק (דף רד סוף ע"ס), על הפסוק "בקר אערך לך ואצפה", כמו שנאמר "ויצפהו" וכו'; עיינו שם. וזוהי בחינת האור ש"כי טוב לגנוז".

מאמר חז"ל "שמור — זו משנה" מלמד שהתורה הנלמדת היא הכלי השומר את האור. הזוהר על "בקר אערך לך ואצפה" מובא לאותו רעיון של שמירה וכיסוי, וכל זה קשור לאור ש"טוב לגנוז".

קטע 2 • 41-7

ראש השנה ויום הכיפורים

4 ב והנה סדר העבודה צ"ל תחלה ראש השנה שזה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון.

ב. והנה, סדר העבודה צריך להיות כך: תחילה ראש השנה, שעליו נאמר "זה היום תחילת מעשיך, זיכרון ליום ראשון"

החלק השני חוזר לשאלת סדר החגים. העבודה מתחילה בראש השנה, יום השנה לבריאת העולם.

ובחיי ר"ה הוא בחיי שמאלו תחת לראשי⁷⁷ בחיי שמאל דוחה⁷⁸ כוי [כמש"ל בד"ה ושאתם מים בששון ובד"ה האזינו השמים]

ובחינת ראש השנה היא בחינת "שמאלו תחת לראשי", בחינת "שמאל דוחה" וכו'. [כפי שנתבאר לעיל במאמר המתחיל "ושאתם מים בששון" ובמאמר המתחיל "האזינו השמים".]

ראש השנה מקביל ל"שמאלו תחת לראשי" ולמאמר חז"ל "שמאל דוחה". צד שמאל מסמל ריסון וריחוק, בניגוד לצד ימין המקרב.

וכן סדר עבודת האדם תחלה היא בבחינת ריחוק דהיינו שידמה בנפשו כאלו הוא רחוק מה'.

וכך גם בסדר עבודת האדם: תחילתה בבחינת "שמאל דוחה" וכו', בבחינת ריחוק. כלומר, עליו לדמות בנפשו כאילו הוא רחוק מה'.

גם בעבודת האדם השלב הראשון הוא תחושת ריחוק: עליו לחוש עד כמה הוא רחוק מה'. זוהי ההתרחקות שבדיקוד, המובילה בהמשך להתקרבות.

5 וכמאמר רז"ל היה בעיניך כרשע⁷⁹ [ועי' בסשי"ב פיי"ג] ועל דרך זה נתקנו כל הוידוים והסליחות קודם ר"ה

וכמאמר רבותינו ז"ל: "היה בעיניך כרשע" [ראו ספר של בינונים, פרק יג]. ועל דרך זו נתקנו כל הוידוים והסליחות שלפני ראש השנה,

חז"ל מדריכים את האדם לראות את עצמו כרשע, ותניא, פרק יג, מסביר כיצד גם בינוני יכול לומר זאת בכנות. הוידוים והסליחות שלפני ראש השנה נתקנו ברוח זו.

ובעשיית⁸⁰ לרואת בעצמו כל הפחיתות שבו להיות שפל בעיניו ולב נשבר ונדכה על עוצם ריחוקו מה' ובפרט בהיות ממארי דחושכנא⁸¹ לחשוב כל הדבורים והמחשבות כוי

ובעשרת ימי תשובה לראות בעצמו את כל חסרונותיו, להיות שפל בעיניו ולב נשבר ונדכה על גודל ריחוקו מה'. ובפרט כשהוא ממארי דחושכנא, לחשוב על כל הדיבורים והמחשבות וכו'

גם בעשרת ימי תשובה אדם מתבונן בכנות בכישלונותיו, עד שהוא נעשה שפל ושבור לב על ריחוקו מה'. כך במיוחד מי שנמנה עם "מארי דחושכנא", כינוי בזהר למי שעורך חשבון מדויק של כל דיבור ומחשבה.

אזי יהי לבו נשבר בקרבו ויהי נכנע לפני המקום ובחי שמאל דוחה זו להיות תחת לראשי בחינת ראש כמי"ש במי"א בדי"ה שמאלו תחת לראשי בפי כי תשא.

אז יהיה לבו נשבר בקרבו וייכנע לפני המקום. ובחינת "שמאל דוחה" זו היא להיות "תחת לראשי", בחינת ראש, כפי שנתבאר במקום אחר במאמר המתחיל "שמאלו תחת לראשי", בפרשת כי תשא.

חשבון נפש כן שובר את הלב ומביא לכניעה אמיתית. "שמאל דוחה" נעשה אז "תחת לראשי": ההכנעה היא הבסיס התומך בראש, בקרבה הנעלית שבאה אחר כך.

עד שביום כפור לפני הוי' תטהרו לפני הוי' בחי' פנים בפנים⁸² בכח התשובה מעומקא דליבא וכדכתיב ממעמקים קראתיך^{84, 83} הוי'.^{85, 86}

עד שביום כיפור, "לפני הוי' תטהרו"; "לפני הוי'" היא בחינת פנים בפנים, בכוח התשובה מעומק הלב, ככתוב "ממעמקים קראתיך הוי'".

הדרך הזאת מובילה ליום כיפור, שבו "לפני הוי' תטהרו". "לפני", כלומר אל מול פניו, פירושו "פנים בפנים" — הקרבה המושגת באמצעות תשובה העולה מעומק הלב.

6 וכתוב בקשו פני את פניך⁸⁷ הוי' אבקש בחי' פנימית הלב דהיינו שיהיה מגמתו לה' ותורתו בכל לב ונפש ולהיות עסקיו בעוה"ז דרך קרירות כו'.

וכתוב "בקשו פני, את פניך הוי' אבקש" — בחינת פנימיות הלב. כלומר, שמגמתו תהיה לה' ולתורתו בכל לב ונפש, ואילו בעיסוקיו בענייני העולם הזה יתנהל בקרירות וכו'.

"בקשו פני" נקרא כקריאה אל פנימיות הלב: המטרה והתשוקה האמיתיות של האדם צריכות להיות ה' ותורתו, ואילו עיסוקו בענייני העולם צריך להיות "קר", בלי להשקיע בו את פנימיותו.

כי במקום שלבו של אדם תקועה בכל לב ונפש נקרא בחי' פנים וזהו ענין פנים בפנים שיהיה כל פנימיות לבו ונפשו רק לפנימית רצונו ית'.

כי המקום שבו לבו של אדם קבוע בכל לב ונפש נקרא בחינת "פנים". וזהו ענין "פנים בפנים": שכל פנימיות לבו ונפשו תהיה מכוונת רק לפנימיות רצונו יתברך.

"פנים" קשור ל"פנימיות": המקום שבו לבו של אדם קבוע באמת הוא ה"פנים" שלו. "פנים בפנים" עם ה' פירושו שכל פנימיותו תהיה מכוונת לפנימיות רצונו של ה'.

מה שאין כן על ההיפך וך נאמר כי פנו אלי עורף⁸⁸ שפונים לה' ולמצותיו בבחי' קרירות והפנימיות שלהם בלב ונפש היא לבחי' אחוריים

, ואילו להפך נאמר "כי פנו אלי עורף": הם פונים לה' ולמצותיו בקרירות, ואילו פנימיותם, בלב ונפש, פונה לבחינת "אחורי"

ההפך מתואר בירמיהו כמי שמפנים לה' "עורף": הם מקיימים מצוות ועובדים אותו בקרירות, ואילו התשוקה הפנימית שלהם נתונה ל"אחורי", לצד החיצוני של המציאות.

שהם ענינים גשמיים וכו' שהם רחוקים מאור פניו יל' ולפי שלא שייך לומר נגד השי"ת לשון ריחוק מקום

כלומר, לעניינים גשמיים וכו', הרחוקים מאור פניו יתברך. וכיוון שלגבי הקדוש ברוך הוא לא שייך לדבר על ריחוק במקום "אחור" פירושו עניינים גשמיים, הרחוקים מאור פניו של ה'. עם זאת, אי אפשר לדבר על ריחוק ממשי מה' במובן של מרחק במקום

כי הלא מלא כל הארץ כבודו⁸⁹ נאמר בלשון עורף שהוא עדי"מ כאדם העומד אצל חברו אלא שנהפך ערפו אליו

שהרי נאמר "מלא כל הארץ כבודו", נאמר כאן לשון "עורף", כלומר, בדוגמה לאדם העומד לצד חברו, אלא שהוא מפנה אליו; את עורפו

ריחוק כזה אינו אפשרי, שהרי כבודו ממלא את כל הארץ והוא נוכח בכל מקום. לכן הפסוק משתמש בדימוי של אדם העומד ממש ליד חברו, אך מפנה אליו את עורפו

שהרי זה הוא בתכלית הריחוק [וכמ"ש מזה לעיל בד"ה שובה ישראל] וביום כפור מכל חטאתיכם לפני⁹⁰ הוי' תטהרו לפי שאז מתגלה בחינות י"ג מדה"ר.

שהרי זהו הריחוק הגדול ביותר [כפי שנתבאר לעיל במאמר המתחיל "שובה ישראל"]. וביום כיפור, "מכל חטאתיכם לפני הוי' תטהרו", מפני שאז מתגלות בחינות שלוש עשרה מידות הרחמים

הפניית עורף תוך כדי נוכחות היא הריחוק הגדול ביותר, משום שזהו ריחוק פנימי. ביום כיפור הוא מתבטל והאדם נטהר "לפני ה'", מפני שאז מתגלות שלוש עשרה מידות הרחמים, הביטוי העליון ביותר לרחמי ה'

7 ולכן כתיב אם יהיו חטאיכם כשנים⁹¹ כשלג ילבינו ואם יאדימו כתולע כצמר יהיו [ועמ"ש מזה בד"ה האזינו השמים]

לכן נאמר: "אם יהיו חטאיכם כשנים — כשלג ילבינו; ואם יאדימו כתולע — כצמר יהיו". [ראו מה שנתבאר על כך במאמר הפותח במילים "האזינו השמים".]

ישעיהו מבטיח שחטאים אדומים כשני יהפכו לבנים כשלג וכצמר. אדמו"ר הזקן מסביר מדוע נבחרו דווקא שתי התמונות האלה

כי שלג וצמר הם י"ג מדה"ר על שם הפסוק לבושי כתלג חיור⁹² ושער רישי כמער נקא ולפיכך מתעלי כל ישראל להיות פנים בפנים בבחי' פנימיות נקודת הלב.

השלג והצמר הם שלוש עשרה מידות הרחמים, על פי הפסוק: "לבושיה כתלג חיור ושער רישיה כעמר נקא". לכן כל ישראל מתעלים להיות פנים אל פנים, בבחינת פנימיות נקודת הלב

חזונו של דניאל מתאר את עתיק יומין, שמלבושיו לבנים כשלג ושערו כצמר נקי; אדמו"ר הזקן מזהה תמונות אלה עם שלוש עשרה מידות הרחמים. התגלות ביום הכיפורים מעלה כל יהודי למצב של "פנים אל פנים", ומגלה את נקודת הלב הפנימית

ולכן יום כפור אין בו לא אכילה ולא שתיה שבכל השנה אדם ניזון מאכילה ושתיה גשמי שנועשה מהם דם שהוא הנפש חיצונית הלב.

לכן ביום הכיפורים אין אכילה ושתיה. במשך השנה האדם ניזון מאכילה ומשתיה גשמיות, שמהן נעשה דם, שהוא הנפש — חיצונית הלב.

זו הסיבה שביום הכיפורים אין אוכלים ושותים. המזון הרגיל נעשה דם, הנפש, הקשורה לחיצונית הלב

משא"כ ביוכ"פ מתגלה בחי' פנימיות הלב שאין ניזון מאכילה ושתיה גשמיות [וע' בפע"ח שער יוהכ"פ (פ"א ורפ"ג)]

לעומת זאת, ביום הכיפורים מתגלה בחינת פנימיות הלב, שאינה ניזונה מאכילה ומשתיה גשמיות. [ראו פרי עץ חיים, שער יום הכיפורים (פרק א ותחילת פרק ג);

ביום הכיפורים מתגלה פנימיות הלב, שאינה חיה ממזון גשמי. ההפניה שבסוגריים היא לתורת הארז"ל על יום הכיפורים בספר פרי עץ חיים.

וע' בפ"י הרמ"ז בזהר פ' פנחס (דרמ"א ע"ב) גבי עלמא דאתי לית ביה אכילה ושתיה והא כתיב אכלתי יערי⁹³ כו' ע"ש והיינו

וראו בפירוש הרמ"ז לזוהר, פרשת פינחס (דף רמ"א ע"ב), על דברי הזוהר "עלמא דאתי לית ביה אכילה ושתיה" — והרי נאמר "אכלתי יערי" וכו'; ראו שם. והיינו

הרמ"ז, רבי משה זכות, דן בשאלה על דברי הזוהר: אם בעולם הבא אין אכילה ושתיה, למה הכוונה במילים "אכלתי יערי"? משתמע שמדובר בסוג אחר, רוחני, של הזנה.

כי פנימית הלב נלקח מבחי' קדם צרתני קדם למע"ב שבחי' זו אינה מקבל מדצי"ח כמו בחינת אחר למע"ב שמקבל מהבירורים כו' אלא כי על כל מוצא⁹⁴ כו']:

מפני שפנימיות הלב נלקחת מבחינת "קודם צרתני", קודם למעשי בראשית. בחינה זו אינה מקבלת מדומם, צומח, חי ומדבר, [כפי שמקבלת בחינת "אחור למעשי בראשית", הניזונה מן הבירורים וכו', אלא "על כל מוצא פי ה" וכו'

פנימיות הלב באה מבחינת הקדם של הנשמה, שקדמה לבריאה, ולכן אינה שואבת חיות מעולמות הדומם, הצומח, החי והמדבר כפי שעושה בחינת ה"אחור", באמצעות בירורם ואכילתם. היא חיה ישירות מ"כל מוצא פי ה", מהדיבור האלוקי עצמו.

סוכות כקרח ושמיני עצרת כמים זורמים

8 ג ועיי בחינת תשובה עילאה זו שמעומקא דליבא מתגלה בסוכות בחינת וימינו תחבקני^{95,96} שימין עליון הוא בחינת אהבה רבה שלמעלה מן הטעם ודעת מתגלה למטה בגילוי הלב שלא יהיה בבחי' נפרד ח"ו ממנו ית'

ג. באמצעות בחינה זו של תשובה עילאה, הבאה מעומק הלב, מתגלה בסוכות הבחינה של "וימינו תחבקני": הימין העליון, שהוא בחינת אהבה רבה שלמעלה מטעם ודעת, מתגלה למטה בגילוי הלב, כדי שהאדם לא יהיה, חלילה, בבחינת נפרד ממנו יתברך.

החלק השלישי: התשובה העילאה של יום הכיפורים, הבאה מעומק הלב, מובילה לסוכות, שבו "וימינו תחבקני". הימין הוא אהבה רבה, אהבה אלוקית שמעבר לטעם, והיא מתגלה עתה בלב כדי שהאדם לא יחוש נפרד מהי

וזהו תחבקני כמשל המחבק את חברו שלא ילך ממנו והיינו עיי הסוכה בחינת צל שהוא בחינת הי' צלך⁹⁷ וגוי (ועמ"ש בד"ה האזינו השמים בפ"י וסוכה תהיה לצל יומם⁹⁸ כו')

זהו "תחבקני" — כמשל אדם המחבק את חברו כדי שלא ילך ממנו. הדבר נעשה באמצעות הסוכה, בחינת צל, שהיא בחינת הי' צלך וגוי. (ראו מה שנתבאר במאמר הפותח במילים "האזינו השמים", בפירוש "וסוכה תהיה לצל יומם" וכו').

חיבוק מחזיק את האדם קרוב כדי שלא ילך. הסוכה, בתור "צל", היא האמצעי לחיבוק הזה: הנוכחות המקיפה והנסתרת של הי' שתוארה בפסקה הראשונה מקיפה עתה את האדם.

ועיי נענועי הלולב כי די מינים שכלולב הם רומזים כשם הוי"ה ומנענעים ומביאים ללב שכל הכאה הוא ללב כדי להיות מאיר ומתגלה בלבו של אדם.

וכן באמצעות נענועי הלולב: ארבעת המינים שכלולב רומזים לשם הוי", ומנענעים אותם ומביאים אותם אל הלב, שהרי כל הכאה היא אל הלב, כדי [שהשם] יאיר ויתגלה בלבו של האדם.

ארבעת המינים מקבילים לארבע אותיות שם הוי". הנענוע והבאתם לכיוון הלב ממשיכים את השם אל הלב, כדי שיאיר בו בגלוי

וזהו שמנענעין לשית סטריין מעלה ומטה ולארכע רוחות כי הוא ית' אחד בשמים ובארץ וד' רוחות ולפי שהוא מקומו של עולם כמ"ש הנה מקום אתי⁹⁹ וגוי כמ"ש במ"א.

זהו הטעם שמנענעים לשישה צדדים — למעלה ולמטה ולארכע רוחות השמים: הוא יתברך אחד בשמים, בארץ ובארבע הרוחות, והוא מקומו של עולם, ככתוב "הנה מקום אתי" וגוי, כפי שנתבאר במקום אחר.

ששת כיווני הנענוע מבטאים שה' אחד בכל הכיוונים — למעלה, למטה ומכל הצדדים. הוא "מקומו של עולם": העולם קיים בתוכו, ולא הוא בתוכו.

וצריך להמשיך ולהכניס בחינת אחד בלב שיהיה ה' אחד שורה ומתגלה בו ולמהוי אחד באחד כו'

וצריך להמשיך ולהכניס את בחינת "אחד" אל הלב, כדי שה' אחד ישרה בו ויתגלה בו, וכדי להיות אחד באחד וכו'.

המטרה היא להכניס את האחדות הזאת אל הלב, כדי שה' אחד ישרה בו והאדם יהיה "אחד באחד"

(ועמ"ש מזה בד"ה ביום השמיני עצרת¹⁰⁰ בדרוש הראשון) והנה על זה נאמר משליך קרחו כפיתים¹⁰¹

כי

והנה על כך נאמר: "משליך קרחו". (ראו מה שנתבאר על כך במאמר הפותח במילים "ביום השמיני עצרת", בדרוש הראשון) כפתים, כי

עתה אדמו"ר הזקן קורא את רצף הפסוקים בתהילים קמ"ז כמפה של החגים, ומתחיל ב"משליך קרחו כפתים"

הנה תחלה נאמר הנותן שלג כצמר¹⁰² כו' שהוא בחי' התגלות י"ג מדות הרחמים לבושיה כתלג חיור¹⁰³ כו' המתגלים ביוהכ"פ.

תחילה נאמר "הנותן שלג כצמר" וכו', שהיא בחינת התגלות שלוש-עשרה מדות הרחמים — "לבושיה כתלג חיור" וכו' — המתגלות ביום הכיפורים.

לפני הקרח נאמר "הנותן שלג כצמר": השלג והצמר הם, כפי שנתבאר קודם, שלוש-עשרה מדות הרחמים המתגלות ביום הכיפורים.

שעי"ז נמשך ומתגלה בסוכות בחינת וימינו תחבקני ומזה נמשך בחי' משליך קרחו כפתים כי הנה בחינת אהבה רבה זו וחסד עליון זה הנמשל למים נגלד ונעשה קרח.

באמצעות כך נמשכת ומתגלה בסוכות בחינת "וימינו תחבקני", ומכך נמשכת בחינת "משליך קרחו כפתים". בחינת אהבה רבה זו וחסד עליון זה, הנמשלים למים, קופאים ונעשים קרח.

ההתגלות הזאת מובילה לחיבוק של סוכות, וממנו בא ה"קרח". החסד העליון, האהבה הרבה, נמשל למים, ובסוכות המים האלה "קופאים" ונעשים קרח.

כלומר שנתגשם וירד בסתר המדרגות מריש כל דרגין אחר דלית מחשבה תפיסא ביה להתלבש להיות נתפס בהשגת בני אדם לכל חד לפום שיעורי דילי.

כלומר, הוא נעשה גשמי וירד בסתר המדרגות, מ"ריש כל דרגין", אחרי "דלית מחשבה תפיסא ביה", כדי להתלבש באופן שיוכל להיתפס בהשגת בני האדם, "לכל חד לפום שיעוריה דיליה".

הקפיאה פירושה שהאהבה מקבלת צורה מוצקה ומוחשית יותר. היא יורדת מן המדרגה העליונה, שמעבר לכל מחשבה, ומתלבשת באופן שכל אדם יוכל לתפוס לפי יכולתו.

וזהו משליך בבחי' השלכה מדרגא לדרגא כפתים בחי' פירוד והתחלקות לרכבות מדרגות להיות נמשך גם למטה בחי' אחד למען דעת¹⁰⁴ כל עמי הארץ כו'

זהו "משליך" — השלכה ממדרגה למדרגה; "כפתים" — פירוד והתחלקות לרכבות מדרגות, כדי שגם למטה תימשך בחינת "אחד", "למען דעת כל עמי הארץ" וכו'.

"משליך" מתאר ירידה ממדרגה למדרגה, ו"כפתים" מתארים חלוקה לאינספור מדרגות. כל זה נעשה כדי שאחדות ה' תגיע גם למקומות הנמוכים ביותר, "למען דעת כל עמי הארץ".

(וזהו כענין מ"ש ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא¹⁰⁵. ומבואר במ"א בשם הרב הקדוש רבי אברהם בן הרב המגיד נ"ע כי קרח אותיות חרק וחרק הוא בחי' נצח ענף החכמה.

וזה דומה לכתוב: "ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא". ומבואר במקום אחר בשם הרב הקדוש רבי אברהם בן הרב המגיד נ"ע, ש"קרח" הוא אותיות "חרק", וחרק הוא בחינת נצח, ענף החכמה.

הערת סוגריים ארוכה, עד חלק 24, מפתחת את דימוי הקרח מתוך חזון יחזקאל על "רקיע כעין הקרח" מעל ראשי החיות. אדמו"ר הזקן מביא בשם רבי אברהם, בנו של המגיד ממזריטש, שאפשר לסדר מחדש את אותיות "קרח" ולקבל "חרק", הניקוד הקשור לנצח, ענף של חכמה.

ומזה נמשך הפרסא המפסקת בין אצילות לבריאה שהיא בחי' רקיע שעל ראשי החיות כעין הקרח כו'.

ומזה נמשכת הפרסא המפסיקה בין אצילות לבריאה, שהיא בחינת הרקיע שעל ראשי החיות, "כעין הקרח" וכו'.

מכאן נמשכת הפרסא, המחיצה שבין אצילות, העולם שעדיין מאוחד עם ה', לבריאה, עולם הקיום הנפרד הראשון. הרקיע "כעין הקרח" שמעל החיות הוא הפרסא הזאת.

והטעם שנק' בשם קרח הוא כי ענין הפרסא הוא עד"מ כמו הרב שרוצה להסביר שכל גדול לתלמידו שאין התלמיד יכול לקבלו וצריך להמשילו בדרך משל וחידה וכמו משלי שלמה כו'.

והטעם שהיא נקראת "קרח" הוא שענין הפרסא דומה, למשל, לרב המבקש להסביר לתלמידו שכל גדול, שהתלמיד אינו מסוגל לקבל, ולכן עליו להציגו בדרך של משל וחידה, כמו משלי שלמה וכו'.

מדוע נקראת המחיצה "קרח"? רב שרוצה להסביר לתלמידו רעיון גדול מכפי יכולתו מעביר אותו באמצעות משל או חידה, כפי שעשה שלמה במשלו.

ועד"ז כדי שיומשך מבחי' חכמה עילאה חכים ולא בחכמה ידיעא בבחי' חב"ד שבעולם הבריאה ואין בנבראים יכולת לקבל הארת החכמה כמו שהיא באצילות

בדומה לכך, כדי שהבחינה של חכמה עילאה — "חכים ולא בחכמה ידיעא" — תימשך אל בחינת חב"ד שבעולם הבריאה, נדרשת דרך שתאפשר את הדבר, שהרי לנבראים אין יכולת לקבל את הארת החכמה כפי שהיא באצילות

בדומה לכך, החכמה העליונה של ה', שהיא מעבר לכל חכמה ידועה, צריכה להגיע אל השכל של עולם הבריאה. אך הנבראים אינם מסוגלים לקבל את החכמה כפי שהיא באצילות.

לכן נעשה בחיי פרסא שעל ידה נמשך החכמה בנבראים כמו עד"מ השכל שמשיג התלמיד דרך לבוש המשל וכענין וידבר שלשת אלפים משל¹⁰⁶ כו' וכמ"ש מזה בד"ה פתח אליהו בפי' וירא ובד"ה והבדילה הפרוכת

לכן נעשית בחינת פרסא, שבאמצעותה נמשכת החכמה אל הנבראים, בדומה לרעיון שהתלמיד משיג דרך לבוש המשל; וכענין "וידבר שלשת אלפים משל" וכו'. כפי שנתבאר על כך במאמר הפותח במילים "פתח אליהו", בפרשת וירא, ובמאמר הפותח במילים "והבדילה הפרוכת".

לכן נוצרת מחיצה שמלבישה את החכמה, כפי שמשל מלביש רעיון ומאפשר לנבראים לתפוס אותו. שלושת אלפים משלי שלמה ממחישים זאת, ואדמו"ר הזקן מפנה לשני מאמרים בתורה אור שבהם העניין מתבאר.

וזהו שנקראת רקיע כעין הקרח כמו עד"מ הקרח שהוא עצמו מים אלא שנגלדו ונעשו קרח כך הוא ענין התלבשות השכל במשל שבו מלוכש השכל עצמו ממש אלא שמלוכש במשל גשמי והוא

זהו הטעם שהיא נקראת "רקיע כעין הקרח". כשם שהקרח הוא מים ממש, אלא שקפאו ונעשו קרח, כך בהתלבשות השכל במשל: השכל עצמו ממש מתלבש בו, אלא שהוא לבוש במשל גשמי, והוא

קרח אינו אלא מים בצורתם המוצקה. בדומה לכך, הרעיון עצמו נמצא בתוך המשל, אלא שהוא נתון בצורה מוחשית יותר.

כמו גשמיות הקרח לגבי המים וזהו ענין רקיע כעין הקרח שעל ראשי החיות שבמרכבה שע"ז נמשך להם השגה מלמעלה והיינו על ידי שנמשך מתחלה להיות בבחינת קרח דוקא.

כמו הגשמיות של הקרח ביחס למים. זהו ענין הרקיע "כעין הקרח" שעל ראשי החיות שבמרכבה: באמצעותו נמשכת אליהן השגה מלמעלה, כלומר, לאחר שהיא נמשכת תחילה דווקא בבחינת קרח

כך הרקיע "כעין הקרח" שמעל החיות מאפשר להשגה להגיע אליהן מלמעלה, דווקא מפני שקיבלה תחילה צורה מוצקה דמוית קרח.

ועי"ז נמשך בהם ג"כ בחי' הביטול וזהו ענין קרח אותיות חרק שהוא בחינת ביטול ועמ"ש מזה סד"ה וכל העם רואים את הקולות.

ובאמצעות כך נמשכת בהן גם בחינת ביטול. זהו ענין "קרח" אותיות "חרק", שהיא בחינת ביטול. ראו מה שנתבאר על כך בסוף המאמר הפותח במילים "וכל העם רואים את הקולות".

המחיצה מביאה אל החיות גם ביטול. זו משמעות ה"חרק": נקודה יחידה, הקטנה שבתנועות הניקוד, מסמלת ביטול.

והנה מבואר לקמן בסמוך דבחי' קרח זהו בחי' שוב שאחר הרצוא וענין דמיון בחי' זו לבחי' קרח היינו והנה לקמן בסמוך מבואר שבחינת קרח זו היא בחינת שוב שאחרי הרצוא. והדמיון של בחינה זו לקרח הוא

עתה קושר אדמו"ר הזקן את הדימוי לרצוא ושוב: ה"קרח" הוא השוב שאחרי הרצוא, החזרה מן ההתעלות אל החיים הרגילים.

כי בחי' שוב הוא לעשות לו ית' דירה בתחתונים על ידי מעשה המצות ותלמוד תורה כנגד כולם אשר המצות נקראים רמ"ח אברים דמלכא דכמו שמלובש חיות הנפש באברין עד"מ כך מלובש אור א"ס ב"ה במעשה המצות

מפני שבחינת שוב היא לעשות לו יתברך דירה בתחתונים באמצעות מעשה המצוות ותלמוד תורה, השקולים כנגד כולם. המצוות נקראות "רמ"ח אברים דמלכא": כשם שחיות הנפש מתלבשת באיברי הגוף, למשל, כך אור אין סוף ברוך הוא מתלבש במעשה המצוות.

שוב הוא העבודה של עשיית "דירה בתחתונים" לה' באמצעות מצוות ולתלמוד תורה. המצוות נקראות "רמ"ח אברים דמלכא": כשם שהנפש חיה בתוך איברי הגוף, כך אור אין סוף מתלבש במצוות.

היינו בתפילין נמשך ומלובש בחי' ד' מוחין שהם בחי' חכמה ובינה וחסד וגבורה של הקב"ה כו' ובצדקה וגמ"ח נמשך ומלובש בחי' חסד דרועא ימינא כו' וכמ"ש מזה בד"ה משה ידבר.

כלומר, בתפילין נמשכת ומתלבשת בחינת ארבעת המוחין, שהם בחינת חכמה ובינה, חסד וגבורה של הקב"ה וכו'; ובצדקה ובגמילות חסדים נמשכת ומתלבשת בחינת חסד, "דרועא ימינא" וכו'. כפי שנתבאר על כך במאמר הפותח במילים "משה ידבר".

לדוגמה, התפילין ממשיכות את ה"מוחין" האלוניים — חכמה, בינה, חסד וגבורה — המקבילים לארבע הפרשיות שבתפילין, ואילו צדקה וגמילות חסדים ממשיכות את החסד, "זרוע ימין" של ה'.

והנה התלבשות זו דמוחין עליונים במעשה המצות גשמיים נמשל לבחי' קרח שהוא עד"מ התלבשות השכל במשל גשמי כנ"ל וכך הוא ענין התלבשות אורות העליונים במעשה המצות בגשמיות

והנה התלבשות זו של המוחין העליונים במעשה המצוות הגשמיות נמשלת לבחינת קרח, שהיא, למשל, התלבשות השכל במשל גשמי, כפי שנאמר לעיל. כך גם מתלבשים האורות העליונים במעשה המצוות הגשמיות

התלבשות האורות העליונים במצוות גשמיות ומוחשיות דומה לרעיון המתלבש במשל. זו בחינת ה"קרח"

וכן בעבודת ה' מתלבשים הדחילו ורחימו שבתפלה במעשה המצות ודרך כלל האהבה היא שרש לרמ"ח מ"ע והיראה היא שרש שס"ה ל"ת וזהו ג"כ בחי' משליך קרחו כו'

וכן בעבודת ה', הדחילו ורחימו שבתפילה מתלבשים במעשה המצוות. ובדרך כלל, האהבה היא שורש רמ"ח מצוות עשה. והיראה היא שורש שס"ה מצוות לא תעשה. גם זהו בחינת "משליך קרחו" וכו'

גם בעבודת האדם, האהבה והיראה שבתפילה מתלבשות במצוות המעשיות: האהבה היא שורש רמ"ח מצוות עשה והיראה שורש שס"ה מצוות לא תעשה. העברת הרגש אל המעשה היא גם "משליך קרחו"

ועמ"ש ע"פ ואברהם זקן בא בימים¹⁰⁷ בפרשה חיי שרה בענין ויבא משה בתוך הענין¹⁰⁸ כו' כמ"כ תורה ומצות כו' ע"ש. וענין כפתים י"ל שפירור והתחלקות זו נמשך ע"י ה"ג וזהו ענין החותם ועמ"ש בפי ראה בד"ה וברכך כו' ע"ש).

וראו מה שנתבאר על הפסוק "ואברהם זקן בא בימים", בפרשת חיי שרה, בענין "ויבא משה בתוך הענין" וכו'; וכך גם תורה ומצוות וכו', עיינו שם. את ענין "כפתים" אפשר להסביר כך: הפירור והתחלקות האלה נמשכים באמצעות חמש הגבורות, (וזהו ענין החותם. ראו מה שנתבאר בפרשת ראה, במאמר הפותח במילים "וברכך" וכו', עיינו שם

אדמו"ר הזקן מפנה למאמר על משה שנכנס לתוך הענין, שבו מתוארים התורה והמצוות כלבוש באותו אופן. ה"פתים", הפירוק לחלקים רבים, באים מחמש הגבורות, כוחות ההגבלה, שאותם הוא קושר לדימוי החותם

אך הנה כתיב לפני קרתו מי יעמוד כי המשכת גילוי זה למטה בבחי' קרתו הוא בחי' קרירות להיות נמשך ממנה בחי' שוב היפך בחי' רצוא

אולם נאמר: "לפני קרתו מי יעמוד". הורדת ההתגלות הזאת למטה, בבחינת "קרתו", היא בחינת קרירות, שממנה נמשכת, בחינת שוב, ההפך מבחינת רצוא

הפסוק ממשיך: "לפני קרתו מי יעמוד". הקרירות של הקרח היא בחינת שוב, ההפך מן הרצוא הלוהט

שהוא בחינת רשפי אש שלהבת העולה מאליה ולא כל אדם זוכה לעמוד בבחי' שוב לאחד שגם בבחי' שוב יהיה דבוק בה' כו'

שהיא בחינת רשפי אש, שלהבת העולה מאליה. ולא כל אדם זוכה לעמוד בבחינת "שוב לאחד", כך שגם בבחינת שוב יהיה דבוק בה' וכו'.

רצוא הוא שלהבת העולה מאליה. לא כל אדם מסוגל להחזיק ב"שוב לאחד", להישאר דבוק בה' גם כשהוא רגוע ועוסק בחיי היום-יום

הגם שנמשך מלמעלה בחי' חיבוק וימינו תחבקני הרי הוא כמשל המחבק חבירו מאחוריו דהיינו שאהבה נמשך ג"כ לבחי' אחוריים ע"ד לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל כו'

אף שנמשכת מלמעלה בחינת החיבוק, "וימינו תחבקני", הרי זה כמשל אדם המחבק את חברו מאחור, כלומר, האהבה נמשכת גם לבחינת אחוריים, כעין "לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל" וכו'

חיבוק סוכות דומה לחיבוק מאחור: האהבה האלוקית מגיעה גם ל"אחוריים", לצד החיצוני. מאמר חז"ל "לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל" משמש כאן לתיאור אהבה שופעת כל כך, שהיא מגיעה אל מחוץ לקדושה, אל הצד החיצוני

וגם בסוכות היו מקריבין שבעים פרים על שבעים אומות להמשיך להם השפעה כמו שכתוב במדרש שה"ש בפסוק הנך יפה רעיתי.¹⁰⁹

וכן בסוכות היו מקריבים שבעים פרים כנגד שבעים האומות, כדי להמשיך להן השפעה, כפי שנאמר במדרש שיר השירים על הפסוק "הנך יפה רעיתי"

בדומה לכך, שבעים הפרים שהוקרבו במשך חג הסוכות היו, לפי המדרש, עבור שבעים האומות, והמשיכו גם להן ברכה. הדבר מראה עד כמה רחב החסד המתגלה בסוכות

והנה בבחי' שוב כשמתרחק מן הרצוא יכול להיות בחי' נפילה לגמרי לבחי' אחוריים (ולזה נאמר וישכם אברהם בבקר¹¹⁰ ויחבוש את חמורו דהיינו שבכל בקר מתעורר חסד עליון להתגבר על בחי' חמור כו')

והנה בבחינת שוב, כשהאדם מתרחק מן הרצוא, עלולה להיות נפילה גמורה לבחינת אחוריים. (על כך נאמר: "וישכם אברהם בבקר ויחבוש את חמורו", כלומר, בכל בוקר מתעורר חסד עליון להתגבר על בחינת החמור וכו')

הסכנה בשוב היא שלאחר שהאדם יוצא מההתעלות שבתפילה הוא עלול ליפול כליל לצד החיצוני. על הפסוק שאברהם השכים לחבוש את חמורו דורשים שהחסד העליון מתעורר בכל בוקר כדי להתגבר על ה"חמור", משחק מילים על חומר גס

הוא ענין חמרא אפי' בתקופת תמוז קרירא ליה דהיינו מה שאין האדם מתפעל מגדולת ה' ועדי' נאמר אשר קרך בדרך¹¹¹ כו' ובחי' אור האהבה דאברהם הוא ויחבוש את חמורו כו' וע' בזח"א וישלח)

זהו ענין "חמרא, אפילו בתקופת תמוז קרירא ליה" — כלומר, מצב שבו האדם אינו מתפעל מגדולת ה'. בדומה לכך נאמר ("אשר קרך בדרך" וכו', ובחינת אור האהבה של אברהם היא "ויחבוש את חמורו" וכו'. וראו זוהר חלק א, וישלח

חז"ל מתארים את החמור כמי שקר לו אפילו בחום הקיץ: זהו אדם שאינו מתעורר מגדולת ה'. עמלק, "אשר קרך בדרך", מבטא אותה קרירות רוחנית, ואהבת אברהם היא הכוח המתגבר עליה

(דקס"ו ב')¹¹² וע' בזח"ב תרומה (קס"ו ב') איך מבחי' קרח נתברר הפסולת והם בחי' מים הרעים

וראו זוהר חלק ב, תרומה (דף קס"ו ע"ב), שבו מוסבר כיצד מתוך בחינת הקרח מתבררת הפסולת, שהיא (דף קס"ו ע"ב) בחינת "מים הרעים",

הזוהר מסביר שמתוך ה"קרח" מתבררת הפסולת, "המים הרעים"

וזהו ענין תענוגים גשמיים ולזאת צריך לחזור ולעורר את האהבה כרשפי אש בחי' רצוא להגדיל מדורת אש האהבה

שהם ענין התענוגים הגשמיים. לכן צריך לעורר שוב את האהבה כרשפי אש, בחינת רצוא, כדי להגביר את מדורת אש האהבה

"המים הרעים" הם התענוגים הגשמיים. הקרירות עלולה להוביל אליהם, ולכן האדם צריך להצית מחדש את אהבתו הלוהטת, את הרצוא, כדי להגביר את אש האהבה

וזהו ישלח דברו וימסם¹¹³ ע"ד מ"ש בזח"א בראשית (כ"ט ב')¹¹⁴ תוקפא דצפון אגליד מיא ותוקפא דדרום שרא מיא

זהו "ישלח דברו וימסם", בדומה לנאמר בזוהר חלק א, בראשית (דף כ"ט ע"ב): "תוקפא דצפון אגליד מיא ותוקפא דדרום שרא מיא";

זהו "ישלח דברו וימסם". בזוהר נאמר שכוח הצפון מקפיא את המים וכוח הדרום מפשר אותם; הצפון מסמל גבורה והדרום חסד

דהיינו ע"י תגבורת חום השמש נמס הקרח ונעשה מים וכך על ידי תגבורת רשפי אש האהבה בחי' רצוא נעשה המשכת חסד עליון ונתהפך מבחי' קרח לבחי' מים.

כלומר, באמצעות התגבורת חום השמש הקרח נמס ונעשה מים; כך גם באמצעות התגבורת רשפי אש האהבה, בחינת הרצוא, נמשך חסד עליון והוא נהפך מבחינת קרח לבחינת מים.

כשם שחום השמש ממס קרח למים, כך אש האהבה המתחדשת, בחינת רצוא, ממשיכה חסד עליון והופכת את ה"קרח" בחזרה ל"מים" זורמים.

וזהו ענין גבורות גשמים שיורדים בגבורה ע"י בחינת גבורה בחינת רשפי אש (ולפמ"ש לעיל דבחינת קרח זהו בחי' הפרסא המפסקת א"כ מה שנתהפך מבחי' קרח לבחי' מים היינו להיות הגילוי למטה בבי"ע

זהו ענין גבורות גשמים: הגשמים יורדים בגבורה, באמצעות בחינת גבורה — רשפי אש. (ולפי מה שנתבאר לעיל, שבחינת קרח היא הפרסא המפסיקה, הרי שההפיכה מבחינת קרח לבחינת מים פירושה שההתגלות למטה, בבי"ע

זו הסיבה שחז"ל מדברים על "גבורות גשמים": הגשם יורד באמצעות גבורה, האהבה הלוהטת. אם הקרח הוא הפרסא, המסתו פירושה שההתגלות ה' למטה, בעולמות התחתונים, משתנה.

כמו למעלה וענין בחינה זו בשמע"צ הוא כמ"ש לעיל בפ"י מאת הוי' היתה זאת¹¹⁵ שבחינת ח"ע שמאירה בבחי' ריחוק נעשה עתה בבחי' קירוב כו' ע"ש)

נעשית כמו למעלה. וענין בחינה זו בשמיני עצרת הוא כפי שנתבאר לעיל בפירוש "מאת הוי' היתה זאת": בחינת חכמה עילאה, (המאירה בבחינת ריחוק, נעשית עתה בבחינת קירוב וכו', עיינו שם

ההתגלות למטה נעשית כמו ההתגלות למעלה. זהו המתרחש בשמיני עצרת: חכמה עילאה, שהאירה מרחוק, מאירה עתה מקרוב

ובחי' מים הללו נמשכים ונוזלים למטה ע"י כי ישב רוחו הוא בחי' רוח הקדש רוח הנמשך מקדש העליון הוא בחי' חכמה עילאה (עי' זהר חקת קפ"ג ע"ב)

ומים אלה נמשכים וזורמים למטה באמצעות "כי ישב רוחו". זוהי בחינת רוח הקודש, רוח הנמשכת מקודש העליון, שהוא בחינת חכמה עילאה (ראו זהר, חוקת, דף קפ"ג ע"ב)

המים זורמים כאשר "ישב רוחו". רוח זו היא רוח הקודש, הנמשכת מחכמה עילאה, הנקראת "קודש"

ואז יזלו מים שהיא בחי' תורה להיות מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל¹¹⁶ שהם הם כל המשניות והלכות שבתורה שבעל פה שנמשכו מבחי' ח"ע בחינת תורה שבכתב דאורייתא מחכמה נפקת כו'

ואז "יזלו מים", שהיא בחינת התורה, כדי ש"מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל". אלה הן כל המשניות וההלכות שבתורה שבעל פה, שנמשכו מבחינת חכמה עילאה, בחינת התורה שבכתב, שהרי "אורייתא מחכמה נפקת" וכו'.

המים הזורמים הם התורה, וכיחוד דיני התורה שבעל פה שניתנו לישראל. הם נובעים מחכמה עילאה דרך התורה שבכתב, שהרי "אורייתא מחכמה נפקת".

וזהו ענין שמיני עצרת (והיינו כי ביום הכפורים הוא בחינת הנותן שלג כצמר להיות אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו כו')

זהו ענין שמיני עצרת. (כלומר, ביום הכיפורים זו בחינת "הנותן שלג כצמר", כדי ש"אם יהיו חטאיכם כשנים — כשלג ילבינו" וכו'.

זהו ענין שמיני עצרת. ההערה שבסוגריים מסכמת את תהילים קמ"ז כמפה של תקופת החגים: יום הכיפורים הוא "הנותן שלג כצמר", המלבין חטאים כשלג.

ואח"כ כפור כאפר יפזר משליך קרחו זהו המשכת חסד עליון שבסוכות שנגלד ונעשה כפור וקרח וכמ"ש במן דק ככפור¹¹⁷ והמן הוא מבחי' טלא דבדולחא אשר זהו ג"כ שרש בחי' סוכות כמ"ל סד"ה האזינו השמים.

ואחר כך "כפור כאפר יפזר, משליך קרחו" — זוהי המשכת חסד עליון בסוכות, שקופא ונעשה כפור וקרח. כך נאמר על המן: "דק ככפור"; המן הוא מבחינת "טלא דבדולחא", שהיא גם שורש בחינת סוכות, כפי שנתבאר לעיל בסוף המאמר הפותח במילים "האזינו השמים".

סוכות הוא "כפור" ו"קרח" — חסד שקיבל צורה מוצקה, כמו המן המתואר כ"דק ככפור". המן בא מ"טלא דבדולחא", מונח קבלי למקור חיים עליון, שהוא גם שורש סוכות.

ואח"כ ישלח דברו וימסם ישב רוחו יזלו מים זהו בחי' שמע"צ שזהו ענין משיב הרוח ומוריד הגשם כנ"ל):^{118, 119, 120}

ואחר כך "ישלח דברו וימסם, ישב רוחו יזלו מים" — זוהי בחינת שמיני עצרת, שהיא ענין "משיב הרוח ומוריד הגשם", כפי (שנאמר לעיל).

שמיני עצרת הוא "ישלח דברו וימסם... יזלו מים" — המסת הקרח והפיכתו לגשם. לכן מתחילים להתפלל על הרוח והגשם בשמיני עצרת, ובכך נשלמת התשובה לשאלה שבה נפתח המאמר.

קטע 4 • 91-11

”שלח את העם”: המשכת המלכות

9 ד וזהו ביום השמיני שלח¹²¹ את העם ויברכו את המלך כי אין מלך בלא עם^{122, 123, 124} ולא שייך לפניו

ית' להיות נקרא שמו מלך

ד. וזהו ”ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך”. אין מלך בלא עם, ואין שייך לומר עליו יתברך ששמו נקרא ”מלך”

החלק הרביעי חוזר לפסוק הפותח. ”אין מלך בלא עם”: המלכות זקוקה לגנתינים הנפרדים מן המלך ומקבלים את שלטונו. מצד עצמה, מערכת היחסים של ה' עם הבריאה אינה מתאימה לתיאור זה.

כי על מי הוא מלך שהרי הוא מהווה את הכל והיה הוה ויהיה בשוה בשמים ממעל ועל הארץ מתחת

אין עוד¹²⁵ אלא עיי' עבודתנו אנו ממשיכים מלכותו עלינו

שהרי על מי הוא מלך? הוא מהווה הכול, והוא היה, הוה ויהיה בשוה, ”בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד”. אלא, שבאמצעות עבודתנו אנו ממשיכים את מלכותו עלינו

הסיבה היא שה' בורא הכול ונוכח באותה מידה בכל מקום; מלבדו ”אין עוד”, ולכן אין עם נפרד שעליו ימלוך. מלכותו נעשית ממשית רק כאשר אנו מקבלים אותה על עצמנו בעבודתנו

וכמאמר אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם כמ”ש במ”א ועמ”ש מזה בד”ה אתם נצבים גבי

למען הקים אותך היום לו לעם כו' ע”ש

כמאמר חז”ל: ”אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם”, כפי שנתבאר במקום אחר. וראו מה שנתבאר על כך במאמר הפותח במילים ”אתם נצבים”, על ”למען הקים אותך היום לו לעם” וכו', עיינו שם

זהו מאמר חז”ל על פסוקי המלכויות בראש השנה: ”כדי שתמליכוני עליכם”. אנחנו ממליכים את ה', ואדמו”ר הזקן מפנה למאמר על ”אתם נצבים”, העוסק בכך שאנו נעשים לעמו

והנה המשכת בחיי מלכותו אינו בבחי' רצוא שהוא להשתפך נפשו כו' אלא הוא בחי' שוב וכמ”ש שום

תשים עליך מלך¹²⁶ כו' וכמ”ש במ”א

והנה, המשכת בחינת מלכותו אינה בבחינת רצוא, שהיא שפיכת הנפש וכו', אלא בבחינת שוב, ככתוב ”שום תשים עליך מלך” וכו', וכפי שנתבאר במקום אחר

המשכת מלכות ה' אינה מתרחשת בהתלהבות הרצוא, שבה הנשמה משתוקקת להישפך ולהתבטל, אלא בבחינת שוב, החזרה המיושבת אל החיים. התורה אומרת ”שום תשים עליך מלך”: קבלת מלך היא מעשה של התמסרות יציבה

וזהו שלח את העם להיות בבחי' שוב כדי להיות בחי' ¹²⁷עם: (ולתוספת ביאור ¹²⁸ענין שלח זהו כמ"ש המשלח מעינים בנחלים ^{129, 130} כו' ישקו כל חיתו שדי שזהו בחי' ההמשכה מבחי' ח"ע

זהו "שלח את העם" — ש"צאו לבחינת שוב, כדי להיות בבחינת "עם". (להרחבת הביאור בעניין "שלח": כך נאמר "המשלח מעינים בנחלים" וכו', "ישקו כל חיתו שדי"; וזהו בחינת המשכה מבחינת חכמה עילאה,

אם כן, "שלח את העם" פירושו שליחתם אל בחינת שוב, כדי שיהיו עם — בעלי תחושת קיום משלהם שהי יכול למלוך עליהם. הערת אגב, עד חלק 9, מוסיפה ש"שלח" מזכיר את "המשלח מעינים בנחלים", זרימה מחכמה עילאה

שהיא בחי' מעיין הנובע ממקור מים חיים הוא בחי' סתימא דכל סתימין שמזה נמשך להיות ישקו כל חיתו שדי ישברו פראים צמאם שהוא בחי' ומדרג' השוב שאחר הצמאון והרצוא וע' מ"ש על פסוק זה בזהר פ' חקת)

שהיא בחינת מעיין הנובע ממקור מים חיים, בחינת "סתימא דכל סתימין". ממנה נמשך "ישקו כל חיתו שדי, ישברו פראים (צמאם) — בחינת ומדרגת השוב שאחרי הצמאון והרצוא. וראו מה שנאמר על הפסוק הזה בזהר, פרשת חוקת

חכמה היא כמעין הנובע ממקור נסתר, ששורשו בבחינה הנעלמת ביותר. מימיו מגיעים אל "חיות השדה" ומרוויח את צימאונם של הפראים; הרוויה הזאת היא השוב הבא לאחר הצמאון והכמיהה של הרצוא

(דקפ"א ע"א) ¹³¹ועמש"ל ע"פ ושאתם מים כו' ממעיני הישועה. ¹³²ופי' בנחלים י"ל עוד גי' ע"ד מ"ש סדיה

וראו מה שנתבאר לעיל על הפסוק "ושאתם מים" וכו', "ממעני הישועה". וגם את פירוש "בנחלים" אפשר. (דף קפ"א ע"א) לבאר על פי מה שנתבאר בסוף המאמר הפותח במילים

מובאים הזוהר על הפסוק הזה ומאמר קודם על "ושאתם מים בששון ממעיני הישועה". גם המילה "נחלים" נקשרת כאן לעניין ממאמר אחר.

להבין פי' הפסוק מי אל כמוך ¹³³גבי לשארית נחלתו ¹³⁴נחלה עבר ¹³⁵על נפשנו שהוא בחינת ההמשכה לנשי' כו' ע"ש וכמ"ש מה טובו אוהליך יעקב ^{136, 137}כו'

"להבין פירוש הפסוק מי אל כמוך", על "לשארית נחלתו" — "נחלה עבר על נפשנו" — שהיא בחינת ההמשכה לנשמות ישראל וכו'; עיינו שם. וכן נאמר "מה טובו אוהליך יעקב" וכו',

המאמר קושר בין נחל לנחלה: הזרימה הנמשכת לנשמות ישראל, נחלתו של ה'. מובאת גם ברכת בלעם על אוהלי יעקב באותו הקשר

כנחלים נטיו כו' ועיין בזהר ויקרא (דף י"ו סע"א) גבי כארזים עלי מים. וזהו גי' מ"ש ושולח מים ע"פ חוצות. ¹³⁸

"כנחלים נטיו" וכו'. וראו זוהר, ויקרא (דף ט"ז ע"א), על "כארזים עלי מים". וזהו גם "ושולח מים על פני חוצות"

באותה ברכה נמשלו ישראל ל"נחלים נטיו" ולארזים שעל מים. הפסוק "ושולח מים על פני חוצות" מתאר אף הוא זרימה אלוקית המגיעה למרחבים

עוד יובן ענין שלח ע"ד מ"ש במ"א בד"ה ויהי בשלח פרעה¹³⁹ את העם שע"י גלותם במצרים גרמו שנתעלו בחי' ניצוצי אלקות שנפלו שמה בשבירת הכלים

עוד אפשר להבין את ענין "שלח" על פי מה שנתבאר במקום אחר, במאמר הפותח במילים "ויהי בשלח פרעה את העם": באמצעות גלותם במצרים גרמו ישראל לעליית ניצוצות אלקיים שנפלו שם בשבירת הכלים;

משמעות נוספת של "שלח" באה מן המאמר על "ויהי בשלח פרעה את העם". גלות מצרים העלתה את ניצוצות האלקות שנפלו שם ב"שבירת הכלים", השבירה הקדומה שבעקבותיה התפזרו ניצוצות קדושה בעולם.

והוא הוא בחי' כח הצומח להצמיח ישועות ישראל כמ"ש ופרעה הקריב¹⁴⁰ וארז"ל שהקריב את ישראל לאביהם שבשמים^{141, 142} וע"ז נאמר בשלח פרעה את העם¹⁴³ שהיה משלח פארות וענפים ועושה פרי למעלה את העם כו' ע"ש באריכות.

וזו עצמה בחינת כוח הצומח, להצמיח ישועות לישראל, ככתוב "ופרעה הקריב", ועל כך אמרו חז"ל שהקריב את ישראל לאביהם שבשמים. ועל כך נאמר "בשלח פרעה את העם": הוא שלח פארות וענפים והצמיח פירות למעלה — "את העם" וכו'. עיינו שם בהרחבה.

העלאת הניצוצות היא כוח של צמיחה. הטקסט קורא את "בשלח" כמובן של שליחת נצרים: פרעה, שלא מרצונו, הצמיח לישראל פארות ופירות למעלה, כשם שחז"ל דרשו "ופרעה הקריב" — פרעה קרב את ישראל לאביהם שבשמים.

10 ומבואר במ"א שבצמיחה זו שהוא מעשה המצות שהוא בחי' מצמיח ישועות יש ב' בחי' העלאה והמשכה ומבואר במקום אחר שבצמיחה זו, שהיא מעשה המצוות ובחינת "מצמיח ישועות", יש שתי בחינות: העלאה והמשכה.

הצמיחה שמחוללות המצוות, הנקראת "מצמיח ישועות", כוללת שתי תנועות: העלאה מלמטה והמשכה מלמעלה.

דהיינו מה שנתעלו ניצוצי אלקות משבירת הכלים ע"י בירור ק"נ דהיינו צמר דציצית וקלף דתפילין ונקרא העלאת מ"נ.

כלומר, העלאת ניצוצות האלקות משבירת הכלים באמצעות בירור קליפת נוגה, כמו צמר הציצית וקלף התפילין; העלאה זו נקראת העלאת מ"ן.

ההעלאה מתרחשת כאשר מצווה משתמשת בחפץ גשמי מקליפת נוגה, התחום הניטרלי שאפשר להעלותו, כגון צמר הציצית או קלף התפילין. הניצוץ האלקי שבו מתעלה, והדבר נקרא "העלאת מ"ן" — מונח קבלי לעלייה המתעוררת מלמטה.

הב' מה שע"ז נמשך גילוי אור א"ס מלמעלה למטה מבחי' תר"ך עמודי אור^{144, 145} וזהו ענין לבוש מלכות וכתר מלכות שבפסוק יביאו לבוש מלכות¹⁴⁶ כמ"ש במ"א.

השנייה היא שבאמצעות כך נמשכת מלמעלה למטה התגלות של אור אין סוף, מבחינת תר"ך עמודי אור. זהו ענין "לבוש מלכות" ו"כתר מלכות" שבפסוק "יביאו לבוש מלכות", כפי שנתבאר במקום אחר.

בתגובה נמשך מלמעלה אור אין סוף, באמצעות "תר"ך עמודי אור" — בחינה בכתר שמספרה כמניין תרי"ג מצוות התורה ושבע מצוות דרבנן. הדבר מסומל ב"לבוש המלכות" וב"כתר המלכות" שבמגילה.

11 והנה על בחי' בירור הניצוצים משכח"כ נאמר בשלח פרעה את העם כנ"ל. אך על ההמשכה מלמעלה למטה מבחי' כתר מלכות נאמר ביום השמיני שלח את העם כו'.

והנה על בירור הניצוצות משבירת הכלים נאמר "בשלח פרעה את העם", כפי שנאמר לעיל. אך על ההמשכה מלמעלה למטה, מבחינת "כתר מלכות", נאמר "ביום השמיני שלח את העם" וכו'.

שתי התנועות מקבילות לשני פסוקים: העלאת הניצוצות היא "בשלח פרעה את העם", וההמשכה מכתר המלכות היא "ביום השמיני שלח את העם".

וזהו ביום השמיני דייקא שלח את העם. שהכח להיות המשכה זו מלמעלה מעלה גם למטה מטה נמשך ממקום עליון כנודע מענין המגביהי לשבת המשפילי לראות^{147, 148} כו'.

זהו הטעם שדווקא "ביום השמיני" "שלח את העם": הכוח להמשכה זו, מן הגבוה ביותר ועד הנמוך ביותר, נמשך ממקום עליון, כידוע מענין "המגביהי לשבת המשפילי לראות" וכו'.

ההמשכה חייבת לבוא ממקום גבוה מאוד, כי רק העליון ביותר יכול להגיע אל הנמוך ביותר. כפי שנאמר בפסוק, מי ש"מגביהי לשבת" הוא גם "המשפילי לראות".

והיינו מבחי' ביום השמיני שהוא בחי' שלמעלה משבע מדות עליונות וע"ד מ"ש בזהר פ' ויחי (דרמ"ו ע"ב) ע"פ נפתלי אילה שלוחה¹⁴⁹ כו'.

כלומר, מבחינת "ביום השמיני", שהיא בחינה שלמעלה משבע המדות העליונות, ועל דרך הנאמר בזהר, פרשת ויחי (דף רמ"ו ע"ב), על הפסוק "נפתלי אילה שלוחה" וכו'.

"היום השמיני" הוא בחינה שלמעלה משבע המדות העליונות, שבע מדות הרגש המקבילות לשבעת ימי השבוע. הוזהר על נפתלי, "אילה שלוחה", משתמש באותו שורש כמו "שלח".

וההוא קול אשתלח מאתר עמיקא דלעילא כו' שהוא בחינת בינה אשר בבינה הוא התגלות עתיק¹⁵⁰ וזהו ג"כ ענין ביום השמיני שלח כו'.

"וההוא קול אשתלח מאתר עמיקא דלעילא" וכו'. זוהי בחינת בינה, שבה מתגלה עתיק; וזהו גם ענין "ביום השמיני שלח" וכו'.

הוזהר אומר שה"קול" נשלח מ"מקום עמוק למעלה", שהוא בינה; בבינה מתגלה עתיק, הבחינה הפנימית ביותר בכתר. לכן היום השמיני, שלמעלה משבע, הוא המקור לשליחה הזאת.

ובמ"א נתבאר דבחי' ביום השמיני זהו בחי' מלך השמיני הדר¹⁵¹ שהוא המתקן מבחי' תהו להיות בחי' תיקון כו'.

ובמקום אחר נתבאר שבחינת "ביום השמיני" היא בחינת המלך השמיני הדר, המתקן והופך את בחינת תהו לבחינת תיקון וכו'.

במקום אחר היום השמיני נקשר להדר, השמיני במלכי אדום המנויים בבראשית. בקבלה שבעת המלכים הראשונים, ש"מתו", מייצגים את תהו, והדר מייצג את תחילתו של תיקון.

ועמ"ש על פי למנצח על השמינית¹⁵² גבי מילה שניתנה בשמיני דייקא אשר כ"ז הוא מקום עליון מאד שמשם נמשך בחי' שילוח זה דשלח את העם

וראו מה שנתבאר על הפסוק "למנצח על השמינית" בעניין המילה, שניתנה דווקא ביום השמיני. כל אלה הם מקורות עליונים ביותר, שמהם נמשכת בחינת שילוח זו, "שלח את העם"

בדומה לכך, חז"ל פירשו את מזמור "על השמינית" כמתייחס למילה ביום השמיני. כל הבחינות האלה של "שמיני" מצביעות על מקור גבוה מאוד, שממנו נמשכת שליחת העם.

דהיינו אחר בחי' למען הקים אותך היום לו לעם¹⁵³ שבר"ה ויוהכ"פ בבחי' רצוא יהי' נ משך בח' י' זו ג"כ בבחי' שוב לאחד והיינו ביום השמיני דוקא.¹⁵⁴

כלומר, לאחר בחינת "למען הקים אותך היום לו לעם", שבראש השנה וביום הכיפורים הייתה בבחינת רצוא, תימשך בחינה זו גם בבחינת "שוב לאחד"; וזהו דווקא "ביום השמיני"

בראש השנה וביום הכיפורים נעשו ישראל לעמו של ה' בבחינת רצוא; ביום השמיני, שמיני עצרת, הדבר נמשך אל השוב — "שוב לאחד" יציב, המלווה את האדם במשך השנה.

קטע 5 • ו' 12 - 13

ברכה, אוהלים ושמחה

12 והנה עם היות שרצוא הוא בחי' גבוה מאד עכ"ז תכלית הבריאה להיות לו ידרה בתחתונים שיהיה הגילוי למטה וזהו בחי' שוב.

והנה, אף שרצוא הוא בחינה גבוהה מאוד, תכלית הבריאה היא שתהיה לו דירה בתחתונים, כלומר שהתגלות תהיה למטה; זוהי בחינת שוב.

רצוא הוא בחינה גבוהה מאוד, אך תכלית הבריאה היא שתהיה לה' "דירה בתחתונים", ושהוא יתגלה כאן למטה. הדבר נעשה באמצעות שוב, החזרה אל החיים עם תורה ומצוות; לכן שמיני עצרת, חג השוב, הוא החג המסיים

ועמ"ש בד"ה שובה ישראל עד בפי' הפסוק כי עמך הסליחה למען תורא¹⁵⁵ ומ"ש במ"א ע"פ מאמר הזח"ג אמור (ד"ק ע"ב)¹⁵⁶ בענין בת אבי היא¹⁵⁷

וראו מה שנתבאר במאמר הפותח במילים "שובה ישראל עד", בפירוש הפסוק "כי עמך הסליחה למען תורא"; וכן מה שנתבאר במקום אחר על מאמר הזוהר חלק ג, אמור (דף ק' ע"ב), בעניין "בת אבי היא"

אדמו"ר הזקן מפנה למאמרים נוספים. אחד מסביר את הפסוק "כי עמך הסליחה למען תורא"; אחר מסביר את פירוש הזוהר לדברי אברהם על שרה, "בת אבי היא"

אך לא בת אמי כי יוהכ"פ זהו מבחי" תבא אם ותקנח כו' ובשמע"צ נקרא כנס" בת אבי כו'

"אך לא בת אמי". יום הכיפורים הוא מבחינת "תבא אם ותקנח" וכו', ואילו בשמיני עצרת נקראת כנסת ישראל "בת אבי" וכו'.

"אך לא בת אמי". בקבלה "אם" היא בינה, מקור התשובה והכפרה; יום הכיפורים הוא היום שבו "תבוא האם ותנקה" את החטא. בשמיני עצרת נקראת כנסת ישראל "בת אבי", ביטוי הקשור לחכמה, ל"אבי

ועמ"ש"ל מענין ביום השמיני גבי מאת הוי' היתה זאת היא נפלאת בעינינו¹⁵⁸ ועמ"ש"ל במ"א בענין שמיני למילואים

וראו מה שנתבאר לעיל בענין "ביום השמיני", על "מאת הוי' היתה זאת היא נפלאת בעינינו"; וכן מה שנתבאר במקום אחר בענין שמיני למילואים.

הדבר מתקשר לביאור הקודם של "מאת ה' היתה זאת": חכמה עילאה, שהאירה מרחוק, מאירה עתה מקרוב. "שמיני למילואים" במשכן מובא כדוגמה מקבילה ל"שמיני"

והנה (בד"ה ב' ס"ז) כתיב וביום עשרים ושלשה לחדש השביעי שלח את העם¹⁵⁹ י"ל רמז ליו"ט¹⁶⁰ ב' של גליות ועמ"ש לקמן מענין יו"ט ב' של גליות ואזי ויברכו את המלך להמשיך בחי' מלכותו ית'.

והנה, בדברי הימים ב', פרק ז', נאמר "וביום עשרים ושלשה לחדש השביעי שלח את העם". אפשר לראות בכך רמז ליום טוב שני של גלויות; וראו בהמשך מה שנתבאר בענין יום טוב שני של גלויות. ואז "ויברכו את המלך" — להמשיך את בחינת מלכותו יתברך.

דברי הימים מתארים את שילוח העם בכ"ג בתשרי, והוא היום השני של שמיני עצרת, שמחת תורה, בחוץ לארץ. אז "ויברכו את המלך" — ממשיכים את מלכות ה' אל העולם.

והיינו ע"י עסק התורה באתדבקות רוחא ברוחא בחי' ישקני מנשיקות פיהו¹⁶¹ וגוי' ואזי ואשים דברי בפ"ך¹⁶² כו' מתניתא מלכתא¹⁶³ כו' כמ"ש במ"א.

וזה נעשה באמצעות עסק התורה, בהידבקות רוח ברוח, בחינת "ישקני מנשיקות פיהו" וגוי'. ואז "ואשים דברי בפ"ך" וכו', "מתניתא מלכתא" וכו', כפי שנתבאר במקום אחר.

הדבר נעשה באמצעות לימוד תורה, שבו רוח הלומד דבקה ברוח ה', כ"נשיקה" של הפה. ה' שם את דבריו בפיו, והמשנה, התורה שבעל פה, נקראת "מלכה" — ביטוי למלכות האלוהית.

וארז"ל אל תקרא בניך אלא בוניך¹⁶⁴ שעוסקים בבנינו של עולם (עמ"ש מזה בד"ה וכל בניך למודי)^{165, 166} פירוש בנינו של עולם הוא בחי' מלכותו ית'

וחז"ל אמרו: "אל תקרי בניך אלא בוניך", העוסקים בבנינו של עולם. (ראו מה שנתבאר על כך במאמר הפותח במילים "וכל בניך למודי"). כלומר, "בנינו של עולם" הוא בחינת מלכותו יתברך.

חז"ל דורשים "בניך" כאילו נאמר "בוניך": תלמידי התורה "בונים את העולם". הבנייה הזאת היא כינון מלכות ה'.

כי מלכותך מלכות כל עולמים כתיב ותורה שבעל פה קרינן לה^{168, 167} שנבנית מתורה שבכתב שמאות אחת מתורה שבכתב נמשך פרק אחד בתורה שבעל פה¹⁶⁹

שהרי נאמר "מלכותך מלכות כל עולמים", והתורה שבעל פה קרויה כך משום שהיא נבנית מן התורה שבכתב: מאות אחת בתורה שבכתב נמשך פרק שלם בתורה שבעל פה;

המלכות, מלכות, מזוהה עם התורה שבעל פה. התורה שבעל פה "נבנית" מן התורה שבכתב, ומרחיבה אות אחת לפרק שלם.

וכמו למשל מאות ו' וכי ישאל¹⁷⁰ וי"ו מוסיף על ענין ראשון נעשה פרק השואל¹⁷¹ שע"י תורה שבעל פה הוא התגלות מלכותו ית' בבחי' גילוי.

לדוגמה, מן האות ו' שב"וכי ישאל" — שהווי"ו מוסיפה על ענין ראשון — נוצר פרק "השואל". באמצעות התורה שבעל פה מתגלה מלכותו יתברך בגילוי.

למשל, התלמוד לומד פרק שלם על השאלה, "השואל", מן האות ו' שבתחילת "וכי ישאל". כך התורה שבעל פה מגלה בגילוי את מלכות ה' בעולם.

וזוהו ויברכו את המלך בחינת ברכה והמשכה בגילוי רב ואותה אנו מבקשים גלה כבוד מלכותך¹⁷²

זהו "ויברכו את המלך" — בחינת ברכה והמשכה בגילוי רב. לכך אנו מתפללים: "גלה כבוד מלכותך"

"ויברכו את המלך": ברכה היא המשכה, כאן גילוי גלוי של מלכות ה'. לכך מכוונת תפילת החג: "גלה כבוד מלכותך"

(ועמ"ש במ"א בענין חיי שרה מאה שנה¹⁷³ שהם מאה ברכות כו' ומ"ש בד"ה האזינו השמים בענין והאופנים כו' ואומרים ברוך כבוד¹⁷⁴ ה' ממקומו).

וראו מה שנתבאר במקום אחר בענין חיי שרה מאה שנה, שהן מאה ברכות וכו'; ומה שנתבאר במאמר הפותח במילים) "האזינו השמים", בענין "והאופנים" וכו', האומרים "ברוך כבוד ה' ממקומו"

הערת סוגריים, עד חלק 12, מצינת מאמרים העוסקים בברכה כהמשכה: מאה הברכות היומיות הנרמזות כמאה שנות שרה, והאופנים, מלאכים האומרים "ברוך כבוד ה' ממקומו"

וסד"ה ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה¹⁷⁵ ובד"ה אני הוי' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים בענין יהא שמייה רבא מברך ובד"ה ועתה יגדל נא כח אד"י¹⁷⁶

וכן בסוף המאמר הפותח במילים "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה", ובמאמר הפותח במילים "אני הוי' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים", בענין "יהא שמייה רבא מברך", ובמאמר הפותח במילים "ועתה יגדל נא כח אד"י"

הרשימה ממשיכה במאמרים על "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה", על המענה "יהא שמייה רבא מברך", ועל תפילת משה "ועתה יגדל נא כח אד"י"; כולם עוסקים בהמשכת מלכות ה' לגילוי.

והופע בהדר גאון עוזך. והופע לשון זריחה והארה בהתגלות כמ"ש הופיע מהר פארן זרח משעיר וגו'.¹⁷⁷

"והופע בהדר גאון עוזך". "והופע" הוא לשון זריחה והארה בגילוי, ככתוב "הופיע מהר פארן זרח משעיר" וגו'

התפילה ממשיכה: "והופע בהדר גאון עוזך". "הופע" פירושו להאיר ולהופיע בגלוי, ככתוב שה' "הופיע מהר פארן" במתן תורה

וזוהו וילכו לאהליהם שהמשיכו בחי' מלכותו ית' לעשות לו אוהל ומשכן ודירה בתחתונים בחי' כלים וכו'

זהו "וילכו לאהליהם": הם המשיכו את בחינת מלכותו יתברך כדי לעשות לו אוהל, משכן ודירה בתחתונים, בחינת כלים וכו'

"וילכו לאהליהם": הם המשיכו את מלכות ה' למטה ועשו לו "אוהל", דירה. האוהל הוא הכלי, כלומר התורה והמצוות המכילות את האור

(ועמ"ש מענין אוהל בד"ה במדבר סיני¹⁷⁸ באהל מועד¹⁷⁹ וע"פ מה טובו אוהליך יעקב¹⁸⁰ כו') וע"י זה נעשים שמחים וטובי לב.¹⁸¹

ועל (וראו מה שנתבאר בעניין אוהל במאמר הפותח במילים "במדבר סיני באהל מועד" ובפירוש "מה טובו אוהליך יעקב" וכו') ידי כך הם נעשים "שמחים וטובי לב".

מובאים מאמרים על אוהל מועד ועל אוהלי יעקב. כאשר עושים לה' דירה, העם נעשה "שמחים וטובי לב"

פי' שמחים בבחי' אהבה שלמעלה מן הטעם ודעת וכמ"ש אז תשמח בבחי' אז שהוא בבחי' קדם

"שמחים" פירושו בבחינת אהבה שלמעלה מטעם ודעת, ככתוב "אז תשמח" — בבחינת "אז", שהיא בחינת קדם

"שמחים" מתייחס לאהבה שלמעלה מן הטעם, לאהבה הנסתרת של הקדם שכנשמה. המילה "אז" כ"אז תשמח" נדרשת כרומזת למדרגה הקדומה, "קדם".

(עמ"ש בד"ה ראה אנכי הנ"ל גבי פי' לאיתן האזרחי¹⁸² וע' במדרש רבה בשלח) (ר"פ כ"ג) ע"פ נכון כסאך מאז^{183, 184} ובזח"ב (בשלח נ"ד ב')^{185, 186}

ראו מה שנתבאר במאמר "ראה אנכי הנ"ל, בפירוש "לאיתן האזרחי"; וכן מדרש רבה, בשלח, פרק כ"ג, תחילת פרשה כ"ג, על) הפסוק "נכון כסאך מאז"; וזוהר חלק ב, בשלח, דף נ"ד ע"ב

ההערה מביאה מקורות הקושרים את "אז" לבחינת קדם: מזמור איתן האזרחי, המדרש על "נכון כסאך מאז" והזוהר על שירת הים

ע"פ אז ישיר¹⁸⁷ וטובי לב שתהיה בגילוי אהבה זו שמבחי' פנימיות נקודת הלב בבחי' אור ולא בבחינת חשך וכמ"ש וירא אלה ים את האור

על הפסוק "אז ישיר". ו"טובי לב" פירושו שאהבה זו, שמבחינת פנימיות נקודת הלב, תהיה בגילוי, בבחינת אור ולא בבחינת חושך, ככתוב "וירא אלקים את האור

שירת הים מתחילה במילים "אז ישיר משה". "טובי לב" פירושו שהאהבה הנסתרת של פנימיות הלב מתגלה, כאור ולא כחושך, ככתוב "וירא אלקים את האור"

כי טוב (ועיין במדרש רות רבה ע"פ וייטב לבו¹⁸⁸ ועמ"ש בד"ה ענין חנוכה בענין בהיטיבו את הנרות).¹⁸⁹

כי טוב". (וראו מדרש רות רבה על הפסוק "וייטב לבו"; וכן מה שנתבאר במאמר הפותח במילים "ענין חנוכה", בענין הפסוק ממשיך "כי טוב", והמילה "טוב" קושרת את "טובי לב" לאור המתגלה. מובאים המדרש על לבו העליו של בועז והמאמר על היטיבו את נרות המנורה, שבהם אותה מילה

הפסוק ממשיך "כי טוב", והמילה "טוב" קושרת את "טובי לב" לאור המתגלה. מובאים המדרש על לבו העליו של בועז והמאמר על היטיבו את נרות המנורה, שבהם אותה מילה

על כל הטובה¹⁹⁰ אשר עשה¹⁹¹ ה' לדוד עבדו היינו בחי' מלכותו ית' ולישראל עמו שהם בניך בוניך¹⁹² כו'

"על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו" — היא בחינת מלכותו יתברך — "ולאשר עמו", שהם "בניך" ו"בניך" וכו'

הפסוק מסתיים בכך שהעם שמח "על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו ולישראל עמו". דוד מסמל את מלכות ה', וישראל הם ה"בנים" שהם גם "בונים" של המלכות.

כנ"ל והמשכיל על סדר עבודה זו יראה שיש בה ריחוק וקירוב וריחוק שצריך לעורר תמיד בחי' רצוא ולא די להיות בבחי' שוב לבד וגם בבחי' רצוא אי אפשר להתקיים כנ"ל.¹⁹³

כפי שנאמר לעיל. והמתבונן בסדר העבודה הזה יראה שיש בו ריחוק וקירוב וריחוק: יש לעורר תמיד את בחינת הרצוא, ואין די להיות בבחינת שוב לבד; אך גם בבחינת רצוא אי אפשר להישאר, כפי שנאמר לעיל

אדמו"ר הזקן מסכם את הדפוס: ריחוק, קירוב וריחוק. יש לחדש תמיד את הרצוא, כי שוב לבדו מתקרב, אך גם ברצוא אי אפשר להישאר

13 וענין זה נמצא בסדר התפלה בכל הברכות ברוך הוא לשון נסתר כאלו מדבר עם מי שאינו לפניו

ענין זה מופיע בסדר התפילה בכל הברכות: "ברוך" נאמר בגוף שלישי, כאילו מדברים על מי שאינו נמצא לפני הדובר

אותה תנועה בין ריחוק לקרבה מופיעה בנוסח של כל ברכה. "ברוך" מתאר את ה' בגוף שלישי, כאילו הוא אינו נוכח

אלא רחוק ואתה הוא בחינת גילוי לנוכח. הוי' אלהינו הוא גי' לשון נסתר מלך העולם הוא גילוי מלכותו ית'.

כלומר, הוא רחוק; ואילו "אתה" הוא בחינת גילוי, פנייה ישירה בגוף שני. גם "הוי' אלקינו" הוא לשון נסתר, ואילו "מלך העולם" הוא גילוי מלכותו ית'.

לעומת זאת, "אתה" פונה אליו ישירות, כנוכח. "הוי' אלקינו" חוזר לגוף שלישי, ו"מלך העולם" מגלה את מלכותו

וכן על דרך זה בכל סדר התפלה יש במקרא אחד נסתר ונכח שהוא בחינות ריחוק וקירוב

וכך גם בכל סדר התפילה: בפסוק אחד יש גוף שלישי וגוף שני, שהם בחינות של ריחוק וקרבה

לאורך התפילות, פסוק אחד עובר לעיתים קרובות מגוף שלישי לגוף שני. המעברים האלה מבטאים את התנועה בין ריחוק לקרבה

(ועיין במדרש שמות רבה פרשה א' ע"פ ותתצב אחותו מרחוק¹⁹⁴ ע"ש מרחוק ה' נראה לי. ועמ"ש סדיה אתם נצבים בענין ושקל בפלס¹⁹⁵ שהוא ג"כ בחי' ריחוק כו' ומ"ש סדיה וידעת היום בענין שלום שלום לרחוק ולקרוב)¹⁹⁶

ועיינו במדרש שמות רבה, פרשה א', על הפסוק "ותתצב אחותו מרחוק"; ראו שם גם את הפסוק "מרחוק ה' נראה לי". ועיינו במה שנתבאר בסוף המאמר המתחיל "אתם נצבים", בעניין "ושקל בפלס", שגם הוא בחינת ריחוק כו'; וכן במה שנתבאר בסוף (המאמר המתחיל "וידעת היום", בעניין "שלום שלום לרחוק ולקרוב").

המדרש על מרים שניצבה "מרחוק", והפסוק "מרחוק ה' נראה לי", מראים שגם הריחוק עצמו עשוי להיות דרך של נוכחות ה'. מאמרים אחרים, העוסקים בשקילה "בפלס" וב"שלום לרחוק ולקרוב", מפתחים את אותו רעיון.

וזוהו שכתוב בזוה"ק וכהאריז"ל ששכנס"י עם הקב"ה הם בבחי' פנים בפנים לעתים ולעתים בבחי' אחר באחר ולעתים יורדת כנסת ישראל לבריאה יצירה עשיה כו':

וזוהו שכתוב בזוהר הקדוש ובדברי האריז"ל, עליו השלום, שכנסת ישראל והקב"ה נמצאים לעתים בבחינת פנים בפנים, לעתים בבחינת אחר באחר, ולעתים כנסת ישראל יורדת לבריאה, ליצירה ולעשיה כו'.

הזוהר והאריז"ל מתארים את הקשר בין כנסת ישראל לה' כתנועה משתנה: לעתים "פנים בפנים", לעתים "אחר באחר", ולעתים כנסת ישראל יורדת לעולמות התחתונים. הקצב הרוחני הזה משקף את תנועת הנפש.

קטע 6 • 14-17

סיכום

14 קיצור ע"פ ביום השמיני שלח

קיצור [המאמר על] "ביום השמיני שלח"

כותרת: להלן תקציר של המאמר, המציג בקצרה את עיקרי הדברים לפי סדר חלקיו.

15 (א) במחול לשון מחילת עון ולי' ריקוד. בהריקוד יש ריחוק וקירוב והיינו בחי' רצוא ושוב.

"במחול" הוא לשון מחילת עון וגם לשון ריקוד. בריקוד יש ריחוק וקרבה, וזו בחינת רצוא ושוב (א).

תקציר החלק הראשון: "מחול" פירושו גם מחילת עון וגם ריקוד; הריקוד, שיש בו התרחקות והתקרבות, הוא רצוא ושוב.

אחר וקדם צרתני.¹⁹⁷ קדם בחינת במי נמלך. סוכ"ע. ומזה נמשך הרצוא בחלל הימיני תעלומת לב שנמשכה מבחינת ישת חשך סתרו.¹⁹⁸

"אחר וקדם צרתני". "קדם" הוא בחינת "במי נמלך", סוכב כל עלמין. ומכאן נמשכת תנועת הרצוא שבחלל הימיני, תעלומת הלב, הנמשכת מבחינת "ישת חשך סתרו".

לנפש יש בחינת "אחר" ובחינת "קדם". "קדם" הוא שורשה במחשבתו של ה', למעלה מן העולמות; ממנו נמשכת תנועת הרצוא הנסתר והלהוטה שבחלל הימיני שבלב, שמקורה בבחינה הנעלמת של ה', "ישת חשך סתרו".

(שחורה אני¹⁹⁹ אש שחורה). בצל שדי יתלונן בחינת מקיף. והעבודה להיות יהי אור²⁰⁰ (והיינו ע"י התהפכות חשך דנה"ב).

"בצל שדי יתלונן" — בחינת מקיף. והעבודה היא שיהיה "יהי אור", כלומר, על ידי הפיכת ("שחורה אני" — אש שחורה) החושך של נפש הבהמית.

אהבה נסתרת זו היא "אש שחורה" וה"צל" המקיף את האדם מבחוץ. העבודה היא להפוך אותה ל"אור", על ידי הפיכת החושך של נפש הבהמית.

ובמ"א מבואר הרצוא מ"ה והשוב ב"ן ומ"ש ששרשו מבחי" קדם היינו א"ק אדם מ"ה דאיהו אורח אצילות²⁰¹:

ובמקום אחר מבואר שהרצוא הוא מ"ה והשוב הוא ב"ן. ומה שנאמר ששרשו מבחינת "קדם", הכוונה לא"ק, אדם מ"ה, ש"איהו אורח אצילות".

הערה נוספת: במקום אחר הרצוא מקושר לשם מ"ה, שנכתב באל"פים וערכו המספרי 45, והשוב לשם ב"ן, שנכתב בה"איים וערכו 52. שורש הנפש ב"קדם" מכוון לאדם קדמון, המדרגה הקדמונית שלמעלה מאצילות, המתוארת כמ"ה שהוא "אורח אצילות".

16 (ב) והנה סדר העבודה צ"ל תחלה ר"ה שמאל דוחה בכחינת ריחוק ועי"ז שמאלו תחת לראשי²⁰² עד שביהכ"פ לפני הוי' תטהרו בחינת פנים בפנים (וזהו הריחוק והקירוב שבמחול ואז הוא ג"כ מחול לשון מחילת עון).

סדר העבודה צריך להיות כך: תחילה ראש השנה, "שמאל דוחה", בבחינת ריחוק; ועל ידי כך "שמאלו תחת לראשי", עד (ב) שביום הכיפורים, "לפני הוי' תטהרו", מגיעים לבחינת פנים בפנים. (זו תנועת הריחוק והקירוב שבמחול, ואז "מחול" הוא גם לשון מחילת עון).

תקציר החלק השני: העבודה מתחילה בריחוק של ראש השנה, "שמאל דוחה", שנעשה בסיס ל"שמאלו תחת לראשי" ומוביל לקרבה של פנים בפנים ביום הכיפורים. זו תנועת הריחוק והקירוב שבמחול, ויום הכיפורים הוא גם מחילה על העוון.

ועי"ז אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו²⁰³ כו'. לבושיה כתלג חיור. ואין בו אכילה ושתייה²⁰⁵:

ועל ידי כך, "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו" כו'. "לבושיה כתלג חיור". ואין בו אכילה ושתייה.

כך החטאים נעשים לבנים כשלג, ומתגלות שלוש עשרה מידות הרחמים, "לבושיה כתלג חיור". אין ביום הזה אכילה ושתייה, משום שמתגלית פנימיות הלב, שאינה ניזונה ממזון.

17 (ג) ומזה נמשך בסוכות וימניו תחבקני²⁰⁶ אהבה רבה. ה' צלך²⁰⁷ ודי מינים שכלולב להמשיך שם הוי' בהלב.

מכאן נמשכת בסוכות הבחינה של "וימניו תחבקני" — אהבה רבה. "ה' צלך", וארבעת המינים שכלולב נועדו להמשיך את (ג) שם הוי' לתוך הלב.

תקציר החלק השלישי: יום הכיפורים מוביל לחיבוק של סוכות, ל"אהבה רבה". הסוכה היא ה"צל" של ה', וארבעת המינים ממשיכים את שם הוי' לתוך הלב.

וזהו הנותן שלג כצמר²⁰⁸ בחיי יוהכ"פ ואח"כ משליך קרחו²⁰⁹ היינו בחיי אה"ר הנ"ל שנגלד ונעשה קרח.

וזהו "הנותן שלג כצמר" — בחינת יום הכיפורים; ואחר כך "משליך קרחו", כלומר, בחינת האהבה רבה האמורה, שנקרשה ונעשתה קרח.

בתהלים קמ"ז, "הנותן שלג כצמר" הוא יום הכיפורים, ו"משליך קרחו" הוא סוכות, שבו האהבה רבה "קופאת" ונעשית מוחשית

(והוא כענין רקיע כעין הקרח).²¹⁰ פרסא פרוכת שלשת אלפים משל.²¹¹ וכן בחיי שוב ההתלבשות במעשה המצות וזהו כי חסד חפצתי ולא זבח.²¹²

פרסא, פרוכת, שלושת אלפים משל. וכן בחינת השוב, ההתלבשות בעשיית המצות; וזהו (והוא כענין "רקיע כעין הקרח") "כי חסד חפצתי ולא זבח".

הקרח הוא הרקיע שמעל החיות, המחיצה — פרסא או פרוכת — שבין העולמות, בדומה למשל של מורה. הוא גם בחינת השוב, שבה האהבה מתלבשת במצוות מעשיות; הפסוק "כי חסד חפצתי ולא זבח" מובא כדוגמה לרצון ה' בחסד המתבטא במעשים.

(ועמ"ש סד"ה כי תשמע בענין כי באלה חפצתי²¹³ ומ"ש בד"ה בפ' נסכים). אך לפני קרתו מי יעמוד.

(ועיינו במה שנתבאר בסוף המאמר המתחיל "כי תשמע", בענין "כי באלה חפצתי", ובמה שנתבאר במאמר על פרשת נסכים) אך "לפני קרתו מי יעמוד".

הפניות למאמרים העוסקים ב"כי באלה חפצתי" ובנסכים. אולם הקרח טומן בחובו סכנה של קרירות: "לפני קרתו מי יעמוד"

ולכן צ"ל ישלח דברו וימסם²¹⁴ וזהו ענין שמע"צ (וב' בחיי אלו דקרח ויזלו מים זהו ג"כ ריחוק וקירוב): (ד) ובבחי זו שלח את העם.

ולכן צריך להיות "ישלח דברו וימסם", וזהו ענין שמיני עצרת. (ושתי בחינות אלה, של קרח ושל "יזלו מים", הן גם בחינות של ריחוק וקרבה.) (ד) ובבחינה זו "שלח את העם".

לכן צריך להמס את הקרח: "ישלח דברו וימסם" — זהו שמיני עצרת. הקרח והמים הזורמים הם עצמם ביטוי לריחוק ולקרבה. החלק הרביעי מתחיל: במצב זה "שלח את העם"

כי אין מלך בלא עם. (המשלח מעיינים.²¹⁵ ועמ"ש ע"פ בשלח פרעה²¹⁶ והיינו שזה שגם בהשוב יהיה כלול רצוא²¹⁷ נמשך מבים השמיני. והשוב ב"ן מתברר ועולה²¹⁸ בס"ג שלמעלה ממ"ה)

כי אין מלך בלא עם. ("המשלח מעיינים". ועיינו במה שנתבאר על "בשלח פרעה". כלומר, היכולת שגם בתוך השוב יהיה כלול רצוא נמשכת מ"ביום השמיני". והשוב, ב"ן, מתברר ועולה בס"ג, שלמעלה ממ"ה.)

העם נשלח משום שאין מלך בלא עם. היכולת לכלול רצוא בתוך השוב נמשכת מ"ביום השמיני". במונחים קבליים, השוב, שם ב"ן, מתברר ועולה לשם ס"ג, הגבוה ממ"ה, השם הקשור לרצוא; כך ה"שוב" מגיע בסופו של דבר למעלה מן ה"רצוא"

ויברכו (ע"ד בכה"מ גם ע"ד ברוב עם הדרת מלך²¹⁹ בחי הדר מלכותו²²⁰ נמשך מבחי' ברוב עם וזהו שלח את העם ויברכו כו' ועמ"ש בד"ה אלה מסעי בענין אל תהי ברכת הדיוט).

"ויברכו" (בדומה ל"ברוך כבוד ה' ממקומו", וגם ל"ברוב עם הדרת מלך": בחינת הדר מלכותו נמשכת מבחינת "ברוב עם". וזהו "שלח את העם ויברכו" כו'. ועיינו במה שנתבאר במאמר המתחיל "אלה מסעי", בעניין "אל תהי ברכת הדיוט".)

"ויברכו" מקביל לברכת המלאכים "ברוך כבוד ה' ממקומו", וגם לפתגם "ברוב עם הדרת מלך": הדר מלכותו של ה' נמשך מריבוי עמו. לכן שליחת העם וברכתם קשורות זו בזו.

בניך שמחים ע"ד אז תשמח בחי' קדם (ע' זחי"ב בשלח נ"ד²²¹ א' ע"פ אז ישיר)²²² והוא ז' ימי הסוכות ז' דאז והאלף²²³ שמע"צ עתיק שמתגלה בבינה

"בניך". "שמחים", בדומה ל"אז תשמח" — בחינת "קדם". (עיינו בזוהר, חלק ב', בשלח, נ"ד ע"א, על הפסוק "אז ישיר"). וזהו: שבעת ימי הסוכות הם הזי"ן של "אז", והאלף היא שמיני עצרת, עתיק המתגלה בבינה.

העם הוא "בניך", ושמחתו היא בחינת "אז תשמח", בחינת קדם. "אז" נכתב באלף ובזי"ן: הזי"ן היא שבעת ימי הסוכות, והאלף היא שמיני עצרת, הממשיכה את עתיק, המדרגה העליונה, כפי שהוא מתגלה בבינה.

וזהו אז תשמח וזהו ויצא יעקב מבאר שבע²²⁴ שהיא בינה משם שלח חרנה להיות רנה וזהו חיי ימי חנוכה אז ז' נמשך בהם אלף

וזהו "אז תשמח", וזהו "ויצא יעקב מבאר שבע", שהיא בינה; משם נשלח לחרן, כדי להיות רינה. וזהו שמונת ימי חנוכה: "אז" — האלף נמשכת בתוך שבעת הימים.

יציאת יעקב מבאר שבע לחרן ממחישה את אותו מבנה. באר שבע היא בינה; היציאה לחרן, שבאותיותיה מצויה המילה "רינה", היא השליחה החוצה. גם שמונת ימי חנוכה הם בחינת "אז": ה"אחד" נמשך לתוך ה"שבעה".

וזהו ויצא יעקב מבאר שבע בינה שהיא באר ומקור לשבע המדות ע"ד אז משם נמשך וילך חרנה לברר בירורים בחי' שלח את העם ועד"ז יובן ענין ח' ימי חנוכה א"ז שהנס²²⁵ היה שהדליקו שמונה ימים:

וזהו "ויצא יעקב מבאר שבע": בינה, שהיא באר ומקור לשבע המדות, בדומה ל"אז"; ומשם נמשך "וילך חרנה", כדי לברר בירורים, בחינת "שלח את העם". ועל דרך זו יובן עניין שמונת ימי חנוכה — "אז": הנס היה שהדליקו שמונה ימים.

בינה נקראת באר שבע, "באר של שבעה", משום שהיא מקור שבע המדות. ממנה יצא יעקב לחרן כדי לברר שם את הניצוצות, בדומה ל"שלח את העם"; וגם שמונת ימי ההדלקה בחנוכה מבטאים את אותו "אז".

בעבודה

אדם אינו צריך להסתפק באחד משני שלבי הריקוד. השוב לבדו, כלומר קיום המצוות בפועל, עלול להפוך לקר; לכן צריך להבעיר מחדש שוב ושוב את האהבה הלוהטת של הרצוא, ובייחוד בתפילה. אך התלהבות לבדה אינה יכולה להימשך, ולכן יש להמשיך את האהבה אל לימוד התורה וקיום המצוות, כדי לעשות לה' דירה בתחתונים בחיי היום-יום. הדרך לכך מתחילה בחשבון נפשי כן, בתחושת הריחוק של האדם, והיא נעשית בסיס לקרבה אמיתית.

שאלות לשיחה

1. איך התרחקות יכולה להיות חלק מהתקרבות, כמו בריקוד במעגל? היכן ראיתם מרחק שמשרת קשר?
2. מהם ה"קדם" וה"אחור" של הנשמה, ומדוע האהבה הנסתרת שבפנימיות הלב אינה נעלמת לעולם?
3. מדוע סוכות נמשל לקרח ושמיני עצרת למים שנמסו וזורמים? מה הדבר מלמד על הסכנות ועל הערך שבקיום שגרתי של המצוות?
4. מדוע מלכות ה' זקוקה ל"עם", ומדוע היא נמשכת למטה באמצעות שוב ולא באמצעות רצוא?
5. כיצד המעבר בין "ברוך" ל"אתה" בכל ברכה משקף את מערכת היחסים המתוארת במאמר?

הערות

פסקה 1

- 1 | סיום חנוכת בית המקדש בימי שלמה המלך. אדמו"ר חזקן קורא את "היום השמיני" כשמיני עצרת, שבו מתקבלת ברכת השנה.

מלכים א' ח':ס"ו Kings 8:66 I

ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו ולישראל עמו:

On the eighth day he sent the people away, and they blessed the king, and went unto their tents joyful and glad of heart for all the goodness that the L-RD had shown unto David His servant, and to Israel His people.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 2 | **בגמרא פ"ב דשבת ד"ל ע"א**

התלמוד דן בפסוק בהקשר של חנוכת בית המקדש. הטקסט עצמו מפנה אליו.

Shabbat 30a:8 ח"א: שבת

והיינו דכתיב: "ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו ולישראל עמו". וילכו לאהליהם — שמצאו נשותיהן בטוהרה. "שמחים" — שנהנו מזיו השכינה. "וטובי לב" — שנתעברו נשותיהן של כל אחד ואחד וילדה זכר. "על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו ולישראל עמו". "לדוד עבדו" — שמחל לו על אותו עון. "וילישראל עמו" — דאחיל להו עון דיום הכפורים.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

- 3 | **במדרש רבה פ' נח פל"ה**

המדרש על פרשת נח, פרק לה, שהטקסט מציין להמשך הדיון בפסוק.

Bereshit Rabbah 35:1-2 א'ב-ב"א: בראשית רבה

"ויאמר אלקים אל נח ואל בניו וגו'" "ואני הנני מקים", רבי יהודה ורבי נחמיה: רבי יהודה אמר לפי שעבר על הצווי לפיכך נתבזה. ורבי נחמיה אמר הוסיף על הצווי ונהג בקדשה, לפיכך זכה הוא ובניו לדבור ויאמר אלקים אל נח ואל בניו. "ויאמר אלקים זאת אות הברית אשר אני נתן ביני וביניכם וגו' לדורת עולם", אמר רבי יודן לדורת כתיב, פרט לשני דורות, לדורו של חזקיהו ולדורו של אנשי כנסת הגדולה. רבי חזקיה מוציא דורן של אנשי כנסת הגדולה ומביא דורו של רבי שמעון בן יוחאי. אליהו זכור לטוב ורבי ...

"G-d spoke to Noah, and to his sons with him, saying:" (Genesis 9:8). "And I hereby establish My covenant with you, and with your descendants after you" (Genesis 9:9). "G-d spoke to Noah, and to his sons...and I hereby establish" - Rabbi Yehuda and Rabbi Neḥemya, Rabbi Yehuda said: Because he violated the command, 34:6). that is why he was degraded. Rabbi Neḥemya said: He went beyond the command, and conducted himself with holiness, and that is why he and his sons merited [to hear G-d's] communication: "G-d spoke to ...

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

- 4 | **כטוב לב המלך**

הביטוי "כטוב לב המלך", המובא להשוואה ל"טובי לב" שבפסוק הפותח.

Esther 1:10 אסתר א'י"א

ביום השביעי כטוב לב המלך ביין אמר למהומן בותא חרבונא בגתא ואבגתא ותר וכרכס שבעת הסריסים המשרתים את פני המלך אשורוש:

On the seventh day, when the heart of the king was merry with wine, he commanded Mehuman, Bizzetha, Harbona, Bigtha, and Abagtha, Zethar, and Carcas, the seven chamberlains that ministered in the presence of Ahasuerus the king,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 5 | **ובזהר פ' אמור דפ"ט ע"א**

מקום בזהר בפרשת אמור שהטקסט מציין בעניין כנסת ישראל "בלא פגימיו".

Zohar, Emor 3:12-6:22 ב"ב-ר:ב"ב: ספר זוהר, אמור ג'

- 6 | **והקרבתם עולה**

הפסוק המצווה על קרבן עולה; אדמו"ר חזקן קושר את העולה, הקרבן העולה כולו, ל"רוח העולה".

Numbers 28:27 כ"ח:כ"ז: במדבר

והקרבתם עולה לריח ניחח לה' פרים בנייבקר שנים איל אחד שבעה כבשים בני שנה:

but ye shall present a burnt-offering for a sweet savour unto the L-RD: two young bullocks, one ram, seven he-lambs of the first year;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 7 | **ואהבת את הוי' לאהיך בכל לבבך**

הציווי לאהוב את ה' בכל הלב, שבו האות הכפולה במילה "לבבך" נדרשת כ"בשני יצריך".

Deuteronomy 6:5 ו'ה:ד' בריים

ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 8 | **אחור וקדם צרתני**

"אחור וקדם צרתני": הפסוק מציין את שתי בחינות הנפש, אחרונה במעשה וראשונה בכוונה.

Psalms 139:5 ה'ט:ט"ט: תהילים

אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה:

Thou hast hemmed me in behind and before, And laid Thy hand upon me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 9 | **במדרש רבה ר"פ תזריע אם זכה**

המדרש על "אחור וקדם צרתני": אם האדם זוכה אומרים לו שהוא קדם לכל

הבריאה, ואם לאו — שאפילו היתוש קדם לו

Vayikra Rabbah 14:1 א"י: רבה

10 זח"ב בשלח דני"ה ע"א

מקום בוהר בפרשת בשלח שהטקסט מציין על הפסוק "אחור וקדם צרתני"

Zohar, Beshalach 16:230-241 רמ"א-ל-ר"ל: ספר הזהר, בשלח ט"ז-ל-רמ"א

11 ישראל עלו במחשבה

המדרש מונה דברים שקדמו לבריאה, ובהם ישראל שעלו במחשבה. אדמו"ר חזקוני קורא זאת ככתיבת "קדם" שבנשמה

Bereshit Rabbah 1:4 א"י: רבה

... "ה' קנני ראשית דרכו" כסא הכבוד מנין דכתיב (תהלים צג, ב): "נכון כסאך מאז וגו'". האבות וישראל ובית המקדש ושמו של משיח, עלו במחשבה להבראות האבות מנין שנאמר (הושע ט, י): "כענבים במדבר וגו'". ישראל מנין שנאמר (תהלים עד, ב): "זכור עדתך קנית קדם" בית המקדש מנין שנאמר (ירמיה יז, יב): "כסא כבוד מרום מראשון וגו'". שמו של משיח מנין שנאמר (תהלים עב, יז): "יהי שמו לעולם וגו' [לפני שמש ינון שמו]" רבי אהבה ברבי זעירא אמר אף התשובה שנאמר (שם צ, ב) "בטרם הרים יולדו" ואותה השעה (שם, ...

"In the beginning, G-d created" – six items preceded the creation of the world; some of them were [actually] created, and some of them G-d contemplated creating, [though He did not actually do so]. The Torah and the Throne of Glory were created. Torah, from where is it derived? As it is stated: "The L-rd made me at the beginning of His way" (Proverbs 8:22). The Throne of Glory, from where is it derived? "Your throne stands firm from earliest time, [You are from eternity]" (Psalms 93:2). The patriarchs, Israel, ...

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

12 ובראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית

רש"י מביא את המדרש שהעולם נברא בשביל ישראל, שנקראו "ראשית"

Rashi on Genesis 1:2 י"י: רש"י על בראשית א"י: רבה

תהו ובהו. תהו לשון תמה ושממון, שצדקם תהא ומשתומם על בהו שבה: תהו. אשטורדי"שון בלע"ז: בהו. לשון רקות וצדו: על פני תהום. על פני המים שעל הארץ: ורוח אלקים מרחפת. כסא הכבוד עומד באויר ומרחף על פני המים ברוח פיו של הקב"ה ובמאמרו, קיונה המרחפת על הקו, אקוב"טיר בלע"ז:

DESOLATE AND VOID — The word signifies astonishment and amazement, for a person would have been astonished and amazed at its emptiness. תהו is estordison in old French. VOID — The word signifies emptiness and empty space. ON THE FACE OF THE DEEP — i. e. the waters which were upon the earth. AND THE SPIRIT OF GOD WAS HOVERING — The throne of Divine Glory was standing in space, hovering over the face of the waters by the breath ...

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain)

13 ובראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית

המדרש שהעולם נברא בזכות ישראל, שנקראו "ראשית"

Vayikra Rabbah 36:4 ד"ד: רבה

14 במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים

המדרש שה' נמלך בנשמות הצדיקים לפני בריאת האדם, ומכאן שהנשמות קדמו לבריאה

Bereshit Rabbah 8:7 י"ז: רבה

רבי יהושע דסכנין בשם רבי שמואל אמר: בנפשותן של צדיקים נמלך, הדא הוא דכתיב (ד"ה א ד): המה היוצרים ויושבי נטעים וגדרה עם המלך במלאכתו ישבו שמה. המה היוצרים, על שם ויטע ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה. יושבי נטעים, על שם ויטע ה' אלקים גן בעדן מקדם. וגדרה, על שם (ירמיה ה) אשר שמי חול גבול לים. עם המלך במלאכתו ישבו, עם המלך מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ישבו נפשות של צדיקים, שבהן נמלך הקדוש ב"ה וברא את העולם:

Rabbi Yehoshua of Sikhnin said in the name of Rabbi Shmuel: He consulted with the souls of the righteous. That is what is written: "They are the potters and the inhabitants of Neta'im and Gadera; they dwelled there with the king for his works" (I Chronicles 4:23). "They are the potters [hayotzer-im]" – alluding to: "the L-rd G-d formed [vayitzer] man of dust from the ground" (Genesis 2:7). "Inhabitants of Neta'im" – alluding to: "the L-rd G-d planted [vayita] a garden eastward in Eden" (Genesis 2:8). "And Gadera" – after ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

15 ועמך כולם צדיקים

"ועמך כולם צדיקים": אדמו"ר חזקוני משתמש בו כדי להחיל על כל יהודי את המדרש על נשמות הצדיקים

ישעיהו ס"כ"א: Isaiah 60:21

ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצח מטעם יידי להתפאר:

Thy people also shall be all righteous, They shall inherit the land for ever; The branch of My planting, the work of My hands, Wherein I glory.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

16 נעוץ תחלתו בסופו

ספר יצירה מתאר את הספירות כמי שסופן נעוץ בתחילתו ותחילתו בסופו: העליון והתחתון קשורים זה בזה

ספר יצירה א"י: Sefer Yetzirah 1:7

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתו ותחלתו בסופן כשלהבת קשורה בנחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou count?

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

17 הפסוק מדבר ברוח האדם העולה למעלה; אדמו"ר חזקוני מזהה אותה עם

הרוח שבחלל הימני של הלב.

Ecclesiastes 3:21א"ב: קהלת ג'

מִי יוֹדַע רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הָעֹלָה הִיא לְמַעַלָּה וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הִירֵדָתָהּ הִיא לְמַטָּה לָאָרֶץ:

Who knoweth the spirit of man whether it goeth upward, and the spirit of the beast whether it goeth downward to the earth?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

18 והרוח תשוב

"והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה", הנדון במאמר על "האוינו" שאליו מפנה הטקסט.

Ecclesiastes 12:7ז"ב: קהלת יב'

וְיָשָׁב הָעָפָר עַל־הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל־הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר נָתַנָּה:

And the dust returneth to the earth as it was, and the spirit returneth unto G-d who gave it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

19 ורוח אלקים מרחפת

"ורוח אלקים מרחפת על פני המים"; מדרש תוריע קושר זאת לנשמת האדם.

Genesis 1:2ב"י: בראשית א'

וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֶּהוֹ וּבָהוּ וְחָשֶׁךְ עַל־פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת עַל־פְּנֵי הַמַּיִם:

Now the earth was unformed and void, and darkness was upon the face of the deep; and the spirit of G-d hovered over the face of the waters.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

20 והחיות רצוא ושוב

חזון יחזקאל על החיות, יצורי המרכבה ש"רצוא ושוב". החסידות רואה בכך דגם לתנועת הכמיהה והחזרה של הנשמה.

Ezekiel 1:14ד"ד: יחזקאל א'

וְהַחַיּוֹת רָצְאוּ וָשׁוּב כַּמֶּרְאֵה הַנֶּקֶד:

And the living creatures ran and returned as the appearance of a flash of lightning.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

21 כרשפיאש שלהבת

"רשפיאש רשפי אש שלהבתיה": דימוי האהבה הלוהטת, המזוהה כאן עם הזהב ועם המזבח הפנימי.

Song of Songs 8:6ר"ח: שיר השירים ח'

שִׁמְנִי כַחוֹתָם עַל־לִבְךָ כַחוֹתָם עַל־זְרוֹעֶךָ כִּי־עֲזָה כַמּוֹת אֶהְיֶה קֶשֶׁה כַשֶּׂאוֹל קִנְאָה רָשְׁפִיָּה רָשְׁפִי אֵשׁ שְׁלֵהֲבַתִּיהָ:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm; For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave; The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

22 כי בכה ארוץ גדוד ובאלקי אדלג שור

שירת דוד: "בכה ארוץ גדוד ובאלקי אדלג שור". אדמו"ר הזקן קורא את

הריצה כביטוי לרצוא של הנשמה.

II Samuel 22:30ב"ב: שמואל ב'

כִּי בָכָה אֲרוּץ גָּדוֹד בְּאֱלֹקֵי אֲדֹלָג־שׁוֹר:

For by Thee I run upon a troop; By my G-d do I scale a wall.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

23 כי בכה ארוץ גדוד ובאלקי אדלג שור

הפסוק המקביל בתהילים, שנוסחו שונה מעט, כפי שמציינת הערת קה"ת.

Psalms 18:30ל"ח: תהילים י"ח

כִּי־בָךְ אֲרֹץ גָּדוֹד וּבְאֱלֹקֵי אֲדֹלָג־שׁוֹר:

For by Thee I run upon a troop; and by my G-d do I scale a wall.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

24 צור לבבי וחלקי אלקים לעולם

"צור לבבי וחלקי אלקים לעולם", הנדון קודם לכן בלקוטי תורה כאהבה הנסתרת בלב.

Psalms 73:26ו"ג: תהילים ע"ג

כָּל־הַשָּׂאֵרִי וּלְבָבִי צוֹר־לִבִּי וְחֻלְקֵי אֱלֹקִים לְעוֹלָם:

My flesh and my heart faileth; But G-d is the rock of my heart and my portion for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

25 נאוו לחייך בתורים

"נאוו לחייך בתורים"; המאמר על פסוק זה דן בזהב ובכסף כשני סוגי אהבה.

Song of Songs 1:10י"א: שיר השירים א'

נָאוּו לְחַיִּיךָ בְּתוֹרִים צְוֹאֲרֶךָ בְּתוֹרִים:

Thy cheeks are comely with circlets, Thy neck with beads.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

26 תעלומות לב

"יודע תעלומות לב": הכינוי לאהבה הנסתרת בעומק הלב.

Psalms 44:22ב"ב: תהילים מ"ד

הֲלֹא אֱלֹקִים יִתְקַרְּצוּתָא כִּי־הוּא יוֹדַע תַּעֲלֻמוֹת לֵב:

Would not G-d search this out? For He knoweth the secrets of the heart.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

27 כי לא מחשבותי מחשבותיכם

מחשבות ה' אינן כמחשבות אדם: המדרגה שלמעלה מכל השגה, שבה מושרשת בחינת ה"קדם" של הנשמה.

Isaiah 55:8ח"ח: ישעיהו נ"ה

כִּי לֹא מַחְשְׁבוֹתַי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם וְלֹא דַרְכֵיכֶם דַּרְכֵי נְאֻם ה'

For My thoughts are not your thoughts, Neither are your ways My ways, saith the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

28 ישת חשך סתרו

"ישת חשך סתרו": מדרגת האלוקות הנסתרת, שלמעלה מן האור הגלוי.

Psalms 18:12ב"ב: תהילים י"ח

יִשְׁתְּ־חֹשֶׁךְ סִתְרוּ סִבְיֹתָיו סִכְתּוֹ חֲשֻׁכֵּי־מַיִם עֲבִי שְׁחָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

29 יושב בסתר עליון בצל שדי יתלונן

"יושב בסתר עליון בצל שדי יתלונן": הגנה תחת נוכחות נסתרת ומגוננת
Tehillim 91:1 א"א: Psalms 91:1

יִשָּׁב בַּסֵּתֶר עַלְיוֹן בְּצֶל שְׁדֵי יִתְלַנֵּן:

O thou that dwellest in the covert of the Most High, And abidest in the shadow of the Almighty;
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

30 ה' צלך

"ה' צלך": אדמו"ר הזקן משתמש ב"צל" לתיאור נוכחות אלוהית המגוננת בלי להתגלות בגלוי.

Tehillim 121:5 ה"ה: Psalms 121:5

ה' שִׁמְרְךָ ה' צִלְךָ עַל־יָדְךָ יְמִינְךָ:

The L-RD is thy keeper; The L-RD is thy shade upon thy right hand.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

31 שחורה אני ונאווה

"שחורה אני ונאווה": המאמר על הפסוק דן ב"אש שחורה".

Song of Songs 1:5 ה"ה: שיר השירים

שְׁחֹרָה אֲנִי וְנָאוֹה בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם כְּאֵלֶּיךָ קָדֵר בִּירֵיעוֹת שְׁלֵמָה:

'I am black, but comely, O ye daughters of Jerusalem, As the tents of Kedar, As the curtains of Solomon.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

32 "כמחולת המחנים"; הטקסט מפנה למדרש על הפסוק כמקור לדימוי הריקוד

Song of Songs 7:1 ז"ה: שיר השירים

שׁוֹבֵי שׁוֹבֵי הַשּׁוּלָמִית שׁוֹבֵי שׁוֹבֵי וְנִחְזֶה־כֶּךָ מֵה־תִּחְזוּ בַשּׁוּלָמִית כְּמַחֲלַת הַמִּחְנָנִים:

Return, return, O Shulammit; Return, return, that we may look upon thee. What will ye see in the Shulammit? As it were a dance of two companies.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

2 פסקה

33 "סור מרע ועשה טוב": הנהגת האדם במשך היום, שעליה מגינה האהבה הנסתרת גם לאחר התפילה

Tehillim 37:27 כ"ז: Psalms 37:27

סוֹר מִרָע וַעֲשֵׂה־טוֹב וְשָׁכֵן לְעוֹלָם:

Depart from evil, and do good; and dwell for evermore.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

34 נאמר על הארץ שה' יסד כדי שלא תמוט לעולם; כאן הפסוק מתאר את קביעותה של האהבה הנסתרת שבנשמה

Tehillim 104:5 ה"ה: Psalms 104:5

יִסַּד־אֶרֶץ עַל־מְכוּנֶיהָ כְּל־תִּמוּט עוֹלָם וְעַד:

Who didst establish the earth upon its foundations, that it should not be moved for ever and ever;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

35 כי אשב בחשך הוי אור לי

"כי אשב בחשך ה' אור לי": היעד הוא להפוך הסתר לגילוי

Micah 7:8 ח"ח: Micah 7:8

אֶל־תִּשְׂמַחֵי אֹיְבֵתִי לִי כִי נָפַלְתִּי קָמְתִּי כִּי־אֲשָׁב בַּחֹשֶׁךְ ה' אֹר לִי:

Rejoice not against me, O mine enemy; Though I am fallen, I shall arise; Though I sit in darkness, the L-RD is a light unto me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

36 ההדרגה הנסתרת של האלוקות, שאותה העבודה מביאה לידי גילוי באור

Tehillim 18:12 ב"ח: Psalms 18:12

יִשְׁתַּחֲשֶׁה סִתְרוֹ סְבִיבוֹתָיו סָכְתוֹ חֹשְׁכַת־מִים עֲבִי שְׁחָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

37 "ולעבדו בכל לבבכם": חז"ל מכנים זאת עבודת הלב, ואדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להגדיר את העבודה כהבאת האהבה הנסתרת אל תוך הלב

Deuteronomy 10:13 י"א: דברים

וְהָיָה אִם־שָׁמַעַתְּ שְׁמִיעוּ אֶל־מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מֵצִוְהָ אֶתְכֶם הַיּוֹם לֵאמֹר אֶת־ה' אֱלֹהֵיכֶם וְלָעֲבֹדוֹ בְּכָל־לִבְכֶּם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם:

And it shall come to pass, if ye shall hearken diligently unto My commandments which I command you this day, to love the L-RD your G-d, and to serve Him with all your heart and with all your soul,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 פסקה

38 אין כל חדש תחת השמש

"אין כל חדש תחת השמש": תפקידנו אינו ליצור, אלא לגלות את מה שכבר נסתר.

Ecclesiastes 1:9 ט"ו: קהלת א'

מִה־שֶׁהָיָה הוּא שֶׁיְהִיָּה וּמִה־שֶׁנַּעֲשָׂה הוּא שֶׁיַּעֲשֶׂה וְאֵין כֹּל־חֵדֶשׁ תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ:

That which hath been is that which shall be, And that which hath been done is that which shall be done; And there is nothing new under the sun.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת א, ט.

39 ימי שנותינו בהם

"ימי שנותינו בהם שבעים שנה": אדמו"ר הזקן מדגיש את "בהם" כתקופה שבה נעשית העבודה

Tehillim 90:10 י"ז: Psalms 90:10

יְמֵי־שְׁנוֹתֵינוּ כִּהֶם שְׁבַעִים שָׁנָה וְאֵם בְּגִבּוֹרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרֵבָבִים עֲמָל וְאֵין כִּי־זָר חֵישׁ וְנִצָּפָה:

The days of our years are threescore years and ten, Or even by reason of strength fourscore years; Yet is their pride but travail and vanity; For it is speedily gone, and we fly away.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

הערת קה"ת

תהלים יח, יב.

שמור זו משנה

הקטע מסביר שגם המצוות זקוקות ל"שמירה", והיא נעשית באמצעות לימוד תורה שבעל פה: המצוות הן כעין לבוש לנשמה, והתורה כעין בית המגן על שתיהן. הדבר מחזק את הפירוש כאן שהתורה היא הכלי המשמר את האור.

הערת קה"ת

לעיל בואתחנן י, א. וש"נ. [כ].

46

בקר אערך לך ואצפה

"בקר אערך לך ואצפה"; הוזהר על הפסוק מצוין לעניין כיסוי האור ושמירתו.

תהילים ה:ד' Psalms 5:4

ה' בקר תשמע קולי בקר אַעֲרֶךְ לְךָ וְאֶצְפֶּה:

O L-RD, in the morning shalt Thou hear my voice; In the morning will I order my prayer unto Thee, and will look forward.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

48

בד"ה המגביה לשבת

Or HaTorah: הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד

הערת קה"ת

תו"א לח, ב. ראה אוה"ת בלק ע' תתקב.

49

אחור וקדם צרתני

הקטע מופיע למטה Psalms 139:5 המילים כאן מצטטות את

תהילים קל"ט:ה' Psalms 139:5

אַחֲרֵי וְקִדְמֵי צָרַתִּי וְתִשֵּׁת עָלַי כַּפְּךָ:

Thou hast hemmed me in behind and before, And laid Thy hand upon me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלט, ה.

50

ישראל עלו במחשבה

הקטע מופיע למטה Bereshit Rabbah 1:4 המילים כאן מצטטות את

בראשית רבה א:ד' Bereshit Rabbah 1:4

... "ה' קנני ראשית דרכו" כסא הכבוד מנין דכתיב (תהלים צג, ב): "נכון כסאך מאז וגו'". האבות וישראל ובית המקדש ושמנו של משיח, עלו במחשבה להבראות האבות מנין שנאמר (הושע ט, י): "כענבים במדבר וגו'" ישראל מנין שנאמר (תהלים עד, ב): "זכור עדתך קנית קדם" בית המקדש מנין שנאמר (ירמיה יז, יב): "כסא כבוד מרום מראשון וגו'" שמו של משיח מנין שנאמר (תהלים עב, יז): "יהי שמו לעולם וגו' [לפני שמש ינון שמו]" רבי אבהו ברבי זעירא אמר אף התשובה שנאמר (שם צ, ב) "בטרם הרים יולדו" ואותה השעה (שם, ...

"In the beginning, G-d created" - six items preceded the creation of the world; some of them were [actually] created, and some of them G-d contemplated creating, [though He did not actually do so]. The Torah and the Throne of Glory were created. Torah, from where is it derived? As it is stated: "The L-rd made me at the beginning of His way" (Proverbs 8:22).

תהלים צ, י.

לראות פני

הביטוי מתאר את ההתייחסות לפני ה'; כאן הוא מציין את גילוי "פני" ה' שמביאה פריצת החושך.

ישעיהו א:י"ב Isaiah 1:12

כִּי תִבְאוּ לִרְאוֹת פָּנַי מִיִּבְקֶשׁ זֹאת מִיָּדְכֶם רִמְסֵי חֲצָרַי:

When ye come to appear before Me, Who hath required this at your hand, To trample My courts?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

41

בחי' רצוא ושוב

Or HaTorah: הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד

הערת קה"ת

באוה"ת כאן ע' איתתיט ובאוה"ת בשלח ע' תקכד דכאן משמע שהרצוא גבוה מבחי' שוב, ובכ"מ בדא"ח מבואר שהשוב גבוה ע"ש.

42

ריצתו ושובו של החיות, הדגם לרצוא ושוב

יחזקאל א:י"ד Ezekiel 1:14

וְהַחַיּוֹת רָצוּ וְשׁוּבוּ כַּמְרָאָה הַקֶּזֶק:

And the living creatures ran and returned as the appearance of a flash of lightning.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43

בספ"ד (דקעו"סע"ב) והחיות רצוא ושוב

הספרא דצניעותא, הקושר בין "והחיות רצוא ושוב" לבין "וירא אלקים את האור כי טוב".

ספר הזהר, ספרא דצניעותא א:ב'-ז' Zohar, Sifra DiTzniuta 1:2-2:13

Once there was a man who dwelt among the mountains and was a complete stranger to the ways of townfolk. He sowed wheat, but knew no better than to consume it in its natural condition. One day he went down into a city, and there a loaf of good bread was placed before him. He asked what it was, and was informed that it was bread and was meant to eat. He ate it and liked it. "What is it made of?" he said. They told him "Wheat". Later, he ...

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

44

וירא אלקים את האור כי טוב

"וירא אלקים את האור כי טוב"; הדרשה "כי טוב לגנוז" היא המקור לשוב הגנוז את האור.

בראשית א:ד' Genesis 1:4

וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאוֹר כִּי־טוֹב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ:

And G-d saw the light, that it was good; and G-d divided the light from the darkness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45

ישת חשך סתרו

הקטע מופיע למטה Psalms 18:12 המילים כאן מצטטות את

תהילים י"ח:י"ב Psalms 18:12

לְשֹׁת־חֹשֶׁךְ סִתְרוּ סְבִיבוֹתָיו סִפְתּוֹ חֹשְׁכֵת־מַיִם עָבִי שְׁחָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

The Throne of Glory, from where is it derived? "Your throne stands firm from earliest time, [You are from eternity]" (Psalms 93:2). The patriarchs, Israel, ...

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ב"ר א, ד. לעיל פי' צו טז, ג וש"נ. לעיל מטות (פי"ג ג). וש"נ.

51 ובראשית כשביל ישראל שנק' ראשית

הקטע מופיע למטה Genesis 1:1 המילים כאן מצטטות את

בראשית א':1 Genesis 1:1

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ:

In the beginning G-d created the heaven and the earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ויקרא רבה ל"ד:4 Yayikra Rabbah 36:4

הערת קה"ת

מדרש. הובא ברש"י ורמב"ן עה"ת בראשית א, א. וראה ב"ר שם. ויק"ר פל"ו, ד.

52 במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים

הקטע מופיע Bereshit Rabbah 8:3-4 המילים כאן מצטטות את למטה.

בראשית רבה ח:ג-ד Bereshit Rabbah 8:3-4

ויאמר אלקים נעשה אדם. במי נמלך? רבי יהושע בשם ר' לוי אמר: במלאכת השמים והארץ נמלך. משל למלך שהיו לו בי סנקליטים ולא היה עושה דבר חוץ מדעתו. רבי שמואל בר נחמן אמר: במעשה כל יום ויום נמלך. משל למלך שהיה לו סנקטדרון ולא היה עושה דבר חוץ מדעתו. ר' אמי אמר: בלבו נמלך. משל למלך שבנה פלטין ע"י ארדכל, ראה אותה ולא ערבה לו על מי יש לו להתרעם, לא על ארדכל אתמהא?! הוי, ויתעצב אל לבו. אמר רבי אסי: משל למלך שעשה לו סחורה על ידי סרסור והפסיד, על ...

"And G-d said: Let us make Man" - with whom did He consult? Rabbi Yehoshua said in the name of Rabbi Levi: He consulted with the works of the heavens and the earth. This is analogous to a king who had two members of his council and he would not do anything without their knowledge. Rabbi Shmuel bar Nahman said: He consulted with what was made on each and every day. This is analogous to a king who had an adviser and he would not do anything without his knowledge. ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

רות רבה רפ"ב. ב"ר פ"ח [ז]. [כ].

53 ועמך כולם צדיקים

הקטע מופיע למטה Isaiah 60:21 המילים כאן מצטטות את

ישעיהו ס"כ:21 Isaiah 60:21

וְעַמְּךָ כֻּלָּם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ נֶצֶר מִשְׁעֵי מַעֲשֵׂה יְדֵי לְהַתְפָּאֵר:

Thy people also shall be all righteous, They shall inherit the land for ever; The branch of My planting, the work of My hands, Wherein I glory.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י ס, כא.

וסוף מעשה במחשבה תחלה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

פיוט לכה דודי.

55 נעוץ תחלתו בסופן

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

ס"י פ"א, מ"ז.

56 בד"ה כי תצא

המאמר שהוזכר בפסקה הראשונה בעניין "מאן דקטיל לחויא". הקטע המצוטט מתאר כיצד תשובה מחזירה למקורן את הניצוצות שנפלו בחטא, וכך נמשך אור חדש מאור אין סוף: הנקודה התחתונה נעשית אמצעי לגילוי העליון ביותר.

הערת קה"ת

לעיל לה, ג.

57 בד"ה אלה מסעי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

לעיל מסעי צב, א ואילך.

58 רוח האדם העולה למעלה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

קהלת (ג, כא) ושם איי "בני" האדם וגוי "היא" למעלה. [כ].

59 בד"ה האזינו

המאמר שהוזכר בפסקה הראשונה בעניין "והרוח תשוב", על רוח האדם העולה למעלה.

הערת קה"ת

לעיל ראה עא, ג.

60 והקרבתם עולה

למילים האלה Numbers 28:27 הערת קה"ת מפנה ל

במדבר כ"ח:כ"ז Numbers 28:27

וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לַיהוָה יָחִים לְה' פָּרִים בְּנֵי-בָקָר שְׁנַיִם אֵיל אֶחָד שְׁבָעָה כֶּבֶשִׂים בְּנֵי שָׁנָה:

but ye shall present a burnt-offering for a sweet savour unto the L-RD: two young bullocks, one ram, seven he-lambs of the first year;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר כח, כז.

61 ברכות ר"פ תזריע

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

ראה גם לעיל צו יז, ג.

62 באדר"ז (דף רפ"ז)

Or HaTorah: הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פי' בלק ע' א"נא.

- 63 בדי"ה וקבל היהודים**
המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)
הערת קה"ת
תו"א מג"א.
- 64 כי בכה ארוץ גדוד ובאלקי אדלג שור**
המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)
הערת קה"ת
תהלים (יח, ל) שם כתיב "בך" ואם בשמ"ב (כב, ל) שם כתיב "באלקי" חסר "ו". [כ].
- 65 בדי"ה שרביט הזהב**
המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)
הערת קה"ת
תו"א צד, ב.
- 66 ובדי"ה שמאלו תחת לראשי**
המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)
הערת קה"ת
תו"א פו, ב.
- 67 ובדי"ה נאוו לחייך בתורים**
המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)
הערת קה"ת
לקמן שה"ש יג, א. ושם מציין לכמה מקומות.
- 68 ונקרא תעלומות לב**
Or HaTorah: הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד
הערת קה"ת
ראה אוה"ת פ' במדבר כרך ה ע' א'תרפג.
- 69 כי לא מחשבותי מחשבותיכם**
הקטע מופיע למטה Isaiah 55:8 המילים כאן מצטטות את
ישעיהו נ"ה:ח: Isaiah 55:8
כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי נאם ה'
For My thoughts are not your thoughts, Neither are your ways My ways, saith the L-RD.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
ישע"י נה, ח.
- 70 יושב בסתר עליון**
הקטע מופיע למטה Psalms 91:1 המילים כאן מצטטות את
תהילים צ"א:א: Psalms 91:1
ישב בסתר עליון בצל שדי יתלונן:
O thou that dwellest in the covert of the Most High, And abidest in the shadow of the Almighty;
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
תהלים צא, א.
- 71 ה' צלך**
למילים האלה Psalms 121:5 הערת קה"ת מפנה ל
תהילים קכ"א:ה' Psalms 121:5
ה' שמך ה' צלך עלי ימינך:

- 72 בדי"ה שחורה אני**
למילים האלה Song of Songs 4:3 הערת קה"ת מפנה ל
שיר השירים ד:ג: Song of Songs 4:3
קחוט השני שפתותיה ומדברך נאנה כפלח הרמון וקתה מבעד לצמתה:
Thy lips are like a thread of scarlet, And thy mouth is come-ly; Thy temples are like a pomegranate split open Behind thy veil.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
לקמן שה"ש ד, ג.
- 73 ולכן נקרא בחי' צל**
Or HaTorah: הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד
הערת קה"ת
ראה אוה"ת ויצא רטו, א.
- 74 ולעבדו בכל לבבכם**
הקטע מופיע למטה Deuteronomy 11:13 המילים כאן מצטטות את
דברים י"א:י"ג: Deuteronomy 11:13
והיה אם שמעו תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את ה' אלקיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם:
And it shall come to pass, if ye shall hearken diligently unto My commandments which I command you this day, to love the L-RD your G-d, and to serve Him with all your heart and with all your soul,
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
דברים יא, ג.
- 75 כי אשב בחשך ה' אור לי**
הקטע מופיע למטה Micah 7:8 המילים כאן מצטטות את
מיכה ז':ח: Micah 7:8
אל תשמחי איבתי לי כי נפלתי קמתי כי אשב בחשך ה' אור לי:
Rejoice not against me, O mine enemy; Though I am fallen, I shall arise; Though I sit in darkness, the L-RD is a light unto me.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
מיכה ז, ח.
- 76 ויאמר אלקים יהי אור**
האמירה הראשונה בבריאה; אדמו"ר הזקן רואה בה דגם להוצאת אור מן החושך.
Genesis 1:3: בראשית א':ג:
ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור:
And G-d said: 'Let there be light.' And there was light.
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
בראשית א, ג.

פסקה 4

77 שמאלו תחת לראשי

"שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני": צד שמאל, המרחיק, בא תחילה ומשמש בסיס לחיבוק.

Song of Songs 2:6 שיר השירים ב':6

שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני:

Let his left hand be under my head, And his right hand embrace me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ב, ו.

78 שמאל דוחה

חז"ל מלמדים שיש לדחות בשמאל ולקרב בימין. אדמו"ר הזקן משתמש ב"שמאל דוחה" לתיאור הריחוק המורגש בראש השנה.

Sotah 47a:6-7 א:6-7 סוטה מ"א

תנו רבנן: לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת, לא כאלישע שדחפו לגחזי בשתי ידיו, ולא כיהושע בן פרחיה שדחפו לישו הנוצרי מתלמידיו בשתי ידיו. אלישע מאי היא, דכתיב: "ויאמר נעמן הואל קח כפרים", וכתיב: "ויאמר אליו לא לבי הלך פאשר הפך איש מעל מרכבתו לקראתך העת לקחת את הפסל ולקחת בגדים וזיתים וכרמים וצאן ופקדו ופחיות".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

סוטה מז, א. וש"נ.

פסקה 5

79 הי בעיניך כרשע

השבועה שמשבעים את הנשמה לפני לידתה: גם אם כל העולם אומר לך שאתה צדיק, היה בעיניך כרשע.

Niddah 30b:25 נדה ל' ב:25

ומה היא השבועה שמשבעין אותה? תהי צדיק ואל תהי רשע, ואפילו כל העולם כולו אומרים לך "צדיק אתה" — הנה בעיניך כרשע. והוי יודע שהקדוש ברוך הוא טהור, ומשרתיו טהורים, ונשמה שנתן בה טהורה היא. אם אתה משמרה בטהרה — מוטב, ואם לאו — הריני נוטלה ממך.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

נדה ל, ב.

80 הוידוים והסליחות קודם ר"ה ובעשיית

ההערה מסבירה מדוע אומרים וידוי לפני ראש השנה ובעשרת ימי תשובה, אך לא בראש השנה עצמו: בראש השנה צריך להיוהר שלא להזכיר דברים ותאורים בלתי רצויים.

הערת קה"ת

אבל אין אומרים ברי"ה "שבר"ה צריך להיוהר מלהזכיר ענינים ותאורים בלתי רצויים שלכן אין אומרים וידוי כו ברי"ה" — ד"ה אדון עולם תשמ"ג סעי' ח (סה"מ מלוקט ח"א ע' תלד). וראה שם בהערה 50.

81 ממארי דחושבנא

הביטוי הוהרי "מארי דחושבנא", המציין מי שעורכים חשבון מדוקדק של מעשיהם.

Zohar III, 178a זח"ג קעח, אא

הערת קה"ת

זח"ג קעח, א.

82 פנים בפנים

"פנים בפנים דיבר ה' עמכם": הקרבה המושגת ביום כיפור.

Deuteronomy 5:4 דברים ה':4

פנים בפנים דבר ה' עמכם פהר מתוך האש:

The L-RD spoke with you face to face in the mount out of the midst of the fire—

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ה, ד.

83 ממעמקים קראתיך הוי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

תילים (רס"י קל). [כ].

84 ממעמקים קראתיך הוי

"ממעמקים קראתיך": תשובה מעומק הלב

Psalms 130:1 תהילים ק"א:1

שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'

A Song of Ascents. Out of the depths have I called Thee, O L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

85 לפני ה' תטהרו

פסוק יום כיפור: "לפני ה' תטהרו". אדמו"ר הזקן מפרש "לפני" כעמידה פנים בפנים.

Leviticus 16:30 ויקרא ט"ז:30

כ"יביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו:

For on this day shall atonement be made for you, to cleanse you; from all your sins shall ye be clean before the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא טז, ל.

86 "לב נשבר ונדכה, אלקים לא תבוה": שברון הלב הנוצר מחשבון הנפש

Psalms 51:19 תהילים נ"א:19

זכחי אלקים רוח נשברה לבִּנְשֹׁבֵר ונדכה אלקים לא תבוה:

The sacrifices of G-d are a broken spirit; a broken and a contrite heart, O G-d, Thou wilt not despise.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 6

87 בקשו פני את פניך

"בקשו פני, את פניך ה' אבקש": אדמו"ר הזקן מפרש "פנים" כפנימיות

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

ישעיה א, יח.

לבושי כתלג חיוור

חזון דניאל על עתיק יומין, שמלבושו לבן כשלג ושערו כצמר נקי; זהו המקור לקישור השלג והצמר למדת הרחמים העליונה

דניאל ז:ט"ז Daniel 7:9

תָּזַה הָיִית עַד דִּי כָרְסָן רָמִי וְעֵתִיק יוֹמִין יִתָּב לְבוּשָׁה כְּתִלְגַּ חֲזֹר וְשַׁעַר
רֹאשָׁה כְּעֶמֶר נָקֵא כְּרִסְיָה שְׂבָבִין דִּי־נֹר גְּלָלוּהִי נֹר דָּלֵק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and the wheels thereof burning fire.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

דניאל ז, ט.

93 "אכלתי יערי עם דבשי": הפסוק שמעלה את השאלה למה הכוונה ב"אכילה" במישור הרחני

שיר השירים ה:א' Song of Songs 5:1

כָּאתִי לִגְנֵי אַחֲתִי כֻלָּה אֶרִיתִי מוֹרֵי עֵם־בְּשָׁמִי אֶכְלֹתִי יַעְרֵי עֵם־דְּבָשִׁי
שְׁתִּיתִי יַיִן עֵם־חֶלְבִי אֶכְלוּ רְעִים שְׁתוּ וְשָׁכְרוּ דוֹדִים:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gathered my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

94 כי על כל מוצא פי הי יחיה האדם: פנימיות הלב חיה ישירות מן הדיבור

"כי על כל מוצא פי הי יחיה האדם": פנימיות הלב חיה ישירות מן הדיבור האלוקי ולא ממזון גשמי

דברים ח:ג' Deuteronomy 8:3

וַיַּעֲנֶה וַיִּרְעַבְךָ וַיֹּאכְלֶךָ אֶת־חֶמֶן אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּ וְלֹא יָדָעוּן אֲבֹתֶיךָ לַמַּעַן
הוֹדִיעָךָ כִּי לֹא עַל־הֶלֶם לָכֵדוּ יְחִיָּה הָאֵדָם כִּי עַל־כָּל־מוֹצֵא פִּי־הִי יְחִיָּה
הָאֵדָם:

And He afflicted thee, and suffered thee to hunger, and fed thee with manna, which thou knewest not, neither did thy fathers know; that He might make thee know that man doth not live by bread only, but by every thing that proceedeth out of the mouth of the L-RD doth man live.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

דברים ח, ג.

8 פסוק

95 "וימינו תחבקני": אדמו"ר הזקן מזהה את הימין עם האהבה הרבה המתגלה בסוכות.

שיר השירים ב:ו' Song of Songs 2:6

שְׁמַאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וַיְמִינוּ תַּחבְקֵנִי:

Let his left hand be under my head, And his right hand embrace me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הלב.

Psalms 27:8 תהילים כ"ז:ח

לֵךְ אָמַר לִבִּי בִקְשׁוּ פָנַי אֶת־פְּנֶיךָ ה' אֲבַקֵּשׁ:

In Thy behalf my heart hath said: 'Seek ye My face'; Thy face, L-RD, will I seek.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

תהלים כז, ח.

88 כי פנו אלי עורף

"ויפנו אלי עורף ולא פנים": דימוי להפניית הפנים הפנימית מן הי

ירמיהו ב:כ"ז Jeremiah 2:27

אֲמָרִים לַעֲזֹ אֲבִי אֶתָּה וְלֹאֲכֹן אֶת יִלְדֹתֵנוּ כִּי־פָנּוּ אֵלַי עֹרֶךָ וְלֹא פָנִים
וּבְקַעַת רַעְתָּם יֹאמְרוּ קוֹמָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

Who say to a stock: 'Thou art my father', and to a stone: 'Thou hast brought us forth', for they have turned their back unto Me, and not their face; but in the time of their trouble they will say: 'Arise, and save us.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

ירמיה ב, כז.

89 מלא כל הארץ כבודו

"מלא כל הארץ כבודו": מאחר שהי נמצא בכל מקום, אי אפשר שהריחוק ממנו יהיה מרחק במקום

ישעיהו ו:ג' Isaiah 6:3

וַיִּקְרָא זֶה אֶל־זֶה וַאֲמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ הִי צְבָאוֹת מְלֵא כְּלֵהָ־אֶרֶץ
כְּבוֹדוֹ:

And one called unto another, and said: Holy, holy, holy, is the L-RD of hosts; The whole earth is full of His glory.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

ישעיה ו, ג.

90 מכל חטאתיכם לפני הוי' תטהרו

הפסוק של יום כיפור המבטיח טהרה מכל החטאים לפני הי

ויקרא ט"ז:ל' Leviticus 16:30

כִּי־בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ:

For on this day shall atonement be made for you, to cleanse you; from all your sins shall ye be clean before the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

7 פסוק

91 אם יהיו חטאיכם כשנים

ההבטחה שחטאים אדומים כשני יהיו לבנים כשלג וכצמר; אדמו"ר הזקן קושר את השלג והצמר לשלוש־עשרה מדות הרחמים

ישעיהו א:י"ח Isaiah 1:18

לְכוּ־נָא וְנִזְכָּה יֹאמַר ה' אִם־יִהְיוּ חַטֹּאתֵיכֶם כְּשָׁנִים כְּשֹׁלֵג יִלְבִּינוּ אִם־
יֶאֱדִימוּ כְּתוֹלַע כְּצֶמֶר יִהְיוּ:

Come now, and let us reason together, Saith the L-RD; Though your sins be as scarlet, They shall be as white as snow; Though they be red like crimson, They shall be as wool.

96 | למילים האלה Song of Songs 8:3 הערת קה"ת מפנה ל

שיר השירים ח:ג Song of Songs 8:3

שְׁמָאלוֹ תַּחַת רִאשִׁי וְיְמִינוֹ תַּחְבֵּקֵנִי:

His left hand should be under my head, And his right hand should embrace me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

97 | ה' צלך

"ה' צלך": הסוכה היא כצל של הנוכחות המקיפה של ה'

תהילים קכ"א:ה'5 Psalms 121:5

ה' שְׁמֶרְךָ ה' צִלְךָ עַל־יַד יְמִינְךָ:

The L-RD is thy keeper; The L-RD is thy shade upon thy right hand.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

98 | וסוכה תהיה לצל יומם

"וסוכה תהיה לצל יומם": מובא מן המאמר על "האזינו השמים" כדי לקשור את הסוכה לצל האלוהי.

ישעיהו ד':ו' Isaiah 4:6

וְסֻכָּה תִּהְיֶה לְצִל־יוֹמָם מִחֶרֶב וּלְמִקְסָה וּלְמִסְתוֹר מִזֶּרֶם וּמִמְקָר:

And there shall be a pavilion for a shadow in the day-time from the heat, and for a refuge and for a covert from storm and from rain.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

99 | הנה מקום אתי

"הנה מקום אתי": הבסיס לכינוי ה' "מקומו של עולם".

שמות ל"ג:כ"א Exodus 33:21

וַיֹּאמֶר ה' הִנֵּה מָקוֹם אֵתִי וְנִצַּבְתָּ עַל־הַצּוּר:

And the L-RD said: 'Behold, there is a place by Me, and thou shalt stand upon the rock.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

100 | "ביום השמיני עצרת": הפסוק על שמיני עצרת הפותח את המאמר שאליו מפנה הטקסט

במדבר כ"ט:ל"ה Numbers 29:35

בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם כְּלִי־מִלְאָכָה עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

On the eighth day ye shall have a solemn assembly: ye shall do no manner of servile work;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

101 | משליך קרחו כפתים

"משליך קרחו כפתים; לפני קרתו מי יעמוד": דימוי החסד שקפא לקרח והקרירות של השוב.

תהילים קמ"ז:י"ז Psalms 147:17

מִשְׁלִיךְ קִרְחוֹ כַּפְתִּים לִפְנֵי קִרְתּוֹ מִי יַעֲמֹד:

He casteth forth His ice like crumbs; Who can stand before His cold?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

102 | הנותן שלג כצמר

"הנותן שלג כצמר, כפור כאפר יפור": אדמו"ר הזקן מפרש את השלג כיום

הכיפורים ואת הכפור כסוכות.

תהילים קמ"ז:ט"ז Psalms 147:16

הִנָּתַן שֶׁלֶג כַּצֶּמֶר כְּפּוֹר כְּאַפֵּר יִפּוֹר:

He giveth snow like wool; He scattereth the hoar-frost like ashes.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

103 | לבושיה כתלג חיור

המלבוש הלבן כשלג בחזון דניאל, הקשור לשלוש־עשרה מדות הרחמים.

דניאל ז':ט"ז Daniel 7:9

הָיָה הָיִית עַד דַּי כְּרִסְטֹן רְמִיּוֹ וְעֵתִיק יוֹמִין יִתֵּב לְבוּשָׁה כְּתִלֵּג חֹר וְשֹׁעַר רְאִשָּׁה כַּצֶּמֶר נִקְא כְּרִסְנִיה שְׂבָבִין דִּי־נִוּר גְּלָגְלוּהִי נוֹר דִּלְק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and the wheels thereof burning fire.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

104 | תפילת שלמה שכל עמי הארץ ידעו שה' הוא האלוהים: מטרת המשכת אחדות ה' אל המקומות הנמוכים ביותר

מלכים א ח':ס' Kings 8:60

לְמַעַן דַּעַת כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד:

that all the peoples of the earth may know that the L-RD, He is G-d; there is none else.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

105 | יחזקאל רואה רקיע כעין הקרח הנורא מעל החיות; אדמו"ר הזקן מזהה אותו עם הפרסא בין אצילות לבריאה

יחזקאל א':כ"ב Ezekiel 1:22

וְדַמּוֹת עַל־רִאשֵׁי הַחַיָּה רָקִיעַ כַּעֲיֵן הַקֶּרֶחַ הַנּוֹרָא נָטוּי עַל־רִאשֵׁיהֶם מִלְמַעְלָה:

And over the heads of the living creatures there was the likeness of a firmament, like the colour of the terrible ice, stretched forth over their heads above.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

106 | שלמה אמר שלושת אלפים משל: דוגמה להתלבשות החכמה במשלים

מלכים א ה':י"ב Kings 5:12

וַיְדַבֵּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מִשְׁל וְהָיָה שִׁירוֹ חֲמִשָּׁה וָאֶלֶף:

And he spoke three thousand proverbs; and his songs were a thousand and five.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

107 | "ואברהם זקן בא בימים": פתיחת מאמר שאליו מפנה הטקסט בעניין התורה והמצוות כלבושים

בראשית כ"ד:א' Genesis 24:1

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וְהָיָה בְּרַךְ אֶת־אֲבִרְהָם בְּכָל:

And Abraham was old, well stricken in age; and the L-RD had blessed Abraham in all things.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

108 | ויבא משה בתוך הענן

משה נכנס לתוך הענן; המאמר המצוטט משתמש בכך להסביר כיצד התורה

והמצוות מלבישות את האור האלוכי

שמות כ"ד:18 Exodus 24:18

ויבא משה בתוך הענן ויעל אל־ההר ויהי משה כהר ארבעים יום וארבעים לילה:

And Moses entered into the midst of the cloud, and went up into the mount; and Moses was in the mount forty days and forty nights.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

109 הנך יפה רעיתי

הפסוק שעליו דן המדרש בשבעים הפרים של סוכות

Song of Songs 1:15 שיר השירים א':ט"ו

הנך יפה רעיתי הנך יפה עיניך יונים:

Behold, thou art fair, my love; behold, thou art fair; Thine eyes are as doves. .

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

110 אברהם משכים לחבוש את חמורו: מפורש כחסד עליון המתגבר על חומר גס וקר

בראשית כ"ב:3 Genesis 22:3

וישכם אברהם בבקר ויחבל את־חמורו ויקח את־שני נעריו אתו ואת יצחק בנו ויבצע עצי עלה ויקם וילך אל־המקום אשר־אמר־לו האלקים:

And Abraham rose early in the morning, and saddled his ass, and took two of his young men with him, and Isaac his son; and he cleaved the wood for the burnt-offering, and rose up, and went unto the place of which G-d had told him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

111 אשר קרך בדרך

עמלק, "אשר קרך בדרך": הקרירות המכבה באדם את הרגש כלפי ה'

דברים כ"ה:18 Deuteronomy 25:18

אשר קרך בדרך ויזנב בך כל־הנחשלים אחריך ואתה עזר ויגע ולא ירא אלקים:

how he met thee by the way, and smote the hindmost of thee, all that were enfeebled in thy rear, when thou wast faint and weary; and he feared not G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

112 ועי' בזח"א וישלח) (דקס"ו ב')

הזוהר בוישלח, המובא בטקסט במסגרת הדיון

ספר הזוהר, וישלח א':ט"ז-ב:כ"ו Zohar, Vayishlach 1:16-2:26

113 ישלח דברו וימסם

"ישלח דברו וימסם, ישב רוחו יולו מים": המסת הקרה בשמיני עצרת

Psalms 147:18 תהילים קמ"ז:י"ח

ישלח דברו וימסם ישב רוחו יולו־מים:

He sendeth forth His word, and melteth them; He causeth His wind to blow, and the waters flow.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

בזח"א בראשית (כ"ט ב')

114

הזוהר: כוח הצפון מקפיא את המים וכוח הדרום מפשיר אותם

ספר הזוהר, בראשית ל':ש"ש-ש"י Zohar, Bereshit 30:300-310

115

מאת הוי' היתה זאת

"מאת ה' היתה זאת": נתבאר קודם כחכמה עילאה המאירה מקרוב ולא מרחוק

Psalms 118:23 תהילים קי"ח:כ"ג

מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו:

This is the L-RD'S doing; It is marvellous in our eyes.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

116

מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל

"מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל": התורה הנמשכת בשמיני עצרת

Psalms 147:19 תהילים קמ"ז:י"ט

מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל:

He declareth His word unto Jacob, His statutes and His ordinances unto Israel.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

117

דק ככפור

המן היה "דק ככפור"; אדמו"ר חזקן קושר זאת לכפור של סוכות

שמות ט"ז:14 Exodus 16:14

ותעל שכבת הטל והנה על־פני המדבר דק מחספס דק ככפר על־הארץ:

And when the layer of dew was gone up, behold upon the face of the wilderness a fine, scale-like thing, fine as the hoar-frost on the ground.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

118

הזוהר בחוקת, המובא לעניין רוח הקודש הנמשכת מחכמה עילאה

ספר הזוהר, חקת י':ע"א-ע"ט Zohar, Chukat 10:70-11:79

119

המדרש שלפיו שבעים הפרים שהוקרבו בסוכות מכוונים כנגד שבעים האומות

שיר השירים רבה א':ט"ו-ב:י"ב Shir HaShirim Rabbah 1:15-2:12

120

"וכל העם רואים את הקולות": מילות הפתיחה של מאמר שאליו מפנה הטקסט בעניין הביטול

שמות כ':15 Exodus 20:15

וכל־העם ראים את־הקולות ואת־הלפידים ואת קול השפף ואת־ההר עשן וירא העם ויגעו ויעמדו מרחק:

And all the people perceived the thunders, and the lightnings, and the voice of the horn, and the mountain smoking; and when the people saw it, they trembled, and stood afar off.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

9 פסקה

121 | הפסוק הפותח, המתפרש כאן כהמשכת מלכות ה' באמצעות ה"עם"

I Kings 8:66 מלכים א' ח':ס"ו

כיום השמיני שלח את־העם ויברכו את־המלך וילכו לא־הליהם שמחים וטובי לב על כל־הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו ולישראל עמו:

On the eighth day he sent the people away, and they blessed the king, and went unto their tents joyful and glad of heart for all the goodness that the L-RD had shown unto David His servant, and to Israel His people.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

122 אין מלך בלא עם

הקטע מסביר את "אין מלך בלא עם": מכיוון שמלכות ה' נעלית מן העולמות, הם מתהווים כעם, מתוך עוממות — קיום נפרד ו"מעומעם", כמו נתינים הנכנעים לפני מלך על כיסאו. משום כך המלכות זקוקה ל"עם" בעל תחושת נפרדות.

הערת קה"ת

בחי וישב לה, ל. ר"פ בלק. סי' החיים פ' גאולה פ"ב. עמק המלך ש' שעשועי המלך רפ"א. פדרי"א (פ"ג). [כ]. ראה לעיל פ' בלק סח, א.

123 אין מלך בלא עם

מאמר "אין מלך בלא עם", המופיע בין מקורותיו בהערת קה"ת.

Pirkei DeRabbi Eliezer 3:5ה' גי' אלעזר דרבי

מִיָּד נִתְעַצַּץ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּתּוֹרָה שֶׁשָּׁמָּה תוֹשִׁיָּה לְבָרָא אֶת הָעוֹלָם. הַשִּׁיבָה לוֹ וְאָמְרָה: רְבוּן הָעוֹלָמִים, אִם אֵין צָבָא וְאִם אֵין מַחֲנֶה לַמֶּלֶךְ – עַל מָה הוּא מוֹלֵךְ? וְאִם אֵין עִם מְקַלְסִין לַמֶּלֶךְ אִי זֶה הוּא כְבוֹדוֹ שֶׁל מֶלֶךְ? שָׁמַע אֲדוֹן הָעוֹלָם וְעָרַב לוֹ. אָמְרָה תּוֹרָה: בִּי נִתְעַצַּץ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָרָא אֶת הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ח, יד): "לִי עֲצָה וְתוֹשִׁיָּה" וְכו'. מִכָּאן אָמְרוּ חֲכָמִים: כָּל מַלְכוּת שֶׁאֵין לָהּ יוֹעֲצִים, אֵין מַלְכוּתָהּ מַלְכוּת. וּמִיָּד אָנוּ לְמִדֵּים? מִמְּלָכוּת בֵּית דָּוִד שֶׁהָיוּ לָהּ ...

Forthwith the Holy One, blessed be He, took counsel with the Torah whose name is Tushijah (Stability or Wisdom) with reference to the creation of the world. (The Torah) replied and said to Him: Sovereign of the worlds! if there be no host for the king and if there be no camp for the king, over whom does he rule? If there be no people to praise the king, where is the honour of the king? The Holy One, blessed be He, heard this and it pleased Him. The ...

Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain) • Pirke De Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain)

124 אין מלך בלא עם

רבנו בחיי מביא את העיקרון שאין מלך בלא עם; הערת קה"ת מציגת אותו בין המקורות.

Rabbeinu Bahya, Bereshit 38:30לי' בראשית

125 בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד

"ה' הוא האלוקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד": מלבדו אין דבר שאפשר למלוך עליו.

Deuteronomy 4:39דברים ד':ל"ט

וַיִּדְעַתְּ הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֲלֵי־לִבְכָּה כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד:

know this day, and lay it to thy heart, that the L-RD, He is G-d in heaven above and upon the earth beneath; there is none else.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ד, לט.

שום תשים עליך מלך

הציווי לשים מלך על עצמנו: מלכות כרוכה בקבלה מיושבת, בבחינת שוב

דברים י"ז:ט"ז Deuteronomy 17:15

שׁוּם תָּשִׁים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקִּרְבִּי אֶחָיד תָּשִׁים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נָכְרִי אֲשֶׁר לֹא־אֶחָיד הוּא:

thou shalt in any wise set him king over thee, whom the L-RD thy G-d shall choose; one from among thy brethren shalt thou set king over thee; thou mayest not put a foreigner over thee, who is not thy brother.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים יז, טו.

127 להיות בבחי' שוב כדי להיות בחי' עם

ההערה מצטטת את המאמר: "בחינת עם כאן" היא בחינת עוממות, קיום נפרד ומעומעם. לכן שליחת העם לבחינת שוב מעניקה לו את הקיום הנפרד שש' יכול למלוך עליו.

הערת קה"ת

"שהכוונה ב"בחי' עם" כאן היא לבחי' עוממות" — ד"ה ביום השמיני שלח תשמ"א (הג"ל) הערה 90.

128 (ולתוספות ביאור)

ההערה מסבירה שהקטע הפותח "להרחבת הביאור" הוא הגהה, ושהגהה זו נדפסה בתוספת ובהמשך נוסף באור התורה.

הערת קה"ת

ההגהה מסתיימת בסוף עמוד זה בשו"ה גליות — לאחר ת"י ואזי (כן מוכח מהכת"י שם נמצא המאמר בלי ההגהות). הגהה זו נדפסה עם הוספה באוה"ת שמע"צ ע' אתתט, ושם המשך נוסף.

129 המשלח מעינים בנחלים גוי ישקו כל חיתו שדי

הקטע מופיע למטה Psalms 104:10 המילים כאן מצטטות את

Psalms 104:10תהילים ק"ד:י'

הַמְשַׁלַּח מַעֲיָנִים בְּנַחְלִים בֵּין הָרִים יִהְלֶכֶן:

Who sendest forth springs into the valleys; They run between the mountains;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, י-יא.

130 המשלח מעינים בנחלים

ה' שולח מעיינות לנחלים, להשקות את חיות השדה ולהרוות את צימאונם של הפראים: זרימת החכמה ובחינת השוב שאחרי הצמאון

Psalms 104:10-11תהילים ק"ד:י'-י"א

הַמְשַׁלַּח מַעֲיָנִים בְּנַחְלִים בֵּין הָרִים יִהְלֶכֶן: יִשְׁקוּ כָּל־חַיְתוֹ שְׂדֵי יִשְׁבְּרוּ פְּרָאִים צִמְאֻם:

Who sendest forth springs into the valleys; They run between the mountains; They give drink to every beast of the field, The wild asses quench their thirst. .

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 131** **בוהר פ' חקת (דקפ"א ע"א)**
הוהר בחוקת על פסוק המעיינות, המובא כאן
Zohar, Chukat 3:16–4:25 חקת ג':ט"ז-ד':כ"ה
- 132** **ממעייני הישועה**
"ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה", כפי שנתבאר קודם בלקוטי תורה
Isaiah 12:3 ישיעיהו י"ב:ג'
ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה:
Therefore with joy shall ye draw water Out of the wells of salvation.
Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
- 133** **סד"ה להבין פי הפסוק מי אל כמוך**
סוף המאמר על "מי אל כמוך", שאליו מפנה הטקסט בעניין נחל כורמה הנמשכת לנשמות ישראל. הקטע המצוטט מדבר על אור אין סוף הסובב את האדם מלמעלה גם כאשר הוא רק נשבר בלב, ועדיין לא עבר שינוי פנימי לעיל סב, ב. וראה בהנסמן לעיל ה, א.
הערת קה"ת
- 134** **מי אל כמוך גבי לשארית נחלתו**
"מי אל כמוך... לשארית נחלתו": נחלה נקשרת לנחל
Micah 7:18 מיכה ז':י"ח
מי־אל כְּמוֹךָ נֶשָׂא עֹון וְעֵבֶר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׁאֲרֵית נַחֲלָתוֹ לֹא־תִחַזֵּק לְעַד אֲפֹ כִּי־תַפֵּץ חֶסֶד הוּא:
Who is a G-d like unto Thee, that pardoneth the iniquity, And passeth by the transgression of the remnant of His heritage? He retaineth not His anger for ever, Because He delighteth in mercy. .
Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
- 135** **"נחלה עבר על נפשנו": מובא בקשר לנחל כורמה הנמשכת לנשמות ישראל.**
Psalms 124:4 ד"ד:ה' תהילים קכ"ד
אֲזַי הַמַּיִם שִׁטְפוּנוּ נַחֲלָה עֵבֶר עַל־נַפְשֵׁנוּ:
Then the waters had overwhelmed us, the stream had gone over our soul;
Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
- 136** **מה טובו אהליך יעקב גוי כנחלים נטיו**
הקטע מופיע למטה Numbers 24:5 המילים כאן מצטטות את
Numbers 24:5 במדבר כ"ד:ה'
מַה־טֹּבוֹ אֹהֲלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל:
How goodly are thy tents, O Jacob, Thy dwellings, O Israel!
Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
במדבר כד, ה-ו.
- 137** **מה טובו אהליך יעקב**
ברכת בלעם: "מה טובו אהליך יעקב... כנחלים נטיו... כארזים עלי מים"
Numbers 24:5–6 ה'י"ד-ה'י"ה במדבר כ"ד:ה'-ה'ו'
מַה־טֹּבוֹ אֹהֲלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל: כְּנַחֲלִים נְטִיו כְּגִנֹּת עָלֶי נֹהַר כְּאֹהֲלִים נָטַע ה' בְּאַרְזִים עַל־מַיִם:
How goodly are thy tents, O Jacob, Thy dwellings, O Israel!
As valleys stretched out, As gardens by the river-side; As

aloes planted of the L-RD, As cedars beside the waters;
Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 138** **ושולח מים ע"פ חוצות**
ה' "שולח מים על פני חוצות": פסוק נוסף שבו שליחה מתארת זרימה אלוותית.
Job 5:10 איוב ה':י'
הִנֵּיתוּ מָטָר עַל־פְּנֵי־אֲרֶץ וְשִׁלַּח מַיִם עַל־פְּנֵי חוּצוֹת:
Who giveth rain upon the earth, And sendeth waters upon the fields;
Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
איוב ה, י.
- 139** **בד"ה ויהי בשלח פרעה**
המאמר על "בשלח פרעה את העם", המסביר את "בשלח" כהצמחת פארות ופירות מן הניצוצות שהועלו בגלות מצרים.
הערת קה"ת
תו"א סא, א. ראה ד"ה ביום השמיני שלח תשל"ט ע' כו.

- 140** **ופרעה הקריב**
"ופרעה הקריב": חז"ל מפרשים שפרעה קירב את ישראל לאביהם שבשמים.
Exodus 14:10 שמות י"ד:י'
וּפְרַעֲהַ הַקְרִיב וַיִּשְׂאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־עֵינֵיהֶם וַהֲגַהּ מִצְרַיִם נֹסַע אַחֲרֵיהֶם וַיִּירָאוּ מְאֹד וַיַּצַּעְקוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְיָ:
And when Pharaoh drew nigh, the children of Israel lifted up their eyes, and, behold, the Egyptians were marching after them; and they were sore afraid; and the children of Israel cried out unto the L-RD.
Miqrā according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
שמות יד, י.

- 141** **שהקריב את ישראל לאביהם שבשמים**
המדרש שלפיו פרעה, ברודפו אחרי ישראל, קירב אותם לה' באמצעות תפילות.
Shemot Rabbah 21:5 שמות רבה כ"א:ה'
... ונער פרעה וחילו וכן סוסייהם ורוכביהם רמה בים אינו אומר אלא (שמות טו, א): סוס ורוכבו, זה השר שלהן. הוי, והנה מצרים נוסע אחריהם. ומהו ופרעה הקריב? אלא שהקריב את ישראל לתשובה שעשו. אמר רבי ברכיה: יפה היתה הקרבת פרעה לישראל, ממאה צומות ותפלות. למה? שכיון שרדפו אחריהם וראו אותן נתייראו מאד, ותלו עיניהם למרום ועשו תשובה והתפללו, שנאמר (שמות יד, י): ויצעקו בני ישראל אל ה'. אמרו ישראל למשה: מה עשית לנו?! עכשיו הם באים ועושים לנו כל מה שעשינו עמהם, שהרגנו בכוריהם, ונטלנו ממונם, וברחנו! לא אתה ...
That is what is written: "My dove in the cleft of the rock" (Song of Songs 2:14). It should have said "a dove in the cleft of the rock." Why did it say "my dove?" It is as Rabbi Yohanan said: The Holy One blessed be He said to Israel: "My dove." See what is written: "Ephraim is like a foolish dove, with no understanding" (Hosea 7:11). The Holy One

blessed be He said: To Me they are like a foolish dove; everything that I decree for them, they do ...

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ראה שמו"ר פכ"א, ה. תנחומא בשלח. ח. בלקח טוב בשלח (יד, י). ועי' שמו"ר (פכ"א [כ]) שם ל"י כמ"ש כאן. [כ].

142 שהקריב את ישראל לאביהם שבשמים

מדרש מקביל על "ופרעה הקריב", המצוין בהערת קה"ת

מדרש תנחומא, בשלח ח' ב' ג' 2-3: Midrash Tanchuma, Beshalach 8:2-3: ופרעה הקריב, הקריב את הפרענות לבוא עליו, והקריב את ישראל לתשובה. כיון שראו ששבו ישראל לאחוריהם וחנו לפני פי החירות לפני בעל צפון, אמר פרעה: בעל צפון הסכים על גזרתי לאבדם במים. התחיל לזבח לקשר ולנסף לעבודה זרה. לכה נאמר ופרעה הקריב.

When Pharaoh drew nigh (ibid. 14:10); that is, when he drew nigh to the retribution that was to befall him and (when) he drew Israel nigh to repentance. When they saw that Israel had turned back and had encamped near Baal-Saphon and Pi-Hahiroth, Pharaoh declared: "Baal-Saphon concurs in my decision to destroy them in the water." Thereupon he began to offer sacrifices, to burn incense, and to pour libations before the idols. Hence it is said: When Pharaoh drew nigh.

Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain) • Midrash Tanhuma-Yelammedenu, trans. Samuel A. Berman (CC-BY)

143 בשלח פרעה את העם

"ויהי בשלח פרעה את העם": המאמר בתורה אור מפרש את "שלח" כצמיחת נצרים מן הניצוצות שהתבררו בגלות מצרים.

שמות י"ג: Exodus 13:17

ויהי בשלח פרעה את העם ולא נתחם אלקים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלקים פני נתחם העם בראתם מלחמה ושובו מצר"מה:

And it came to pass, when Pharaoh had let the people go, that G-d led them not by the way of the land of the Philistines, although that was near; for G-d said: 'Lest the people regret when they see war, and they return to Egypt.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יג, יז.

10 פסקה

144 תר"ך עמודי אור

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

פרדס ש"ח, פ"ג.

145 תר"ך עמודי אור

רבי משה קורדובירו דן בפרדס רימונים בתר"ך עמודי אור; הדבר מצוין בהערת קה"ת.

פרדס רימונים ח' ה' ו' 5-6: Pardes Rimmonim 8:5-6

... ונ"ל כי נכנסו בזה בראותם כי גדולה קודמת לגבורה והוא החסד והלובן ואחר הגדולה נאצלה הגבורה והיא דין ואודם ואחר כך נאצל תפארת העומד בין שניהם להכריע בין האודם והלובן והוא גוון אודם

ולובן מעורב. ר"ל כי כענין ג' אלה כן דרך שלשה הראשונות כי ג' הראשונות הם שרשים וג' אבות ענפים להם ומן הענפים נדון להשרשים. ולכן אמרו שהכתר הראשון לאצילות הוא הזקן והלבן ולכן נקרא עתיק יומין שהוא כח הלובן והוא כנגד הגדולה והנמשך אחריו שהוא החכמה הוא כנגד הגבורה והיא אדומה. כי כמו שאחר הלובן חסד ...

Pardes Rimmonim (Public Domain)

146 יביאו לבוש מלכות

"יביאו לבוש מלכות... וכתר מלכות": אדמו"ר הזקן משתמש בהם כדימויים לאור הנמשך באמצעות המצוות.

אסתר ו' ח' 8: Esther 6:8

יביאו לבוש מלכות אשר לבשבו המלך וסוס אשר רכב עליו המלך ואשר נתן קתר מלכות בראשו:

let royal apparel be brought which the king useth to wear, and the horse that the king rideth upon, and on whose head a crown royal is set;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

אסתר ו, ח.

11 פסקה

147 המגביהי לשבת המשפילי לראות

הקטע מופיע למטה Psalms 113:5 המילים כאן מצטטות את

תהילים קי"ג: Psalms 113:5

מי כה' אלקינו המגביהי לשבת:

Who is like unto the L-RD our G-d, That is enthroned on high,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיג, ה-ו.

148 המגביהי לשבת המשפילי לראות

"המגביהי לשבת המשפילי לראות": המקור הגבוה ביותר הוא שמגיע אל הנמוך ביותר.

תהילים קי"ג: Psalms 113:5-6

מי כה' אלקינו המגביהי לשבת: המשפילי לראות בשמים ובארץ:

Who is like unto the L-RD our G-d, That is enthroned on high, That looketh down low Upon heaven and upon the earth?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

149 נפתלי אילה שלוחה

ברכת יעקב לנפתלי, "אילה שלוחה"; המילה "שלוחה" היא מאותו שורש של "שלח".

בראשית מ"ט: Genesis 49:21

נפתלי אילה שלוחה הנתן אמרי שפור:

Naphtali is a hind let loose: He giveth goodly words.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מאמר הזח"ג אמור (ד"ק ע"ב)

156

הזוהר באמור על "בת אבי היא אך לא בת אמי", המובא כאן

ספר זוהר, אמור ל"ח:ר"ב-מ:רכ"ו Zohar, Emor 38:202-40:226
This is the purpose which these blasts should serve, being accompanied by repentance before G-d. Thus when Israel produce the blasts of the shofar with proper devotion, the supernal Shofar returns and crowns Jacob so that all is properly arranged. Another throne is set up and joy is universally diffused and G-d has mercy on the world. Happy are Israel who know how to divert their Master from justice to mercy and to be the instruments for establishing all worlds. Corresponding to the three series of blasts three books are ...

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

בת אבי היא

157

דברי אברהם על שרה: "בת אבי היא אך לא בת אמי". הזוהר מחיל אותם על כנסת ישראל.

בראשית כ"ב:12 Genesis 20:12

וְגַם-אֶמְנָה אֶחָתִי בַת-אָבִי הִיא אֲךָ לֹא בַת-אִמִּי וְתַהֲיֶילִי לְאִשָּׁה:

And moreover she is indeed my sister, the daughter of my father, but not the daughter of my mother; and so she became my wife.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מאת הוי' היתה זאת היא נפלאות בעינינו

158

"מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו", שנתבאר קודם בלקוטי תורה בקשר ליום השמיני

תהילים קי"ח:כ"ג Psalms 118:23

מֵאֵת ה' הָיְתָה זֹאת הִיא נִפְלְאוֹת בְּעֵינֵינוּ:

This is the L-RD'S doing; It is marvellous in our eyes.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

וביום עשרים ושלשה לחדש השביעי שלח את העם

159

דברי הימים מתאר את שילוח העם ככ"ג בתשרי, שאדמו"ר הזקן רואה בו רמז ליום השני של החג בחוץ לארץ

דברי הימים ב ז':10 II Chronicles 7:10

וּבְיוֹם עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי שָׁלַח אֶת-הָעָם לְאַהֲלֵיהֶם שְׂמֵחִים וְטוֹבֵי לֵב עַל-הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְדָוִיד וּלְשָׁלְמָה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ:

And on the three and twentieth day of the seventh month he sent the people away unto their tents, joyful and glad of heart for the goodness that the L-RD had shown unto David, and to Solomon, and to Israel His people.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

וביום עשרים ושלשה — רמז ליו"ט של גליות

160

לפי ההערה, מאמר זה מסביר מדוע הרמז ליום השני של שמיני עצרת בחוץ לארץ מופיע דווקא במילים "שלח את העם"

הערת קה"ת

ראה ד"ה ביום השמיני שלח — תשמ"א (סה"מ מלוקט ח"ב) בביאור מדוע הרמז ליו"ט שני דשמע"צ הוא בהענין שלח את העם דוקא.

בבינה הוא התגלות עתיק

150

הערת קה"ת מפנה לקטע זה בוזהר בעניין התגלות עתיק בבינה

זח"ג קעח, Zohar III, 178b

הערת קה"ת

ראה זח"ג קעח, ב. תוי"א ר"פ לך לך.

מלך השמיני הדר

151

הדר, המלך השמיני המנוי בין מלכי אדם; הוא היחיד שאשתו נזכרת ושלח נזכרה מיתתו, ובקבלה הוא מייצג את התיקון

בראשית ל"ו:39 Genesis 36:39

וַיָּמָת בַּעַל הָנָן בֶּן-עֶכְבֹּר וַיָּמָלֶךְ תַּחְתּוֹ הָדָר וְשֵׁם עִירוֹ פָּעוּ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהֵטָבָל בַּת-מִטְרָד בַּת מִי זָהָב:

And Baal-hanan the son of Achbor died, and Hadar reigned in his stead; and the name of the city was Pau; and his wife's name was Mehetabel, the daughter of Matred, the daughter of Me-zahab.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה בראשית לו, לט.

ע"פ למנצח על השמינית

152

המאמר שואל מדוע דוד שר דווקא על כך שהמילה ניתנה ביום השמיני, ומדוע מילה ביום השמיני דוחה אפילו את השבת. הוא מסביר שהיום השמיני נמשך מקדושה הגבוהה מקדושת היום השביעי, השבת; זהו העניין שעליו מדבר הטקסט כאן ביחס ל"יום השמיני"

הערת קה"ת

לעיל תזריע כ, ד ואילך.

למען הקים אותך היום לו לעם

153

"למען הקים אותך היום לו לעם": היות ישראל לעם ה', הנפעלת בימי הדין

דברים כ"ט:12 Deuteronomy 29:12

לְמַעַן הִקְיִם-אֶתְּךָ הַיּוֹם לֹא לְעַם וְהוּא יְהִי-לְךָ לְאֱלֹקִים כְּאֲשֶׁר דִּבֶּרְךָ וְכְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב:

that He may establish thee this day unto Himself for a people, and that He may be unto thee a G-d, as He spoke unto thee, and as He swore unto thy fathers, to Abraham, to Isaac, and to Jacob.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כט, יב.

למילים האלה Zohar, Vayechi 73:759 הערת קה"ת מפנה ל

154

ספר זוהר, ויחי ע"ג:תשנ"ט Zohar, Vayechi 73:759

פסקה 12

כי עמך הסליחה למען תורא

155

"כי עמך הסליחה למען תורא", הנידון במאמר על "שובה ישראל"

תהילים קל"ד:4 Psalms 130:4

כִּי-עִמָּךְ הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּתְּנָה:

For with Thee there is forgiveness, that Thou mayest be feared.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

בדיה וכל בניך למודי

165

המאמר על "וכל בניך למודי ה'" דן בדרשת חז"ל "אל תקרי בניך אלא בוניך", מביא את מקורותיה בתלמוד, במדרש ובזוהר, ושואל לשם מה נדרשה דרשה זו מלכתחילה. כאן הוא תומך ברעיון שתלמידי התורה "בונים" את מלכות ה'.

הערת קה"ת

לעיל פ' ראה כט, א.

וכל בניך למודי

166

"וכל בניך למודי ה'": הפסוק שעליו מבוססת דרשת "בוניך"

ישעיהו נ"ד: י"ג Isaiah 54:13

וְכָל־בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵיךָ:

And all thy children shall be taught of the L-RD; and great shall be the peace of thy children.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ותושבע"פ קרינן לה

167

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (פתח אלי').

ותורה שבעל פה קרינן לה

168

הקטע הידוע בשם "פתח אליהו", בהקדמת תיקוני זוהר, מזהה את מלכות עם התורה שבעל פה.

תקוני זוהר י"ז א:ט"ז-י"ז Tikkunei Zohar 17a:16-17

ואתקריאו בתקונא דא. חסד דרועא ימינא. גבורה דרועא שמאלא. תפארת גופא. נצח והוד תרין שוקין. ויסוד סיומא דגופא אות ברית קדש. מלכות פה. תורה שבע"פ קרינן ליה. מוחא חכמה איהו מחשבה מלגו. בינה לבא ובה הלב מבין. ועל אליו תרין כתיב *הנסתרות לי יי אלקינו.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

מלכותך מלי כל עולמים

169

"מלכותך מלכות כל עולמים": "בניינו של עולם" הוא מלכות ה'

תהילים קמ"ה: י"ג Psalms 145:13

מְלֻכּוֹתֶךָ מְלָכוֹת כָּל־עֲלָמִים וּמִמְשַׁלְתֶּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יג.

וכי ישאל

170

"וכי ישאל": הפסוק שהווי"ו הפותחת בו משמשת בתלמוד לקשר בין הלכות השאלה לנושא שקדם להן.

שמות כ"ב: י"ג Exodus 22:13

וְכִי־יִשְׁאַל אִישׁ מֵעַם רָעוּהוּ וְנִשְׁבַּר אוֹמֶת בְּעָלָיו אֵיךְ־עָמַו שְׁלָם יִשְׁלָם:

And if a man borrow aught of his neighbour, and it be hurt, or die, the owner thereof not being with it, he shall surely make restitution.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ישקני מנשיקות פיהו

161

"ישקני מנשיקות פיהו": הידבקות רוח ברוח בלימוד התורה

שיר השירים א:ב Song of Songs 1:2

יִשְׁקָנִי מִנְשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי־טוֹבִים דְּדִיךְ מִיָּין:

Let him kiss me with the kisses of his mouth— For thy love is better than wine.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש א, ב.

ואשים דברי בפוך

162

"ואשים דברי בפוך": דברי ה' נעשים דבריו של לומד התורה

ישעיהו נ"א:ט"ז Isaiah 51:16

וְאָשַׁם דְּבָרִי בַּפִּיךָ וּבְצִלְךָ יָדִי כְּסִיתִיךָ לְנֹטֶעַ שָׁמַיִם וְלִיסַד אֶרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עֲמִי־אֲתָהּ:

And I have put My words in thy mouth, And have covered thee in the shadow of My hand, That I may plant the heavens, And lay the foundations of the earth, And say unto Zion: 'Thou art My people.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נא, טז.

מתניתא מלכתא

163

מאמר חז"ל המכנה את המשנה "מלכה", המובא בהערת קה"ת

ביצה כ"ח ב:י"ד-ט"ו Beitzah 28b:14-15

רב פפא אָמר: מִתְּנִיתִין וּמִתְּנִיתָא — רַב מְלָכָא. שְׁמַעְתָּתָא — רַב מְלָכִין. וְסִימְנֵיהּ: מִתְּנִיתִין מְלָכָתָא. מָאי בִּינִינָהּ? אִיכָא בִּינִינָהּ שְׁפָחוֹת. מִתְּנִי לָא יֵאמֹר אָדָם לְשַׁבַּח: שְׁקוֹל לִי בְּדִינֵךְ בָּשָׂר, אֲבָל שׁוֹחַט וּמַחֲלֵק בִּינִינָהּ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ביצה כח, ב.

א"ת בניך אלא בוניך

164

מאמר חז"ל שתלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, בדרשת "בניך" כ"בוניך".

ברכות ס"ד א:י"ד Berakhot 64a:14

אֵל תִּקְרִי "בְּנִיךָ" אֶלָּא "בּוֹנֵיךָ". "שְׁלוֹם רַב לְאַהֲבֵי תוֹרָתְךָ וְאִין לְמוֹ מְקֻשּׁוֹל". "יְהִי שְׁלוֹם בְּחִילָךְ שְׁלֹחַ בְּאַרְמְנוֹתֶיךָ". "לְמַעַן אַחֵי וְרַעֲי אֲדַבְּרָה נָא שְׁלוֹם בְּךָ. לְמַעַן בֵּית ה' אֲלֵקִינוּ אֲבָקְשָׁה טוֹב לָךְ". ה' עוֹ לְעָמּוֹ יִתֵּן ה' יִבְרַךְ אֶת עָמּוֹ בְּשְׁלוֹם.

"Great peace have they that love Thy law; and there is no stumbling for them" (Ps. cxix. 165). "Peace be within thy walls, and prosperity within thy palaces" (ibid, cxxii. 7). "For my brethren and companions' sakes, I will now say, Peace be within thee" (ibid. v. 8). "For the sake of the house of the L-rd our G-d, I will seek thy good" (ibid. v. 9). "The L-rd will give strength unto His people ; the L-rd will bless His people with peace" (ibid. xxix. 11)[2]

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות סד, א. וש"נ.

פרק השואל 171

כלל התלמוד שהווי"ו מוסיפה על עניין ראשון, שממנו נלמדות הלכות פרק "השואל".

בבא מציעא צ"ה א:י"ג:13a Bava Metzia 95a

אָלָא, אָמַר קָרָא "וְכִי יִשְׁאַל" - וְיִו מוֹסִיף עַל עֲנָנִי רִאשׁוֹן, וְיִלְמַד עֲלֵינוּ מִתְחַתּוֹן.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)
הערת קה"ת

ראה ב"מ צה, א. וראה גם לקמן צה, ד.

גלה כבוד מלכותך 172

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

מוסף דשלש רגלים.

חיי שרה מאה שנה 173

מאה שנות שרה, הנקשרות במקום אחר בלקוטי תורה למאה הברכות היומיות.

בראשית כ"ג:1a Genesis 23:1

וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה:

And the life of Sarah was a hundred and seven and twenty years; these were the years of the life of Sarah.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ברוך כבוד ה' ממקומו 174

"ברוך כבוד ה' ממקומו": ברכת האופנים, הנידונה במאמר על "האזינו השמיים".

יחזקאל ג':12 Ezekiel 3:12

וַתִּשָּׂאֵנִי רוּחַ וְאִשְׁמַע אַחֲרַי קוֹל רֶעֶשׂ גָּדוֹל בְּרוּךְ כְּבוֹד־ה' מִמְּקוֹמוֹ:

Then a spirit lifted me up, and I heard behind me the voice of a great rushing: 'Blessed be the glory of the L-RD from His place';

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה 175

"ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה": פתיחת מאמר שאליו מפנה הטקסט

דברים י"א:26 Deuteronomy 11:26

רְאֵה אֲנֹכִי נֹתֵן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה:

Behold, I set before you this day a blessing and a curse:

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ועתה יגדל נא כח אדי' 176

תפילת משה "ועתה יגדל נא כח אדי'": פתיחת מאמר שאליו מפנה הטקסט

במדבר י"ד:17 Numbers 14:17

וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא כַחַּ אֲדֹנָי כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:

And now, I pray Thee, let the power of the L-rd be great, according as Thou hast spoken, saying:

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הופיע מהר פארן זורח משעיר וגו' 177

ה' "זרח משעיר, הופיע מהר פארן" במתן תורה; בפסוק שני הביטויים

מופיעים בסדר הפוך.

דברים ל"ג:2 Deuteronomy 33:2

וַיֹּאמֶר ה' מִסִּינִי בָּא וְזָרַח מִשְׁעִיר לָמוֹ הוֹפִיעַ מִהָר פָּאָרָן וְאֶתָּה מְרַבֶּבֶת קֶדֶשׁ מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ:

And he said: The L-RD came from Sinai, And rose from Seir unto them; He shined forth from mount Paran, And He came from the myriads holy, At His right hand was a fiery law unto them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לג, ב. שם אי' זורח משעיר גוי הופיע גוי [כ].

בד"ה במדבר סיני 178

המאמר על "במדבר סיני באהל מועד", שאליו מפנה הטקסט בעניין "אוהל" כדירה למלכות ה'

הערת קה"ת

לעיל פ' במדבר.

במדבר סיני באהל מועד 179

"במדבר סיני באהל מועד": פתיחת מאמר על משמעותו של "אוהל"

במדבר א':1 Numbers 1:1

וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינִי בְּאֹהֶל מוֹעֵד בַּאֲחָד לַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִית לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר:

AND THE L-RD spoke unto Moses in the wilderness of Sinai, in the tent of meeting, on the first day of the second month, in the second year after they were come out of the land of Egypt, saying:

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מה טובו אוהליך יעקב 180

"מה טובו אוהליך יעקב": מובא להסברת "אוהל" כדירה לה'

במדבר כ"ד:5 Numbers 24:5

מַה־טֹּבוֹ אוֹהֲלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל:

How goodly are thy tents, O Jacob, Thy dwellings, O Israel!

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

וייטב לבו 181

בועז "אכל ושתה וייטב לבו": המילה "טוב" מיוחסת ללב

רות ג':7 Ruth 3:7

וַיֹּאכַל בָּעוֹז וַיִּשֶׁת וַיִּיטֵב לִבּוֹ וַיָּבֹא לְשֹׁכֵב בְּקֶצֶה הָעֶרְמָה וַתִּבָּא בִלְטָ וַתִּגַּל מִרְגְּלֹתֶיהָ וַתִּשְׁכַּב:

And when Boaz had eaten and drunk, and his heart was merry, he went to lie down at the end of the heap of corn; and she came softly, and uncovered his feet, and laid her down.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

לאיתן האזרחי 182

מזמור "לאיתן האזרחי", הנידון במאמר על "ראה אנכי"

תהילים פ"ט:1 Psalms 89:1

מִשְׁכִּיל לְאִיתָן הָאֶזְרָחִי:

Maschil of Ethan the Ezrahite.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

183 במדרש רבה בשלח (ר"פ כ"ג) ע"פ נכון כסאך מאז

המדרש על "נכון כסאך מאז", הפותח את דינו בשירת הים

שמות רבה כ"ג:א' Shemot Rabbah 23:1

אז ישיר משה - הדא הוא דכתיב (תהלים צג, ב): נכון כסאך מאז. אמר רבי ברכיה, בשם רבי אבהו: אף על פי שמעולם אתה, לא נתישב כסאך ולא נודעת בעולמך, עד שאמרו בניך שירה, לכך נאמר: נכון כסאך מאז. משל למלך, שעשה מלחמה ונצח, ועשו אותו אנוסטוס. אמרו לו: עד שלא עשית המלחמה היית מלך, עכשיו עשינוך אנוסטוס. מה יש כבוד בין המלך לאנוסטוס? אלא, המלך עומד על הלוח ואנוסטוס יושב. כך אמרו ישראל: באמת עד שלא בראת עולמך, היית אתה, משבראת אותו אתה הוא, אלא כביכול עומד, שנאמר (חבקוק ...

"Then Moses and the children of Israel sang this song to the L-rd, and spoke, saying: I will sing to the L-rd, for He is exalted; the horse and his rider He cast into the sea" (Exodus 15:1). "Then [az] Moses...sang" - that is what is written: "Your throne is established of old [me'az]; [You have existed from eternity]" (Psalms 93:2). Rabbi Berekhya said in the name of Rabbi Abahu: Even though "You have existed from eternity," Your throne was not settled and You were not known in Your world ...

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

184 נכון כסאך מאז

"נכון כסאך מאז": "אז" כביטוי למדרגה קדומה

תהילים צ"ג:ב' Psalms 93:2

נכון כסאך מאז מעולם אתה:

Thy throne is established of old; Thou art from everlasting.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

185 ובח"ב (בשלח נ"ד ב')

ההערה מפנה לאור התורה בשביל נוסח הקטע הזה בזהר על "אז ישיר משה".

הערת קה"ת

ראה הלשון באוה"ת בשלח ע' תקנ.

186 ובח"ב (בשלח נ"ד ב')

הזהר בבשלח על "אז ישיר משה", המובא כאן

ספר הזהר, בשלח ט"ז:רמ"א Zohar, Beshalach 16:230-241

187 אז ישיר

"אז ישיר משה": שירת הים, הפותחת במילה "אז"

שמות ט"ו:א' Exodus 15:1

אז ישיר משה וכני ישראל את השירה הזאת ל Havayah ויאמרו לאמר אשירה ל Havayah כִּי־גָאָה גָאָה סוֹס וְרִכְבּוֹ רָמָה בָּיָם:

Then sang Moses and the children of Israel this song unto the L-RD, and spoke, saying: I will sing unto the L-RD, for He is highly exalted; The horse and his rider hath He thrown into the sea.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

188 | המדרש על לבו העליו של בועז, המובא כאן

רות רבה ה:ט"ו Ruth Rabbah 5:15

ויאכל בעז וישת וייטב לבו, למה וייטב לבו, שפרך על מזונו. דבר אחר, וייטב לבו, שאכל מיני מתיקה אחר המזון, שהיא מרגלת לשון לתורה. דבר אחר, וייטב לבו, שעסק בדברי תורה, שנאמר (תהלים קיט, עב): טוב לי תורת פיה. דבר אחר, וייטב לבו, שהיה מבקש אשה, שנאמר (משלי יח, כב): מציא אשה מצא טוב. ויבא לשכב בקצה הערמה, רבי יהודה נשיאה בעא קומי רבי פנחס בר חמא, בעז גדול הדור הזה, ואת אמרת בקצה הערמה, אמר לו ...

"Boaz ate and drank, and his heart was merry, and he went to lie down at the end of the pile of grain; and she came stealthily, uncovered his feet, and lay down" (Ruth 3:7). "Boaz ate and drank, and his heart was merry." Why was his heart merry? It is because he recited a blessing on his food. Alternatively, "his heart was merry," because he ate different sweets after the meal, because it accustoms the tongue to recite Torah. Alternatively, "his heart was merry," as he engaged in Torah ...

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

189 בהיטיבו את הנרות

הטבת נרות המנורה, הנידונה במאמר על חנוכה

שמות ל"ז: Exodus 30:7

והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה:

And Aaron shall burn thereon incense of sweet spices; every morning, when he dresses the lamps, he shall burn it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

190 על כל הטובה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

מ"א (סוסי"ח). [כ].

191 על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו

סוף הפסוק הפותח: השמחה הייתה על הטובה שנעשתה לדוד, המסמל את מלכות ה', ולישראל עמו

מלכים א' ח':ס"ו I Kings 8:66

ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו ולישראל עמו:

On the eighth day he sent the people away, and they blessed the king, and went unto their tents joyful and glad of heart for all the goodness that the L-RD had shown unto David His servant, and to Israel His people.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

192 ולישראל עמו שהם בניך בוניך

ההערה מציינת שאף שרק "בוניך" נראה רלוונטי כאן, הטקסט אומר את שתי המילים, ומכאן ש"ישראל עמו" כולל את שתי הבחינות, "בניך" ו"בוניך".

הערת קה"ת

אף שלכאורה נוגע כאן רק "בוניך" — די"ל שבזה מרמז ש"ולישראל עמו" כולל ב' הענינים "בניך" ו"בוניך" — ד"ה ביום השמיני שלח תשמ"א

ישת חשך סתר

המדרגה הנעלמת שממנה נמשכת האהבה הנסתרת.

תהילים י"ח:12 Psalms 18:12

יִשְׁתְּחֹשֶׁךְ סִתְרוֹ סְבִיבוֹתָיו סָכְתוֹ חֹשֶׁכֶת־מַיִם עָבִי שְׁחָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

שחורה אני

"שחורה אני ונאווה": המקור לביטוי "אש שחורה".

שיר השירים א':5 Song of Songs 1:5

שְׁחֹרָה אָנִי וְנֹאנָה בְנוֹת יְרוּשָׁלַם כְּאֵהָלִי קִנְדָּר כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה:

I am black, but comely, O ye daughters of Jerusalem, As the tents of Kedar, As the curtains of Solomon.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

יהי אור

"יהי אור": העבודה לגלות את האהבה הנסתרת.

בראשית א':3 Genesis 1:3

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי אֹר וַיְהִי־אֹר:

And G-d said: 'Let there be light.' And there was light.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

בצל ש-די יתלונן

הישיבה בצל שדי: הבחינה המקיפה והמגינה של האהבה הנסתרת.

תהילים צ"א:1 Psalms 91:1

יֵשֶׁב בְּסִתְרֵי עֲלִיּוֹן בְּצֵל שְׁדֵי יִתְלֹנֵן:

O thou that dwellest in the covert of the Most High, And abidest in the shadow of the Almighty;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צא, א.

פסקה 16

שמאלו תחת לראשי

"שמאלו תחת לראשי": הריחוק של ראש השנה נעשה בסיס לקרבה.

שיר השירים ב':6 Song of Songs 2:6

שְׁמָאלוֹ תַּחַת לְרָאשִׁי וַיְמִינוּ תַּחֲבֻכְנִי:

Let his left hand be under my head, And his right hand embrace me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

203

אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו

החטאים נעשים לבנים כשלג.

ישעיהו א':18 Isaiah 1:18

לְכוּ־נָא וְנִבְחָה יֹאמַר ה' אִם־יִהְיוּ חַטָּאֵיכֶם כְּשָׁנִים כְּשֶׁלֶג יִלְבִּינוּ אִם־יֵאָדִימוּ כְּתוֹלַע כְּצֶמֶר יִהְיוּ:

Come now, and let us reason together, Saith the L-RD; Though your sins be as scarlet, They shall be as white as snow; Though they be red like crimson, They shall be as wool.

(הנ"ל) הערה 102.

193 וירא אלקים את האור כי טוב

"וירא אלקים את האור כי טוב": "טוב" קושר את "טובי לב" לאור המתגלה.

בראשית א':4 Genesis 1:4

וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת־הָאֹר כִּי־טוֹב וַיַּבְדֵּל אֱלֹקִים בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ:

And G-d saw the light, that it was good; and G-d divided the light from the darkness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א, ד.

פסקה 13

194 ותצב אחותו מרחוק

מרים ניצבה "מרחוק" כדי להשגיח על משה; המדרש על הפסוק מובא כדי להראות שריחוק עשוי להיות דרך של נוכחות.

שמות ב':4 Exodus 2:4

וַתִּצָּב אַחֲתוֹ מֵרָחֹק לְדַעַה מַה־יַּעֲשֶׂה לוֹ:

And his sister stood afar off, to know what would be done to him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

195 ושקל בפלס

ה' "שקל ההרים בפלס": במאמר על "אתם נצבים" הדבר נדון כבחינת ריחוק.

ישעיהו מ"ב:12 Isaiah 40:12

מִי־מִדָּד בְּשַׁעְלוֹ מַיִם וְשָׁמַיִם בְּזֶרֶת תִּכּוֹן וְכָל בְּשָׁלַשׁ עָפָר הָאָרֶץ וְשָׁקַל בְּפָלַס הָרִים וּגְבָעוֹת בְּמֶאֱזָנִים:

Who hath measured the waters in the hollow of his hand, And meted out heaven with the span, And comprehended the dust of the earth in a measure, And weighed the mountains in scales, And the hills in a balance?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

196 שלום שלום לרחוק ולקרוב

"שלום שלום לרחוק ולקרוב": גם הריחוק וגם הקרבה הם חלק מן הקשר.

ישעיהו נ"ז:19 Isaiah 57:19

בּוֹרָא נִיב שְׁפָתַיִם שְׁלוֹם שְׁלוֹם לָרְחוֹק וּלְקֶרֶב אָמַר וּרְפָאתֵיו:

Peace, peace, to him that is far off and to him that is near, Saith the L-RD that createth the fruit of the lips; And I will heal him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 15

197 אחור וקדם צרתני

שתי בחינות בנפש: "אחור" ו"קדם".

תהילים קל"ט:5 Psalms 139:5

אַחֹר וְקֶדֶם צָרַמְנִי וְתָשֶׁת עָלַי כִּפְכָּה:

Thou hast hemmed me in behind and before, And laid Thy hand upon me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

204 לבושיה כתלג חור

הלבוש הלבן כשלג: שלוש עשרה מידות הרחמים

דניאל ז':ט"ז Daniel 7:9

חָזָה הָיִית עַד דֵּי קְרָסְנֹן רָמִיו וְעֵתִיק יוֹמִין יִתֵּב לְבוּשָׁה כְּתֹלֵג חֹר וְשָׁעַר
רָאשָׁה כְּעֶמֶר נֶקֶא כְּרִסְיָה שְׂבִיבִין דִּי־נֹר גְּלָגְלוּהִי נֹר דָּלֵק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient
of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair
of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and
the wheels thereof burning fire.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

205 לפני הוי' תטהרו

ההיטהרות "לפני הוי'" ביום הכיפורים

ויקרא ט"ז:ל"ד Leviticus 16:30

כִּי־בְיוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְטָהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ:
For on this day shall atonement be made for you, to cleanse
you; from all your sins shall ye be clean before the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 17

206 וימיניו תחבקני

"וימיניו תחבקני": האהבה רבה של סוכות

שיר השירים ב':ו"ז Song of Songs 2:6

שְׁמַאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וְיָמִינוֹ תַּחֲבֹקֵנִי:

Let his left hand be under my head, And his right hand em-
brace me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

207 ה' צלך

"ה' צלך": הסוכה כצל אלוהי

תהילים קכ"א:ה' Psalms 121:5

ה' שִׁמְרֶךָ ה' צִלְךָ עַל־יַד יְמִינֶךָ:

The L-RD is thy keeper; The L-RD is thy shade upon thy
right hand.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

208 הנותן שלג כצמר

"הנותן שלג כצמר": יום הכיפורים

תהילים קמ"ז:ט"ז Psalms 147:16

הַנֹּתֵן שֶׁלֶג כְּצֶמֶר כְּפֹר כְּאָפֶר יַפְזֹר:

He giveth snow like wool; He scattereth the hoar-frost like
ashes.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

209 משליך קרחו

"משליך קרחו... לפני קרתו מי יעמוד": סוכות וסכנת הקרירות

תהילים קמ"ז:י"ז Psalms 147:17

מִשְׁלִיךְ קִרְחוֹ כְּפִתִּים לִפְנֵי קִרְתּוֹ מִי יַעֲמֹד:

He casteth forth His ice like crumbs; Who can stand before
His cold?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

רקיע כעין הקרח

הרקיע כעין הקרח שמעל החיות: המחיצה בין העולמות

יהזקאל א':כ"ב Ezekiel 1:22

וַיְדַמּוּת עַל־רֹאשִׁי הַחַיָּה רָקִיעַ כְּעֵין הַקֶּרֶחַ הַנּוֹרָא נָטוּי עַל־רֹאשֵׁיהֶם
מִלְמַעְלָה:

And over the heads of the living creatures there was the like-
ness of a firmament, like the colour of the terrible ice,
stretched forth over their heads above.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

211 שלשת אלפים משל

שלוש אלפים משל של שלמה: החכמה המתלבשת במשלים

מלכים א' ה':י"ב I Kings 5:12

וַיְדַבֵּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מִשְׁל וַיְהִי שִׁירוֹ חֲמִשָּׁה וְאַלְף:

And he spoke three thousand proverbs; and his songs were a
thousand and five.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

212 כי חסד חפצתי ולא זבח

"כי חסד חפצתי ולא זבח": רצון ה' המתבטא במעשי חסד

הושע ו':ו Hosea 6:6

כִּי חֶסֶד חִפְצָתִי וְלֹא־זֶבַח וְדַעַת אֲלֹקִים מַעֲלֹת:

For I desire mercy, and not sacrifice, And the knowledge of
G-d rather than burnt-offerings.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

הושע ו, 1.

213 כי באלה חפצתי

"כי באלה חפצתי": חסד, משפט וצדקה, הנדונים במאמר שאליו מפנה
הטקסט.

ירמיהו ט':כ"ג Jeremiah 9:23

כִּי אִם־בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל הַשֹּׁכֵל וַיִּדַּע אוֹתִי כִּי אֲנִי ה' עֹשֶׂה חֶסֶד
מִשְׁפָּט וְצִדְקָה בָּאָרֶץ כִּי־בָאֵלָה חִפְצָתִי נֹאמְרִי

But let him that glorieth glory in this, that he understandeth,
and knoweth Me, That I am the L-RD who exercise mercy,
justice, and righteousness, in the earth; for in these things I
delight, Saith the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

214 ישלח דברו וימסם

"ישלח דברו וימסם": שמיני עצרת

תהילים קמ"ז:י"ח Psalms 147:18

יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וַיִּמְסָם יֵשֶׁב רוּחוֹ יִזְלוּ־מִים:

He sendeth forth His word, and melteth them; He causeth
His wind to blow, and the waters flow.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

215 המשלח מעיינים

"המשלח מעיינים": השפע של חכמה, כפי שמבואר בחלק הרביעי

תהילים ק"ד:י" Psalms 104:10

הַמְּשַׁלֵּחַ מַעְיָנִים בְּנַחֲלִים בֵּין הָרִים יִהְיֶה־כֶּחֶל:

אז ישיר

"אז ישיר משה": הוזהר מבאר את המילה "אז"

שמות ט"ו:א: Exodus 15:1

אֲזַ וְיִשִּׁיר־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַחֲבָיָהּ וַיֹּאמְרוּ
לֵאמֹר אֲשִׁירָה לַחֲבָיָהּ כִּי־גָאָה גָאָה סוֹס וְרֹכֶבּוֹ רָמָה בָּיָם:

Then sang Moses and the children of Israel this song unto
the L-RD, and spoke, saying: I will sing unto the L-RD, for
He is highly exalted; The horse and his rider hath He thrown
into the sea.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ז' ימי הסוכות ז' דאז והאלף שמ"ע

מאמר מאוחר יותר העוסק בפירוש זה ל"אז": שבעת ימי הסוכות הם הזיין
ושמיני עצרת הוא האל"ף.

הערת קה"ת

ראה ד"ה ביום השמיני — תשמ"ז (קונטרס זאת חנוכה תש"נ) הערה 33.

ויצא יעקב מבאר שבע

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה": קריאה של המשכה מבינה אל בירור
העולם.

בראשית כ"ח:10: Genesis 28:10

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה:

And Jacob went out from Beer-sheba, and went toward
Haran.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כח, י.

חנוכה א"ז שהנס הי' שהדליקו שמונה ימים

סיפור התלמוד על נס חנוכה, שבו השמן דלק שמונה ימים

שבת כ"א ב: Shabbat 21b:10

מאי חנוכה? דתנו רבנן: ב"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון דלא
למסד בהון ודלא להתענות בהון. ששנכנסו יונים להיכל טמאו כל
השמינים שבהיכל. וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בךקו ולא
מצאו אלא פה אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא
היה בו אלא להדליק יום אחד. נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים.
לשנה אחרת קבעום וצשאום ימים טובים כהלל והודא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת כא, ב.

Who sendest forth springs into the valleys; They run be-
tween the mountains;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

בשלח פרעה

"בשלח פרעה את העם": הצמיחה הנובעת מבירור הניצוצות

שמות י"ג:17: Exodus 13:17

וַיְהִי בְשַׁלַּח פְּרַעֲה אֶת־הָעָם וְלֹא־נָתַם אֱלֹקִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב
הוּא כִּי אָמַר אֱלֹקִים פְּנִי־נָתַם הָעָם בְּרֹאשָׁם מִלִּחְמָה וְשָׁבוּ מִצְרָיִם:

And it came to pass, when Pharaoh had let the people go,
that G-d led them not by the way of the land of the
Philistines, although that was near; for G-d said: 'Lest the
people regret when they see war, and they return to Egypt.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

שגם בהשוב יהיה כלול רצוא

ההערה מצטטת את פירושו של מאמר זה: "שגם בהשוב (של שמיני עצרת)
יהיה כלול הרצוא (של ראש השנה)".

הערת קה"ת

"שגם בהשוב (דשמע"צ) יהי כלול רצוא (דר"ה)" — ד"ה ביום השמיני שלח
— תשמ"א (הנ"ל) הערה 91.

ב"ן מתברר ועולה

מאמר בלקוטי תורה על בחוקתי הדין בבירורו ובהעלאתו של שם ב"ן,
שאותו מזכיר כאן התקציר.

הערת קה"ת

ע"ל בחקותי (מז, ג). וש"נ. כ].

ברוב עם הדרת מלך

"ברוב עם הדרת מלך": מלכות ה' מתכבדת באמצעות עמו

משלי י"ד:כ"ח: Proverbs 14:28

בְּרֹב־עָם הִדְרַת־מֶלֶךְ וּבִכְאֶפֶס לֹאֻם מַחֲתָת רְוֹן:

In the multitude of people is the king's glory; But in the want
of people is the ruin of the prince.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי יד, כח.

הדר מלכותו

"הדר גאון עוזו".

תהילים קמ"ה:12: Psalms 145:12

לְהוֹדִיעַ לְבָנֵי הָאָדָם גְּבוּרָתוֹ וּכְבוֹד הָדָר מַלְכוּתוֹ:

To make known to the sons of men His mighty acts, And the
glory of the majesty of His kingdom.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יב.

ע' זח"ב בשלח נ"ד א' ע"פ אז ישיר

ההערה מצטטת את תקצירו של אור התורה לזוהר זה: "אז" הוא הזמן שבו
אור עתיקא קדישא מאיר בכתריו החקוקים באותיות "אז". הדבר תומך
בפירוש שלפיו האל"ף שב"אז" היא עתיק, המתגלה בשמיני עצרת

הערת קה"ת

"דפי" אז הוא כד אתנהיר נהירו דעתיקא קדישא בעטרוי גליפין רשימין באז"
— אוה"ת ויקרא כרך ג ע' תתכה. וראה גם אוה"ת עקב ע' תקפה.

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

על המהדורה

Hebrew text of Torah Ohr and Likkutei Torah and their marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes): © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

likuteitorah.com. תורגם מהמהדורה האנגלית של CC BY-NC 4.0: ביאורים והערות המקורות. תרגום: CC BY 4.0.

דרך Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain); Pirke de Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain); Midrash Tanhuma-Yelammedenu, trans. Samuel A. Berman (CC-BY); Pardes Rimonim (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain).

כשלשון המאמר לצדו, (openai/gpt-6-luna-pro:batch) בעזרת בינה מלאכותית likuteitorah.com התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של לבדיקה. עדיין לא עברה עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

· Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי. likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

© likuteitorah.com. או לספריית ליובאוויטש Sefaria מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל-

likuteitorah.com/he/likutei-torah/shemini-atzeres/4/ מתוך

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק